

दामथाड : हिजो र आज

पवन चामलिङ

निर्माण प्रकाशन
नाम्ची, दक्षिण सिक्किम
७३७१२६

प्रकाशक :

निर्माण प्रकाशन

नाम्ची, दक्षिण सिक्किम

मूल्य : पचास रूपियाँ सहयोगार्थ

पहिलो संस्करण : १९९३

दोस्रो संस्करण : १९९५

मुद्रक :

विचार प्रकाशन

नाम नाम पथ

गोन्तोक — ७३७१०१

सिक्किम

फोन : २०३३२६, २०३६६७

समर्पण

दामथाङ्ग निर्वाचन-क्षेत्रका जनता-जनार्दनलाई, जसले मलाई आफ्नो मान्छे ठानेका छन्, मानेका छन्, अनि जसले मलाई आफ्नो मान्छे मानेका छैनन्; जसले मलाई सहयोग गरेका छन् अनि जसले मलाई विरोध गरेका छन्; जसले मलाई राम्रो भनेका छन् अनि नराम्रो मात्र भनेका छन्; जसले मलाई भोज दिएका छन् अनि जसले मलाई भोज दिएका छैनन्।

तर दामथाङ्गले मलाई तीनपल्ट विधायक बनाएको छ। यसैले दामथाङ्ग मेरो कर्मभूमि, धर्मभूमि र सेवाभूमि भएको छ र मैले सर्वप्रिय भूमि मानेको छु। यसैले दामथाङ्गबाट बितेर गएकाहरूलाई श्रद्धाञ्जलि र यहाँ दामथाङ्गमा बाँचेकाहरूलाई कोशेली अनि भोली आउनेहरूलाई सम्झना-स्वरूप यो पुस्तक हिजो, आज र भोली दामथाङ्गवासीहरूलाई मेरो माया र श्रद्धाको भेंट चडाउँदै समर्पण गर्दैछु। अस्तु

घुर्बिसे बस्ती, नाम्ची
दक्षिण सिक्किम।

पवन चामलिङ

यस पुस्तकमाथि मेरो भनाइ

‘दामथाड : हिजो र आज’ पुस्तक तयार भएर तपाईंहरूको हाममा छ। यो पुस्तक अरु केही नभएर तपाईंहरूको आफ्नै कथा र व्यथा – को इतिहास हो। १९८५ देखि १९९२ सम्म तपाईंहरू माझ बसेर आफूले तपाईंहरूको सेवा र सुरक्षाका लागि के-कति गर्न सकियो, दामथाडले कति विकास पायो, अथवा अरु के के उपलब्धि यहाँ भए, यस भेकमा-मानिसहरू कतिका राजनैतिक, शैक्षिक, वैचारिक, सामाजिक र अरु क्षेत्रमा सक्षम र चतनशील भए? भन्ने विषयको संक्षिप्त इतिहास हो यो पुस्तक, र १९८५ देखि १९९२ सम्मको सानो ‘दस्तावेज’ पनि। जुन पुस्तक तपाईंहरूको माया, प्रेम, सद्भावना र विश्वासबाट नै मैले लेख्न प्रेरणा पाएको हुँ। तपाईंहरूले मलाई विधायक बनाए इज्जत र माया दिनुभएको छ, आफ्नो मान्छे ठान्नुभएको छ - यही नै मेरो जीवनको ठूलो उपलब्धि हो र तपाईंहरूको मप्रतिको विश्वास नै मैले आफ्नो अमूल्य धन मानेको छु। त्यही अमूल्य धनलाई राजनैतिसँग साटेर सस्तो बनाउन नचाहेकोले नै आज म मन्त्री नभएर पनि तपाईंहरूको सच्चा शुभ-चिन्तक र मित्र त छँदैछु र सँधै रहने छु। यही हामीवीचको साँचो र अविच्छिन्न सम्बन्धको साक्षी नै यो पुस्तक भएर बाँचोस् भन्ने मेरो अभिप्राय छ।

प्रस्तुत पुस्तकलाई हतारमा राम्ररी र विस्तृत रूपमा लेख्न सकिन्न भविष्यमा समयले साथ दिए दामथाड र मेरो विधायककाबारे अझ विस्तृतपूर्वक अवश्य लेख्ने छु। त्यही पुस्तकमा सबै कुरा समावेश पनि गरौंला। कार्य-व्यस्तताले गर्दा यस पुस्तकमा भने चाहेर पनि सबै विषय, विचार, तथ्य र तथ्याङ्कलाई समावेश गर्न सकिन्न, यसमा मलाई खल्लो लागेको छ।

दामथाड-क्षेत्रका मेरा प्रिय आमा-बाबु, दाजु-भाइ, दिदी-बहिनीहरूले कुनै प्रकारको तल-माथि यस पुस्तकमा पाउनुभएको खण्डमा मलाई तपाईंहरूको एक शुभ-चिन्तक सम्झेर क्षमा गर्नुहुनेछ अनि सच्चाउनका लागि मलाई सूचित गर्नुहुनेछ भन्ने सविनय अनुरोध गर्दछु।

यस पुस्तक तयार गर्नमा सहयोगी बनिदिने मेरी श्रीमती टिकामाया, मेरो पि०ए० बढा (श्री अगमसिंह छेत्री), सुब्बा र दुर्गा भाइलाई धन्यवाद दिन्छु! अस्तु,

१-१-१९९३

घुर्बिसे-नाम्ची

दक्षिण सिक्किम।

पवन चामलिङ

दामथाङ : हिजो र आज

५ मार्च १९८५ को आम चुनावमा विजयी बनेपछि तेस्रो विधान-सभाको एक सदस्यको रूपमा आज यस क्षेत्रको विकास, सम्वर्द्धनको निम्ति कार्यरत छु। दामथाङ क्षेत्र साधार सीट (General Seat) हो र यसको क्षेत्रभित्र दक्षिण जिल्लाको राजधानी नाम्ची पर्छ। यस क्षेत्रमा पाँच ग्राम पञ्चायत युनिट र पन्ध्र रिविन्यु ब्लक पर्दछन्। जन-संख्या २०,००० (बीस हजार) जति छ। 'दामथाङ' को नामकरण भोटिया भाषाबाट भएको हो। दाम ङ हिलो, थाङ ङ मैदान ङ हिलेमैदान दामथाङ। यसरी दामथाङको नामकरण भएको हो। दामथाङमा सानो बजार छ। यहाँ पहिला हिलो र मैला भएको टार थियो होला र यसलाई भोटेहरूले दामथाङ अथवा 'हिलेमैदान' भन्ने गरे होलान् जसको अपभ्रंश रूप आज दामथाङ भयो। भारतमा सिक्किमको विलयपछि भने दामथाङ (हिलेमैदान) आज एउटा दक्षिण जिल्लाको राजधानीको निर्वाचन क्षेत्रकै नाम भएकोले अझ यो हिजोको हिलेमैदान आजको दामथाङको महत्व बढेको छ।

यस क्षेत्रमा पर्ने गाउँहरूको नामावाली यस प्रकार छ – दामथाङ, तिग्रीथाङ, पावङ, रंगुथाङ, नाङदाङ, सल्लेबुङ, कामराङ, रोङ, पालुङ, सिंगीथाङ (सबै गाउँको नामको अन्तिम अक्षर 'ङ' छ) अरु गाउँको नाम जीबारी, चेम्चे, पाकचे, मामले, छामगाउँ, गुम्बाघुर्बिसे, बुम्टार, फालीडाङ, मणिराम बुल, सिङताम तिन्जीर र पाकजर। सबै गाउँहरू मात्र होइन गाउँको प्रत्येक घरमा गइसकेको छु र सबैको अनुहारसँग परिचित छु। उसको अनुहारसँग भन्दा बढी प्रत्येक घरमा बाँच्ने मान्छेको दुःखलाई आत्मसात गरिसकेको छ।

चुनावको प्रचार-प्रसारकै समयमा मेरो निर्वाचन क्षेत्रको समस्यसँग पूर्ण परिचित भएँ। यी माथि उल्लेखित गाउँहरू नाम्ची बजार अथवा जिल्ला मुख्यालयकै वरिपरि र तल-माथि अवस्थित गाउँहरू हुन्। नाम्चीमा आउने कुनै पनि मान्छे एवं नाम्चीमै बसोबासो गर्ने कुनै पनि मान्छे यी गाउँहरूको समस्यसँग पूर्ण परिचित छैनन्। यी गाउँहरू त 'बत्तीको फेदको अँध्यारो' झैं थियो त्यति बेला र म एकपल्ट त निसासिएँ पनि। तर हिम्मत हारिनँ र एक-एक समस्यलाई अध्ययन, मनन् अनि चिन्तन गरेर समाधान तर्फ लागेँ अनि लागिरहेँ... र आज पनि त्यही गतिमा आफ्नो निर्वाचन क्षेत्रको विकास अनि सम्वर्द्धनको लागि कार्यरत छु। आज नाम्चीको त काया नै पल्टेर झिलिमिली भएको छ। नाम्चीमा गर्नुपर्ने विकास प्रायः नै सकिँदैछ। नाम्चीको जनता काकाकुल झैं भइसकेका थिए। हिउँद लागेपछि पिउने पानी टाटामा ओसारु पथ्यो तर आज पिउने पानीको समस्या समाधान भएको छ। भनिन्छ – 'जल नै जीवन हो' उसो भए नाम्चीको जनताको जीवन सुरक्षित भयो र पिउने पानीको क्षेत्रमा

आत्मनिर्भर भए। मेरो जन्मस्थान याङगाड-राङगाड भालेढुङ्गाको हो र चुनावको समयमा कतिले राजनीतिकरण गरेर भालेढुङ्गाको भेदको मान्छेले नाम्चीको काम गर्छ? भनेर हेला पनि नगरेका होइनन्। तर म जहाँ जन्मेपनि मेरो कर्मस्थान नाम्ची भइदियो र भालेढुङ्गाको भेदमा बस्ने मान्छे विधायक भएकै समयमा भालेढुङ्गाकै पानी (वर्मेली खोला) नाम्चीले पाउनु पनि एउटा आकस्मिकता हो कि या मेरो जनताप्रति भएको साँचो सेवाको प्रतिफल, यसको निर्णय र न्याय त समयले गर्ने छ, जनताले गर्ने छन्। किनकि प्रजातंत्रमा जनता नै सर्वोपरि हुन् र जनताको फैसला नै ईश्वरको फैसला मान्नुपर्छ। जनतालाई म आदर र श्रद्धा गर्छु।

विगत १९८५ मार्चको चुनावमा विधायकको उम्मेदार भएर जनतामा आउँदा जनताको सेवा नै मेरो धर्म-कर्म हुने छ भन्ने प्रण गरेर आएको थिएँ। चुनावको समयमा थुप्रै राजनैतिक दावपेच भएको थियो। मैले टिकटको लागि षड्यंत्र गरेर यस क्षेत्रमा आएँ भनेर साथीहरूले नाम पनि खुम्चाए। मैले यस क्षेत्रबाट मात्र होइन चुनावमा उठ्ने आफ्नो विचार नभएको पार्टी अध्यक्षलाई अवगत गराएको थिएँ। तर अध्यक्षले त्यतिबेला भने - होइन तपाईं वकको केन्डीडेट त्यसपछि नाम्ची दामथाङबाट उठ्नुपर्छ भन्दा पार्टीको फैसलालाई मैले मानेको मात्र हो। त्यसपछि जनताले चुनावमा विजयी गराए ७५% भोट दिएर। सरकार गठन भयो। दक्षिण जिल्लाबाट मंत्री - मण्डलमा कसैले स्थान पाएन। चुनावको समयमा नाम्चीकै एकजना जान्ने भइटोपल्ने मान्छेले बजारबीचमा भनेको थियो - “तिमी यहाँबाट किन उठेको? फलानाले यहाँबाट टिकट पाएको भए मंत्री सीधै हुने थियो। उ त अर्को क्षेत्रको मंत्री भयो।” मैले त्यसको प्रत्युत्तर त्यतिबेला केही दिन उचित लागेन र आज त्यस व्यक्तिले पनि प्रत्युत्तर पाए झैं लाग्यो। म ती क्षणहरू सम्झेर केही समयसम्म आफैमा हराइ बसेँ।

चुनाउको समयमा ज्यान दिएर सघाउ पुर्याउने कार्कीलाई सम्झें, विपक्षको पक्षमा कराउने साथीहरूलाई सम्झें, आफ्नै पक्षमा कराउने साथीहरू सम्झें, चुनावको फाइदा उठाएर मौका छोप्नेहरूलाई सम्झें, **Local** र **Non-Local** को इस्सु बनाउने साथीहरू सम्झें। “**Local** भनेको **Local** रक्सी हो जहाँ गएपनि पाइन्छ नाम्चीको प्रत्येक घरमा दामथाङको प्रत्येक घरमा। त्यस्तै हो हाम्रो उम्मेदवार **Local** जहीं-तहीं पाइन्छ तर पवन चमलिङ **Non-Local** हो, यदि उसले भोट जित्यो भने भालेढुङ्गाको भेदमा खोज्नु जानुपर्छ उ त्यहाँ हुँदैन र गान्तोक भएको हुन्छ।” यस्तो थियो - राजनैतिक विषय मुद्दा। त्यो भन्दा पर केही थिएन आफ्नो कार्यक्रम जनताको लागि। भोट जित्नु थियो एउटै कार्यक्रम र नै तिनीहरूले भोट हार्नु पर्यो। मैले भोट जितें किनभने मेरो कार्यक्रम भोट जित्नु मात्र थिएन जनताको सेवा गर्नु, जनताको विकास र सुख-शान्तिको लागि काम गर्नु अनि आफ्नो निर्वाचन क्षेत्र दामथाङको सर्वाङ्गीन विकास गरेर सबै दुःखी र पछाडिएका जनताको आर्थिक अवस्था राम्रो

बनाएर प्रत्येक क्षेत्रमा आत्म-निर्भर गराउनु। भोका-नाङ्गा, शोषित-पीडित, गरीबी अवस्थामा जीवन निर्वाह गर्ने जनताको दुःखको साथी र शभचिन्तक बनेर काम गर्ने पक्का इरादा लिएर राजनीतिमा आएको। भोट जितेपछि मैले सम्झें - अब गरीब दुःखी जनताको सेवा गर्ने अवसर पाएँ। र म आफैलाई अत्यन्त भाग्यशाली सम्झेको छु - गरीब जनताको हित र हकको लागि सोच्ने मान्छे, कलम चलाउने मान्छे अब सीधै जनताको दुश्मनसँग जुझ्ने अधिकार पाएकोमा, जनताले मलाई, आफ्नो योग्य सम्झेर आफ्नो मतदान दिएकोमा।

सरकार गठन भएपछि विधायकगणलाई एकप्रकारको निराशको बादलले छोपेको थियो। सबै विधायकवर्ग मंत्री हुने सपना लिएर नै राजनीतिमा आएका हुन्छन् भने उहाँहरूमा पनि सो महत्वाकांक्षा हुनु अस्वाभाविक होइन। मन्त्रीको पद नपाएर केही साथीहरू भने निराश पनि भए र चिफ मिनिस्टरको प्रेस सम्मेलन (कन्फ्रेन्स) र पहिलो डिनरमा पनि आएनन् भने कतिजना चाहिँ रक्सीले मातेर सुते भन्ने पनि सुनियो। म पनि प्रेस कन्फ्रेन्समा नयाँ विधायक र नयाँ अनुभव बोकेर चूप लागि बसें। म चूप लागेको बुझेर एकजना कमाण्डो भाइले छेड्खानी गर्‍यो - “मंत्री पाएन भनेर रिसाएर बस्नुभा’ को एम० एल० ए० साहब! म स्वाभिमानी मान्छे-मैले नसोचेको कुरा भन्दा कानसिरी तातिएर आयो। मैले पनि गजबले नै जवाब दिएँ। उहाँहरू भेला रोएर नाटक गरे। म वास्तै नगरी बसें तर होटलबाट बाहिरिँदा भने ‘एटेक’ - गर्ने कोशिश भयो। तर उहाँहरूले पछि बुझेछन् र हाम्रो राम्रो सम्बन्ध भयो र उनीहरूले ‘चामलिङ दाइ मात्र ठिक मान्छे हो’ भन्ने गर्छन् त्यो पनि उहाँहरूको सिक्किममा चलेको, ‘कालोलाई सेतो र सेतोलाई कालो’ भन्ने राजनीति हो कि त्यो त उनीहरू नै जानून्।

मंत्री हुनेहरू भने मंत्रीको शपथ-ग्रहण गर्ने बित्तिकै ‘ठूलो मान्छे भइ गए’ भन्ने उहाँहरूमा शान र मानले समाएको पाएँ किनभने मंत्री हुन एक घण्टाअघि मात्र एकजना साथीले मलाई भन्दै थियो - “तपाईं र मेरो नाम लिस्टमा रहेछ चामलिङ सर।” यसको जवाबमा औपचारिकता स्वरूप ए...! भनेको थिएँ। उ मंत्री भयो। त्यपछि त उ पनि बदलिए झैं लाग्यो। शायद चौकी नै पो त्यस्तो हो कि भन्ने मान्छेहरूको भनाईलाई सम्झें।

आज ता० ११ मार्च १९८५ को दिन १६५ वटा माग-पत्र मुख्यमंत्रीलाई चढाएँ। मेरो निर्वाचन क्षेत्रको जनताका माग-पत्र। यो १६५ वटा कागजको टुक्राभित्र मेरा जनताका सपनाहरू अंकित थिए भने त्योभन्दा बढी उनीहरूको हक र अधिकारको आवाज थियो। मेरो कर्तव्य थियो- माग राख्नु अनि जनताको हक र हितको लागि ईमान्दारीपूर्वक जनताको पक्षमा वकालत गर्नु। मैले देखेको, पाएको, अनुभव गरेको, बुझेको अनि कार्यक्रम बनाएको अनुसार ती मागहरू थिए। सबै गाउँ पञ्चायत वार्ड,

ब्लक बजारलाई समेटेर लेखेको थिएँ - माग-पत्र। नाम्चीको लागि, पिउने-पानी बर्मेली खोलाबाट झट्टै ल्याउने योजना हुनुपर्छ भन्ने थियो। नाम्ची अस्पताल भवन, प्रत्येक गाउँलाई पिउने पानी बिजली, स्कूल स्थापना, स्कूलको बढोत्तरी, सडक निर्माण सो गाउँहरूमा स्कूल र अस्पताल भवनहरूको निर्माण, पी० एच० सी० को स्थापना प्रत्येक ग्राम पञ्चायत वार्डमा, सबै गाउँहरूमा गाउँले बाटो, गोम्पा, मन्दिर, चर्चको स्थापना र निर्माण, गरीबवर्गको मानिसहरूका लागि घर निर्माण, कामी, दमाई, सार्की र माझी परिगणित जाति र भोटे, लाप्चे र शेर्पाको लागि घर निर्माण गर्नुपर्छ अनि अरू नेपाली समुदायलाई घर छाप्ने च्यादर (जी० सी० आई० सीट) दिने व्यवस्था हुनुपर्छ भन्ने मुख्य मागहरू थिए। वृद्धकालीन भत्ता, छात्र-वृत्ति र अरू धेरै विषयमा अरू मागहरू थिए। माग चढाएपछि मैले मनमा सोचें अब विधान-सभामा पनि केही यस विषयमा कुरा गरूँ भनेर। अनि पहिला विधान-सभामा मैले आफ्नो विचार राखें - 'नाम्चीका जनता काकाकुल जस्तै भएर बाँच्दैछन् - बर्मेली खोलादेखि पिउने पानीको योजना सरकारले यही वित्तीय वर्षभित्र थाल्नुपर्छ। म यस विषयमा आशा गर्दछु आउने विधान-सभा सत्रमा मैले यस विषयमा कुरा उठाउन पर्दैन होला।' अनि अर्को कुरा थपेको थिएँ - सिक्किममा जति पनि केन्द्र सरकारबाट विकासको अनुदान आउँछ सो बाहिरका ठिकादार र व्यापारीले बाहिर नै लान्छन्। सिक्किम जनतालाई आर्थिक सुरक्षा दिनको लागि व्यापार-धन्धामा पनि भूमिपुत्रको नीतिलाई अपनाउनु पर्छ ताकि सिक्किमको लागि आएको विकासको रकम सिक्किममा नै बसोस्। मेरा यस्ता विचारहरू सदनमा सुनेर कतिजना अफिसरहरूले राम्रो भनेर सराहना गरे भने सरकारको अनुहार अलिक बिग्रेको जस्तो लाग्यो। तर मैले त्यतिबेला त्यति महत्व दिइन। सदन सकिने बित्तिकै ता० १८ मार्च, ८५ को दिन स्कूलका दुइ टाटा च्यादर लिएर दामथाङ बजारबाट बाँड्दै-बाँड्दै नाम्चीमा आएँ...। म पनि टाटामा नै थिएँ। च्यादरको साथमा १५ (पन्ध्र) वटा स्कूलको बढोत्तरीको अडर, ६ (सात) वटा नयाँ स्कूल स्थापनाको अडर र कामराङ रिन्जीपूल निर्माण कार्यको अनुमोदित अडर लिएर आएको थिएँ। सबै च्यादर र अडर वितरण गरें। साथीहरूसँग भेटघाट गरें। श्री बी० बी० राई ग्राम पञ्चायत सभापति र श्रीमती कञ्चनमाया राई भन्छन् - "हामी कामराङ स्कूलको लागि पाँच वर्षदेखि भण्डारीलाई सातपल्ट मागेर थाकेका थियौं तर अहिलेको एम० एल० ए० ले एम० एल० ए० भएको १२ दिनमा ल्याइदियो।"

मलाई नाम्चीका पार्टीको एकजना बुजुगले १८ जनाको नाम भएखओ एउटा लिस्ट मेरो हातमा थमाएर भन्यो - "यो झट्टै गरिहाल्नुपर्छ। यिनीहरूले चुनावमा साह्रै दुःख दिएको छ।" मैले बेलुका बासस्थानमा गएर सो लिस्ट पढे। सरकारी कर्मचारीवर्गको रहेछ। आफिसमा काम गर्ने र स्कूलमा काम गर्ने शिक्षक-शिक्षिकाको

नाम पढै जाँदा मैसँग भोट लड्ने भूतपूर्व विधायक साथीको आमाको नाम पनि रहेछ उनका सबै आफन्त मान्छेहरूको नाम रहेछ। अनि मसँग चुनावमा उत्रेका सबै उम्मेदवारका आफन्तहरूको पनि नाम रहेछ। मैले लिस्ट पढिसकेर मनमनै सम्झें – क्षमा नै ब्रह्म हो, क्षमा नै सत्य हो, क्षमा भूत हो, क्षमा भविष्य हो, क्षमा नै तप हो अनि क्षमा नै पवित्रता हो; क्षमाले नै सम्पूर्ण जगतलाई धारण गरेको छ। मैले उनीहरूलाई सरुवा गर्ने मेरो के अधिकार छ। फेरि भएन उनीहरूले कुनै अपराध गरेका पनि छैनन्। हाम्रो देशको प्रजातांत्रिक प्रणाली अनुसार बहुदलीय व्यवस्था (Multi-party System) छ भने जसले जता भोट खसाल्न सक्छन्। जोसुकैलाई भोट दिने आफूले मन परेका पार्टी र व्यक्तिलाई आफ्नो मत दिनु सक्ने अधिकार त भारतमा बस्ने मानिसहरूलाई छँदै छ भने यी व्यक्तिलाई मलाई भोट नदिंदामा उनीहरूले कुनै अपराध गरेनन्। मलाई उनीहरूप्रति आदरको भावना जागेर आयो किनभने उनीहरूले त कम से कम 'प्रजातंत्रमा जनताको अधिकार' भन्ने कुरा बुझेका रहेछन् भनेर।

त्यसपछि भने यस प्रकारको लिस्ट निकैजनाले दिए। अनि पछि-पछि त भन्न पनि थाले - हन हाम्रो क्षेत्रका ज्योग्राफी (Geography) बिग्रेका मान्छेहरूको 'ट्रांसफर' किन अझै भएन एम० एल० ए० साहब? कोनि किन हो मलाई थाहा भएन! लिस्ट त माथि बुझाएको थिएँ - मैले भन्दिएँ। प्रत्येक विधायक साथीहरूले १०० भन्दा तलमाथिको दरले ट्रांसफर गर्ने लिष्ट बुझाए माथि अनि भटाभट गरीब कर्मचारीहरू बेडिङ्ग ओसार्न थाले। यसरी हाम्रा मान्छेहरू गरीब र असहायहरू 'ट्रांसफर' भएकोमा मज्जा माने होलान् साथीहरू तर म भने मनमनै कुँडिन्दै थिएँ। यी कर्मचारीवर्ग कलकत्ताको भए त कस्तो मज्जा हुन्थ्यो तर के गर्ने! नत्रभने अत्याचार गर्ने भन्दा सहनै पापी, सिक्किमका कर्मचारी हुने थिएनन्। जे होस् तर ३००० भन्दा बेसी कर्मचारीको सरुवा १९८५ सालमा भएको सत्य कुरालाई हाम्रा कर्मचारीवर्गले भुलेका छैनन् होला किन भने खुकुरीको चोट अचानोले भुल्दैन।

यस विषयमा मैले मुख्यमन्त्रीलाई आफ्नो कुरा राखेको थिएँ - 'बैगुनीलाई गुणले मारु पछ किन ट्रांसफर इत्यादि गरेर पूर्वाग्रह देखाउने सर!' जवाफ थियो - "बैगुनीलाई गुणले होइन नूनले मारुपछ जुकालाई जस्तै।" अनि यस विषयमा म चूप भएको थिएँ। मैले मेरो निर्वाचन क्षेत्रबाट एकजनालाई पनि ट्रांसफर मिलाउँदा हुन सक्छ। तर जानी जानी कसैलाई बदला लिनु भन्ने विचारले मैले कहिले पनि कसैलाई त्यसरी सोचिन!

म आफ्नो स्तरबाट सोंच्छु - राजनीति भनेको जनसेवा, जनहित र जनसुरक्षा हो। म राजनीतिमा छु अनि राजनीतिको माध्यमबाट विधायक या त कुनैपनि पदमा जनताले पुर्याएका छन् भने राम्रो गर्नको लागि हो - नराम्रो गर्नको लागि होइन।

आदमस्मिथ, लिंकन र गांधीले पनि राजनीति जनहित, जन-सुरक्षा र जनताको स्वतंत्रताकै लागि सोचेका थिए, तर आजका राजनीतिज्ञहरूले राजनीतिलाई आफ्नो स्वार्थसिद्धि र गद्दी सुरक्षाको माध्यम बनाएका छन्। यसैले प्रजातंत्रमा भएर पनि राजतंत्रमा झैं जनताहरू शासित नै छन्; शोषित नै छन् अनि प्रजातंत्रिक व्यवस्थाको नाममा नेताहरूले आफ्नो एकतंत्र कायम गरेका छन्। यसैकारणले आजपनि हाम्रा आम जनताहरू सबैक्षेत्रमा पछाडिएका छन्। आजपनि जनताहरू आफ्नो हक र अधिकारमा होइन तर सरकारमा आफैं पठाएको मान्छेको दया, माया र दया थापेर बाँच्छ तबसम्म जनताले आफ्नो हक र मर्यादा भन्ने कुराको सुरक्षा गर्न सक्दैन। कसैले दिएको भिक्षा र मागेको बेसाहाले जनता आत्मनिर्भर हुन सक्तैनन्। हाम्रो सिक्किमे जनतालाई नेताले दिएको भिक्षा होइन तर उसको हक र मर्यादा चाहिएको छ उसको नाममा आएको केन्द्र सरकारले दिएको अनुदानको उसको भाग चाहिएको छ। मैले च्यादर दिएको, मैले पानी दिएको, मैले स्कूलको किताब फ्री दिएखओ भन्ने गतिछाडा नेताले कसरी राष्ट्रको धनलाई मैले दिएँ भन्न सक्छ? के उसो भने मुख्यमन्त्रीले आफ्नो घरबाट ल्याएर दिएको हो त? अवश्य पनि होइन। यो सब त वितरण गर्ने पर्यो किनकि त्यो त मुख्यमन्त्री एवं एम० एल० ए० को जिम्मावारी (डिउटी) मात्र न हो। तर हामीले नबुझेकाले हो न हो भएको छ। सबै मुख्यमन्त्रीले दिएको हो भन्ने मान्छेले अझैसम्म सोच्दै छन् यो सरासर गलत हो। किनभने मुख्यमन्त्रीलाई जनताले बनाएको हो भने उ त हाम्रो काम गर्ने एकजना साधारण जनताको गोठालो मात्र हो। गोठालोले राम्रो काम गरेन गाई आफैं दुहुएर खान थाल्यो भने घरको मालिकले अवश्य पनि त्यो गोठालोलाई छुट्टि दिन्छ। त्यसरी नै यो मुख्यमन्त्रीले पनि जनताको दूध-घिउ आफैं आएर छुर्पी र महिमात्र जनतालाई देखाउँदै छ, हामीले अब गोठालो फेर्न दिन आएको छ भन्ने मेरो मनमा लागेको छ। त्यो मेरो हातमा छैन जनताको हातको कुरा हो हकको कुरा हो।

विधायक भएपछि जनताको सेवा र काममा समय बित्दै गयो। प्रत्येक गाउँमा घुमेर जनताको सुख-दुःखको खोज खबर गर्नु अनि के विकासको काम गरे त्यो गाउँ र ठाउँमा बसोबासो गर्ने जनताको उन्नति हुन्छ भने विषयलाई मनमा लिएँ र मेरो निर्वाचन क्षेत्रको भ्रमण महीनामा एकपल्ट सबै ठाउँमा जाने निर्णय अनुसार काम गर्न थालें। रोड बस्तीमा चुनावको समयमा मलाई त्यहाँका कोपा र श्री राम प्रसाद राईकी श्रीमतीले भनेकी थिइन् जुनकुराहरू आजपनि भुलेको छैन र कहिले भुल्ने पनि होइन। “हाम्रो रोडमा त साह्रो दुःख छ साप, मकै कोदो, फापर पनि सुकिहाल्छ। अदुवा पनि त्यति फल्दैन सुखौरो र ढुङ्गेनी छ अदुवा अलि अलि फलायो भने पनि भारीवालालाई (कुल्ली) बेचेर रोज लैजाऊ भन्नुपर्छ। बाटो छैन। बिजुली छैन। पिउने पानी छैन। अस्पताल छैन। साह्रै दुःख पाइयो साप।” सर्वप्रथम चुनावको समयमा बास बस्दा श्रीमती राईले भनेकी थिइन् – “सर हामीलाई त साह्रो दुःख छ।

खेतीपाती हुँदैन। हाम्रो नानीको पापा अलि अलि पढेको छ तपाईंले भोट् जितेपछि सरकारी काममा लगाइदिनोस् है।” त्यसको जवाब मैले दिइन मनमा राखें। मैले त्यो ठाउँलाई हेरेँ, भाले ढुङ्गाको फेदभन्दा धेरै नै दुखीया ठाउँ। म जहाँबाट आएको थिएँ त्यो भन्दा पनि साह्रै अपठ्यारो कालापानी नै अनुभव गरें।

राती ओछ्यानमा परेपछि सम्झें - यो डरलाग्दो समस्या भएको क्षेत्रको एम० एल० ए० भएर काम गर्नु त त्यति सजिलो रहेनछ। अनि संकल्प गरें - यो क्षेत्रको भौतिक र मानसिक विकास नै अब मेरो जीवनको मकसद हुनेछ। यो क्षेत्र (दामथाङ) मात्र नभए सिक्किमको सबै ठाउँ नै यस्तै छ भए यो गाउँ त सिक्किमको एउटा उदाहरण मात्र हो। त्यो बढो कोपा र त्यो बहिनी त सिक्किमे जनताका प्रतीक मात्र हुन्। सबै नै यस्तै दुःख, यातना गरीबी र आर्थिक संकटमा बाँचिरहेका छन्। प्रजातंत्र यहाँ गाउँमा आइपुगेको छैन। प्रजातंत्र त नेता र मालिकको घरमा नै आएर बसेको छ र नेता र मालिकवर्गले मात्र प्रजातंत्रको फल पाए। जनता त हिज जहाँ थियो आज पनि त्यहीँ छ!

त्यहाँबाट सबै गाउँहरू घुम्दै कामराङमा पुगें। कञ्चनमाया नानाको घरमा बास बसेर साँझ गाउँलेहरूसँग कुराकानी भयो। एकजना जगत बहादुर राई आफ्ना मसिना नाता-नातिनी पालेर बस्तो रहेछ। छोरा-बुहारी नभएको छोरा खसेको अनि बुहारी अर्कोसँग गएको। ‘बाह्र छोरा तेह्र नाती बूढाको धोक्रो काँधैमाथि’ जस्तो बूढोको हालत रहेछ। हातमा एकसय रूपियाँ थमाउँदै भनें - “वृद्धकालीन भत्ता निलाउँला है कोपा।’ बैसमा त बूढो भयंकर थियो रिस उठेपछि मुडकीको भान्सा खुवाउँछु भनिहल्यो” एकजना बूढो गएपछि प्रतिक्रिया गर्‍यो। विचरा दुःख पाएछ - मैले भनें। सबैले हो हो थपे। यसरी त्यस रात बिताएपछि प्रत्येक ठाउँमा घुम्दै, देवीथान, चर्च, मन्दिर I.C.D.S Centre स्कूल, पानीको महान, कुलोको मुहान, पैहेनी स्थल, पूल बनाउनु पर्ने ठाउँहरू, बिमारी र लाटा-लाटी भएको घरमा गएर हेर्दै कुराकानी गर्दै सुझाउ र सहयोगार्थ केही नकेही चढाउँदै दिनभर घुम्ने भयो हामीसँग पञ्चायत र गाउँका साथीहरू थिए। I.C.D.S. र क्लब घरको लागि च्यादरको माग गरेअनि गुनासो पनि गरे - कति माग गर्दा पनि पहिलेको विधायकको समयमा पाएनाँ - “लौ तपाईंले त दिनै पर्छ” भन्न थाले गाउँलेहरू। सरकारको घरमा त्यस्तो दिने कुनै प्रकारको प्रावधान नभएकोले एकक्षण त अनकनिएँ तर मनमनै सोचन थालें - म जनताको लागि काम गर्ने मान्छे एकजना विधायक भएर पनि यति सानो मागसम्म दिन नसक्नु जनताले मागेको कुरा अथवा जनतालाई चाहिएको कुरा पनि हुँदैन भन्नु कसरी? भनी सोचेँ र भनें भोलि नै नाम्चीमा आउनोस् च्यादर लिनको लागि, म जसरी पनि मिलाउँला। भोलिपल्ट जनता आए अनि कामराङ I.C.D.S. किचू क्लबको च्यादर लगेर गए। च्यादर चाहिँ दोकानबाट दिलाएँ आफ्नै नाममा। त्यसपछि

त यो क्रम खूब चल्यो। अपर कामराड I.C.D.S. चम्चे मन्दिर, सिंगीथाड देवीथान, जौबारी स्कूल क्वाटर, रोड मन्दिर, रोड चर्च, खोलाघारी मन्दिर, घुर्बिसे आई० सी० डी० एस० सेन्टर, गोम्पा बस्तीको सानो गोम्पा, मानेलाखाड इत्यादि। सबै आफ्नै तर्फबाट यसरी छानाको लागि च्यादर वितरण गर्नुपर्यो अनि वितरण गरें। आजसम्म यस च्यादरको रूपियाँ कैयाँलाई तिर्न पनि बाँकी रहल छ।

यसरी छाना च्यादर बाँड्दैमा, दिदैमा आम जनताको केही उन्नति त हुने होइन यो त केवल जनतलाई फकाउने र फुलाउने काम मात्र हो। किनभने जनताको समस्या त गरीबी छ अनि गरीबी हुनुको कारण छ। हामीले गरीबी हुनुको कारण अथवा जनतालाई गरीब बनाउने कारण खोज्नुपर्छ। सरकार बदलि भएर पनि किन जनताको समस्या र गरीबी बदलि भएन। हिजो पनि जनता गरीब थिए भने आज पनि जनता कहाँ धनी भएका छन्? सब गरीब छन्। गरीबीको कारण जनताका नानीहरू (बच्चाहरू) ले उचित र सही शिक्षा पाएका छैनन् भने प्रत्येक घरमा टि० बी० को एवं अरू बिमारीले पनि जनता ग्रसित छन्। रोग-भोक र शोकको शिकार भएर जनता आज पनि बाँच्न बाध्य भएका छन्। गरीबीको कारणले नै सब भएको छ। गरीबी हुनुको मूल कारण हो सरकारको गलत नीति अनि जनतामा सही चेतनाको कमी। यसको सरकार र जनतालाई आधा-आधा पर्छ सरकाले जनताको आर्थिक सम्पन्नता ल्याउने भन्ने विषयमा नसोचेर, काम नगरेर कसरी अर्कोपाली पनि भोट जित्ने जस्तो स्वार्थीपनाको राजनीति गर्नेहरूको हातमा आजसम्म सरकार भएकोले जनताको यो हाल भएको हो। च्यादर, लेट्रिन, टेरेसिन, किताब फ्री जस्ता कार्यक्रम जनताको आर्थिक, सामाजिक र मानसिक विकास र सुधार गर्नको लागि यो कार्यक्रम होइन यो जनतालाई भोट माग्ने र “मैले दिँँ” भन्ने भन्ने एउटा षडयंत्र मात्र हो। होइन भने च्यादर पाउने एकजनाले पनि मलाई भनोस् के च्यादर पाएर उ सुखी भयो? खान-लाउन रूपियाँ पैसाको पुगीसरी भयो त? अहँ... कहिले पनि भएन। बरू च्यादर पाएर छाउँदा उल्टा घरको हलगोरू गयो। अरू बाँकी लाग्यो। उसो भने भनोस् के यो कार्यक्रमले जनतालाई राम्रो गर्यो त? यो विचारणीय छ। यही कुरा नबुझेर जनताले सरकारको यस षडयंत्रलाई स्वीकार्नु नै जनताको चेतनाको कमी हो। किनभने हामी सरकारको यस्तो दिनुछु भन्ने, पाउँछु भन्ने कुरामा विश्वास गर्न थाल्यौं अनि भरोसामा पर्यौं। यही आशा र भरोसामा बस्ने हाम्रो बानी भएकोले हामी झन्-झन् गरीब र पराश्रित हुँदै गइरहेका छौं।

नोकरी-चाकरी सिक्किममा सिक्किमको लागि भन्ने कुरामा विश्वास गर्‍यो र हाम्रा पढेका नानीहरूले पनि सिक्किम बाहिर सोचन पनि छोडे। आज सिक्किममा नोकरी-चाकरी पाइँदैन। मुख्यमन्त्रीकहाँ कुखुरा-बाखा बेचेर भेट्न गयो भने पनि ‘सिक्किममा आमा-बाबु पाइँन्छ तर नोकरी पाइँदैन’ भन्छ उसो भने हामी गरीबहरू

कहाँ गएर नोकरी माग्नु, कसलाई माग्नु? यसको जवाफ हामीले दिनुपर्छ। समयमा हामीले बुझ्नुपर्छ।

यो सब गरीब जनताको दुःख र समस्या देखेर म त साह्रै दुःखी हुन्थेँ अनि आज पनि दुःखी छु। सबैलाई सबकुछ दिए जनतालाई सम्पन्न गराउँ लाग्छ तर के गर्नु र! मेरो विचार, कार्यक्रम, सोचाई र भावना काम लाग्दैन किनकि सिक्किममा मेरो सरकार छैन सरकार भण्डारीको छ। उसकै नियम र नीति चल्छ। म त उसको नियम र नीति पालन गर्ने मान्छे त हो एम० एल० ए०। यसैले मैले चोहेर पनि चाहे जस्तो काम गर्न असमर्थ छु। तर जनता जनार्दनले त त्यो सब बुझ्नुहुन्न होला। तर मैले जनताको मागको पक्षमा ईमानदारीपूर्वक मागहरू राखेको छु जनताको आवाज बोलेको छु, किनकि जनताको आवाज नै ईश्वरको आवाज हो भने प्रजातंत्रमा के को डर कोही रिसाउँछ भनेर, मुख्यमंत्री बाँगिन्छ भनेर। मुख्यमंत्री पनि जनताले त बनाएको हो। 'जो डर गया वह मर' गया भन्छ भने साँचो कुरा बोल्न किन डराउने? मैले त जनताको इज्जत र मर्यादाको लागि विधानसभाभित्र र बाहिर बोलेको छु, काम गरेको छु। विधायक भएपछि कुनै क्षण त्यसै बसेको छैन जनताकै लागि घोरिएको छु। १९८५ र ८६ दुइवर्ष एम० एल० ए० को Study Tour मा म जान मन लागेर पनि गइन - साथीहरू गए। म भने जनताकै काममा तल्लीन रहें। साथीहरू भारतको सबै प्रान्त घुम्दा म मेरो निर्वाचन क्षेत्रको जौबारी, दामथाङ, चेम्चे, पाक्चे, चियाडाँडा, पावङ, पक्जर, कामराङ, मामले, नाङ्गदाङ घुम्दै थिएँ। जनताको समस्याका निवारणमा लागेको थिएँ। पावङमा घुम्दै जाँदा बलबहादुर राई कहर सिंह राईको घरमा पनि पुगें। दुवैजना असाध्य गरीब - आर्थिक रूपले पनि, शारीरिक रूपले पनि अनि प्राकृतिक रूपमा पनि। बलबहादुर राईका तीनजना बच्चाहरू सबै नै लाटा-लाटी त्यहीमाथि नहिँड्ने सापे। सबैलाई खानाधरि पनि हातैले खुवाउनु पर्ने। एक ऐकर जमीन मात्र आफ्नो भएको त्यही पनि कमाउनु नसक्ने किनकि बलबहादुर स्वयम् टी० बी० को बिमारी। यति साह्रो हरिविजोग देखेर मनै अमिलो भयो। घरको लागि च्यादर र निर्माण गर्न सहयोग गर्ने वचन दिएँ अनि रु० १००/- हातमा राखि दिएँ। बलबहादुर यति गरीब हुनुका कारण सोचन थालें - राजाको पालीमा काजी ठिकादारको कालो भारी र झालाङ्गी बोक्दा नै दिन बित्यो होला अनि बैँसालु समयमा आफ्नो लागि काम गर्न भियाएन होला। त्यहीमाथि गरीबीको कारणले शिक्षा ग्रहण गर्ने सुअवसर पनि पाएन। शिक्षाको कमी भएपछि अन्धकारमा नै जीवन हुन्छ भने अन्धकारमा बाँच्ने मान्छेलाई समाजका बाटा-टाटा र सरकारले पनि थिचेपछि कहाँबाट बलबहादुर बलवान हुने र! बलबहादुर नै नाम भएपनि लुतेबहादुर भएर बाँच्ने पर्ने वाध्यता उसले पाएको छ। उसका नानीहरू लाटा-लाटी हुनु र सापे हुनु ईश्वरको इच्छाले होइन तर गरीबीको कारणले हो अज्ञानताको कारणले हो। आयोजिन, र अरु पौष्टिक आहारको कमीले हो। यसलाई Iodine deficiency पनि

डाक्टरहरू भन्छन्। यस्ता अनेकौं बलबहादुरहरू आज पनि लुतेबहादुर भएर दुःख अभाव, असुरक्षा गरीबी, अवचेतना, शोषण, दमन, अन्याय, अत्याचार बोकेर बाँचिरहेका छन्। यसमा नब्बे प्रतिशत जनताहरू गरीब छन्। यिनौ हद्भोगी गरीब जनताको लागि मैले एउटा कविता कथेको थिएँ –

भुँडी दौडमा नब्बे हारेर
दशको जित्ने पालो छ
र दस भुँडी अपच भएर
नब्बे भुँडी खाली छ।

यही खाली नब्बे भुँडीको लागि म राजनीतिमा आएँ र यही खाली भुँडीहरूको पक्षमा राजनीति गर्दैछु र अन्याय र अत्याचारको विरोधमा युद्धरत छु। तर अफसोस पनि लाग्छ – यही गरीबवर्ग भोका नाङ्गाले पनि आफ्नै कुरा नबुझेको देख्दा। आफ्नो मित्र र शत्रु नचिनेको देख्दा।

यसरी नै गाउँहरू घुम्ने क्रम महीनामा एकपल्ट भइरहन्छ। जनताहरूले रूखको पूर्जा माग्छन् टेरेसिन (Marking order) माग्छन् काम-धन्धा माग्छन्, नोकरी – चाकरी माग्छन्, गाडीको सडक माग्छन्। अनि सबै सही र जायज मागहरू। किनभने प्रजातंत्रिक सरकार अरु कसैको लागि नबनेर जनताको लागि बनेको हुन्छ। ‘जनताले बचाएको जनताको सरकार जनताको लागि हुन्छ’ भनेर स्वप्रद्रष्ट लिंकनले पहिला नै भनेका थिए। तर आज जनताले बनाएको सरकार जनताको लागि नभएर जनता माराहरूको भएको छ। शोषक, पूँजीपतिवर्ग, व्यापारीवर्गको पेवा भएको छ। यस्तो किन भएको छ भने यी वर्गचाहिँ सरकारमा बस्न मान्छेका दुधालो गाईहरू हुन्। यिनीहरूको दूध खाएर सरकारमा जाने मान्छेहरू बलिया हुन्छन् र चुनावमा जनताले भोट नदिए भोट किन्छन् नभए गुण्डाहरूको डर र त्रास देखाएर भोट लगाउन वाध्य गराउँछन्। यी जनता लुटेरा, जनता मारा, शोषक, जमाखोरी, कालाबजारी जति पनि छन् ती सबै नै सरकारमा जाने मान्छेका पार्टनरहरू हुन् एवं सबभन्दा हितैषी साथी हुन्। नेता र यी लुटेराहरूमा केही फरक छैन एउटै सिक्काका दुइ पाटा हुन् यिनीहरू। उदाहरणकै लागि सिक्किममा भूमिपुत्र नीतिलाई हेर्नास्। “सिक्किममा कामधन्धा, व्यापारबन्ध, नोकरी-चाकरी सिक्किममा भूमिपुत्रको हो। बहिरकाले पाउँदैनन्। म सिक्किमको सुरक्षा गर्छु। तिमीहरू जनताले भित्रको रोक म बाहिरको रोकछु।” भन्ने वचन के नेताले पुरा गर्‍यो? के बाहिरकाले कामधन्धा, व्यापार-बन्ध र नोकरी पाएनन् त? के बाहिरको मान्छे रोकियो?

हिज त सिक्किम मात्र भारतमा गाभिएको थियो। तर आज त भूमिपुत्रको नाममा कामधन्धा, व्यापार बन्द, नोकरी-चाकरी पनि बेचियो। उद्योग धन्धा पनि बेचियो। होटल पनि बेचियो। दुङ्गा, काठ र फलाम पनि बेचियो। पश्चिम र उत्तर सिक्किमको पानी पनि बेचियो। अब त सिक्किममा बेच्ने केही पनि रहेन। जनता त बाँकीमा डुबाएर बिक्री गरिसकेको छ। यस्तै हो भने 'भूमिपुत्र' को नीति अपनाउने सरकारमा भूमिपुत्र दिउँसै लालटिन बालेर खोज्नु पर्छ र नि सिक्किममा भूमिपुत्र पाउन कठिन पर्ने छ। यो अधिकारको सुरक्षा गर्नुपर्छ र अधिकार र उत्तरदायित्वको निर्वाह हामीबाट (जनताबाट) भएन भने त्यो राज्यको र देशको भविष्य अवश्य पनि राम्रो हुँदैन यस्ता धेरै उदाहरणहरू हामी इतिहासमा पाउँछौं। यसैले अब हामीले आफ्नो अधिकार र उत्तरदायित्वलाई बुझेर हामी सिक्किममा भूमिपुत्रलाई बत्ती बालेर सिक्किममा खोज्न नपरोस्।

समय आफ्नै गतिमा कसैलाई नपर्छी कुदिरहेछ। सरकारको दोस्रो वार्षिकी पनि आइपुगे छ र उत्सव अहिलेको नयाँ विधान-सभा भवन बनेको स्थानमा मनाउने कार्यक्रम भयो। विधायकबाट वक्ताको रूपमा म र एकजना अर्को विधायक थियौं। मैले आफ्नो वक्तव्यमा यस्ता कुराहरू राखें - बोल्नको लागि माईक्रोफोनमा उभिएको मात्र के थिएँ - वनविभागका अधिकारीहरू भदौमा अघाएर खकिएर भैंसीहरू झैं कुर्सीमा बसेका रहेछन्। र बोल्दा बोल्दै जनताले दुःख पाएको, मार्किड अडरको लागि तीन चारपल्ट गान्तोक धाएको र पनि अडर नपाएर जनता निराश फर्केको सम्झेर - यसै विषयतिर ढल्किएर बोल्न थालें - "वन विभागबाट हाम्रा जनताले साह्रै दुःख पाउँदै छन्, नाथे एउटा रूखको पूर्वी काट्नको लागि गान्तोक धाउनुपर्छ र पनि एकपल्टमा काम हुँदैन। आज मलाई हिटलरले ग्यास च्याम्बरमा लाएर मान्छे मारे मज्जा लाग्दै छ। हिटलरले त निर्दोष मान्छेहरू मारेका थिए भने म तिमीहरू जस्तो दोषीहरूलाई ग्यासच्याम्बरमा लाउन मन लाग्छ।" यति भनिहालें अनि आफ्नो वक्तव्य सकें। यस विषयलाई ठूलो इस्सु बनाएर वन विभागका अफिसरहरूले। मुख्यमन्त्रीकहाँ 'डेलिगेसन' गयो। चर्चा बहुत भयो। राम्रो नराम्रो के-के भने। तर मलाई भने आनन्द लागेको थियो। किनकि त्यो सब मैले आफ्नो होइन जनताको लागि बोलेको थिएँ।

फेरि एकपल्ट विधान-सभामा बजेटमाथि बोल्दा एस० एन० टी० विभागले एक करोडभन्दा बेसी नोक्सान देखाएको रहेछ। यसमाथि मैले आफ्नो प्रतिक्रिया जनाउँदै भने - "सिक्किममा जनताको पैसा कसरी नोक्सान भयो। यसरी नोक्सान हुनुको कारण निकम्मा अफिसरहरूको कारणले हो।" मैले भनें। यस विषयमा त अफिसरहरू मुख्यमन्त्रीकहाँ गएर सकेसम्म विन्ती गरेछन्। विधान-सभाको प्रोसिडिङबाट यो वाक्यांश हटाउनुपर्छ भनेर तर सो भएन र आजपनि यो वाक्यांश यथावत छ। तर

आज पो थाहा भयो -ल विचरा अफिसरहरू मात्र निकम्मा होइनन् रहेछ भनेर, किनभने अफिसर त सरकारको व्यवस्थाअनुरूप (सिस्टमअनुसार) काम सञ्चालन गर्ने मात्र हुन्। डर यो छ ढाडु भाँचिने। आज मणिराम भन्जायड निवासी शेर्पा हवलदारको सपना पूरा भएको छ। चुनावको समयमा उ सिकिस्त बिमारी थियो र ओछ्यानबाट मलाई सुझाव दिएको थियो – “मणिराममा एउटा अस्पताल खोल्दिनोस् ताकि म झैं बिमारी नाम्चीमा सियोधरी लाउन जान नपरोस्।” विचरा हवलदार त उहिले नै खस्यो तर आज मात्र मणिरामको पी० एच० सी० स्थापना गर्ने निर्णय सरकारले लियो। स्वर्गीय हवलदारको माया लागि रहेछ भने उनको सपना पूरा भएकोमा खुशी पनि लागेको छ।

मैले आफू कन्ट्रेक्टर काम गर्नको लागि इन्लिस्टमेन्ट बनाउनको लागि साह्रै दुःख पाएखओ थिएँ। धेरै कन्ट्रेक्टरहरूमा गएर सर्टिफिकेट मागेको थिएँ र कतिलेत दिन पनि मानेका थिएनन् र आखिरमा मिश्रीलाल ठाकुर सर्टिफिकेट दिएर CI.III त्यतिबेला त्यतिबेला २०,००० सम्मको ठिका लगाउन पाउने ठिकादारमा नाम दर्ता गराएको थिएँ। त्यस समयमा त्यसताकका एम० एल० ए० र मंत्रीलाई भन्दा कन्ट्रेक्टर काम गर्दा धेरै पैसा चाहिन्छ तिमिले कहाँ कन्ट्रेक्टर कहाँ गर्न सक्छौं व्यर्थमा किन इन्लिस्टमेन्ट बनाउने भनेर जवाब दिन्थे। अनि मैले भने हिम्मत हारिन र आफ्नै खुट्टामा उभिएर ठिकादार बनें र प्रथम श्रेणीको ठिकादार भएर १० (दश) वर्षसम्म काम गर्ने। नाम्चीमा चुनाव लड्दा पनि पाँचवटा काम हातमा थियो। यो सब दुःख झेलेकोले म विधायक बनेपछि मेरो निर्वाचन क्षेत्रका धेरै साथीहरूको इन्लिस्टमेन्ट बनाइदिँ। यहाँसम्म कि फर्मको लागत पैसा, इन्लिस्टमेन्ट फी, जम्मै चाहिने फर्मालिटिसम्म तयार गरेर एकसय भन्दा बढी बनाइदिँ तर कतिजनाले आफ्नो नक्सा टालेर सो सर्टिफिकेटसम्म लगेनन्। अझै अफिसमा त्यसै रहेको छ भने कतिजनाले चाहिँ भने यो सर्टिफिकेट पनि लाटोको धोती नै भयो, खोई काम? हामीले काम पाउँदैन (?) पनि भने। हाम्रा साथीहरू यस्ता छन्? काम होस् या त जीवनमा केही पनि गर्नुपर्यो भने आफैले नै त कोशिश गर्नुपर्यो, तपस्या गर्नुपर्यो, खट्नु पर्यो। तब न सफलता पाइन्छ। तर हाम्रो मानिसहरूमा त्यो विचारधारीको कमी छ। सबकुछ त्यसै पाउनुपर्छ भन्ने। हाम्रो मान्छेको मनबाट पराश्रित भावना नहटेसम्म केही परिवर्तन आउन कठिनै छ र हाम्रो सबभन्दा नराम्रो बेहोरा नै आजको सन्दर्भमा भन्ने हो भने पराश्रितपना हो। यसैले हामी देशमा नै विदेशी झैं भइसक्यौं घरमा नै बेघर हुन आँट्यौं। कर्म नगरी नै फलको आशा गर्न थाल्यौं। कसरी अनि कहाँबाट हुन्छ त्यसै पैसा पावस् भन्ने विचारमा लागेकाले आज हामी समस्याग्रस्त भएर जाँदैछौं।

मेरो निर्वाचन क्षेत्रको जति पनि पाँच लाखभन्दा साना कामहरू पालैसँग नाम्ची (दामथाड क्षेत्र) कै मानिसहरूलाई दिएको हो। कति दिइयो, कसले पाए यसको

सम्पूर्ण विवरण यसै पुस्तकमा पाउनु हुनेछ। काम मात्र नदिएर सकभर रूपियाँ-पैसाको काम चलाउनेसम्म पनि चाँजो मिलाएको। बैंकबाट, मालिककोबाट जसरी पनि हाम्रा मान्छेले केही गरून् भन्ने विचार भएकोले कोशिश गरें। म सोच्यें - हाम्रा मान्छेहरू सबै क्षेत्रमा आत्मनिर्भर बनून्। ठिकादार हाम्रै होस्। व्यापारी हाम्रै होस्। तर हाम्रो मान्छेले त्यो सोचेर काम नगर्दा रहेछन्। जति काम पायो प्रायः नै व्यापारीलाई बेच्दा रहेछन् अनि भोलिपल्ट नै भन्न थाल्छन् - “काम पाइन्! पवनले कामै दिएन - चुनावमा ठिक पाछु!” म ताक्छु मूडा वञ्चरो ताक्छ घुँडा भनेको यस्तै होला, एम० एल० ए० भएपछि। सहनै पर्ने। सहनु पनि मलाई त मज्जा लाग्छ किनकि यी भाइ-बहिनी मेरै त हुन् नि! यिनीहरूले मलाई जस्तै सोचून तापनि मेरै आफ्नाहरू त हुन्। उमेरले, नेता र जनता हुनुको सम्बन्धले भने त्योभन्दा बढी मानवताले। उनीहरूले जसै भनेपनि जसै गरेतापनि म त सबैलाई आफ्नै भाइ-बहिनी, माता-पिता साथी सँगै नै सम्झन्छु।

बुम्टारका मेरा अभिन्न मित्र श्री के० सी० राई, पञ्चायत दाजु मानजित राई र पेमा तामङ्क आएर भने - लौ त एम० एल० ए० साहब, हाम्रो बुम्टार स्कूलको लागि जमीन किनिदिनु पर्यो। जमीन बेच्दै छ। मैले भनें। **Earnest Money-** को पैसा (ठिकादार गर्दा) बाट रु० २५०००/- मा जमीन किन्ने काम भयो। यस जमीनबाट १.५० ऐकर जति बुम्टार स्कूललाई र रहल पाँचघर सेडुल्ड कास्ट भाइहरूलाई ३० डिसिमलको हिसाबले भूदान गरेर सोही भूमिमा अहिले इन्दिरा आवास योजनाबाट घर पनि निर्माण गर्ने व्यवस्थाअनुसार घर बनाएर बसेका छन्। यसरी जमीन दान गरेर मैले सबैलाई आवाहन पनि गरें - “जमीन हुनेले जमीन नहुनेलाई घडेरी दान गरौं। जमीनदान महान दान हो। यो संसार हामी सबैको साझा हो भने किन कोही सुकुमबासी कोही भूपति। मान्छेलाई जीवनमा एड्रेस र ड्रेस चाहिन्छ भने कम से कम एउटा मान्छेको आफ्नो एड्रेस होस्” भन्ने सोचेर मैले यो आन्दोलन आफैबाट शुरू गरें। तर यो कुरा चाल पाएर एकजना एम० एल० ए० साथी पो आफ्नो मान्छेको लागि जमीन माग्नु आयो मैले जमीन दिएँ, अहिले मैले दिएकै जमीनमा सो मान्छेले घर बनाएर बसेको छ। जुन एम० एल० ए० ले मेरो जमीन माग्नु आयो उसको २०० ऐकर जमीन छ।

यसैबाट मैले प्रमाण पाएँ धनबहादुर र मनबहादुर जहिले पनि छत्तीस नै हुँदो रहेछ।

नाम्चीको लागि वर्मेली खोलाबाट पानीको योजना शुरू भयो। नाम्चीको अस्पताल भवन पनि शुरू भयो। वीमेन होस्टल निर्माण कार्य पनि थालियो। काजीटार बजार योजना र हाउजिङ्ग भवन निर्माण कार्य पनि थालियो। नेत्रहीन स्कूल स्थापना भयो। निर्माणकार्य थालियो। काम चाहिँ सबै कैयाँले नै ठिका पाए। कोही बोल्दैन किनभने हाम्रो सिक्किमे रैथाने कन्ट्रेक्टर र युवावर्ग त पाँच लाखभन्दा सानो काम

गर्ने मात्र हो। किन भने सरकारले नै ५ लाखभन्दा सानो काम एम० एल० र पञ्चायतले दिन्छ भनेको कारणले हाम्रो लोकल ठिकादार र युवाले त त्योभन्दा माथि सोच्दैन पनि। अनि पाँच लाखको चक्करमा हाम्रा लोकलहरू परेपछि ठूलो काम त सरकारले जसलाई जसरी दिएपनि भयो नी। सरकार पनि के साह्रो बोढो हुँदोरहेछ जना पनि ठिकै। काम पाएन भन्यो भने सरकारले सजिलै भन्छ – “एम० एल० ए० ठिकै छैनन्” भन्दै सरकार चलेको चलेकै छ, जनता ठगिएकै छन्, ठिक चाहिं को छैन एकदिन जनताले चाल पाउँछन् र त्यो दिनचाहिं कस्तो हुने हो। पछिनु मात्र पर्ने छ।

१९८८ सालको भुइँचालोले बुम्टार गुम्पाको मानेलाखाड भत्काएको थियो र त्यसमुनिको बाटो पनि भत्किएकोले माने लानेलाखाड झुण्डिएको थियो। सडक विभागको प्रमुख स्वयम्ले हेरेका थिए मलाई वचन दिएका थिए – “झट्टै काम भइहाल्छ” भनेर। तर सात महीना बितिसक्दा पनि काम भएन। अनि मैले विधान-सभामा भनें - “बुम्टारको ‘मानेलाखाड’ भत्किनु आँटेको अहिलेसम्म रक्षात्मक काम भएन। जबकि मुख्य अभियन्ताले मलाई वचन दिएका थिए। यत्रो विभागमा टाउके र घण्टाउके भएर पनि एउटा देवल किन अहिलेसम्म लाउन सकिएन? भन्ने प्रश्न गरेको थिएँ। यसको प्रतिवाद मंत्रीले जवाफ त होइन तर मुख्य अभियन्तालाई हेला र होचोर घण्टाउके भन्यो, घण्टाउके भनेको नराम्रो हो भनेर ममाथि अरिंंगाल जस्तै मंत्रीहरू ओइरिए। तर जनताको त्यो माग विषय एक शब्द बोलिएन। हेर्नोस् त हाम्रो सिक्किमको जनताले बनाएको सरकार। जनताको हित र सुरक्षाको लागि नभएर अफिसरको पक्षमा छ। यो सरकारमा आज पनि जनप्रतिनिधि भन्दा नोकरशाही मजबुत छ। छ्योग्यालको शासन चलाउने जुन सिस्टम आज पनि सो यथावत छ र मै जनताको आवाजलाई आज पनि हेला गरिन्छ, दबाइन्छ। किनभने आज सरकार जनताको लागि नभएर नोकरशाहको भएको छ। यस सरकारमा हिज झैं आज पनि अफिसरशाहीकै बोलाबाला छ।

एम० एल० ए० भएर र उत्तर पूर्वीय राज्यको भ्रमण मात्र गर्ने अवसर पाएँ। स्टडी-टूरको नाममा हावाजहाजमा उडाई र पाँच सितारा होटलमा बसाई मात्र। त्यो भन्दा पर जनताको धनमा मोजमजा गर्नु मात्र थियो। केही जनता र सिक्किमको लागि उपलब्धि भएन। यस्तो आर्थिक क्षेत्र पूर्ण आश्रित राज्यले यसरी फजूल खर्च गरे भारीमाथि सुपारी मात्र राज्यकोषलाई हुन्छ।

समयलाई कसैले रोक्न नसक्ने रहेछ। एम० एल० ए० भएको पनि पाँच वर्ष हुन आँटेछ। सझिन्छु - मैले एम० एल० ए० भएर जनताको सेवा गर्न सकें के? मैले आफ्नो उत्तरदायित्व र कर्तव्यको निर्वाह गरें के? आत्मा-आलोचना गर्न वाध्य हुन्छु। पाँच वर्ष के गरें, कति गरें, कति राम्रो उपलब्धि जनतालाई दिन सकें या

आफ्नो जिम्मावारीमा असफल रहें कि भन्ने डर पनि लाग्छ। के विधायकको काम विकास गर्नु, आफ्नो निर्वाचन क्षेत्रलाई झिलिमिली पार्नु मात्र हो त? कि व्यक्तिगत काम गरेर प्रत्येक मान्छेलाई खुशी पार्नु? नोकरी दिनु, काम धन्धा दिनु, व्यापार-धन्धा दिनु कर्जा दिलाउनु, भनेको ठाउँमा सरुवा गराउनु, प्रमोशन दिलाउनु, भनेको सबै कुराको उपलब्ध गराउनु हो त?

यी मात्र काम विधायकको अवश्य पनि होइन तर सिक्किममा विधायकको काम यसो गर्नु नै भएको छ। यति कामको लागि नै विधायक हो भन्ने सम्झन्छन् जनताले। अनि यो सम्झन्छन् जनताले। अनि यो सम्झनु स्वभाविककै हो किनभने हाम्रा जनता प्रजातांत्रिक पद्धतिमा आएका कति पनि त भएखओ छैन। आज पनि जनताको थिचोमिचोमा बस्ने बानी गएको छैन। जनता शाषित भएर बस्न नै मन पराउँछन् र आजपनि सिक्किमको जनता हिज राजाको र काजी ठिकादारको शासनकालमा झैं नै शासित र शोषित भएर रहेका छन्। जनतालाई उसको अधिकार र भविष्यप्रति चिन्ता छैन आज केही पायो भने भइगयो।

वैचारिक, सैद्धान्तिक कुरासँग जनतालाई त्यति मतलब पनि छैन। जनतालाई त घर छाउने च्यादर पाए पनि खुशी भइहाल्छन् अनि अरु केही नपाए पनि भयो। बोल्न नपाए पनि, ढाड भौँचिए पनि भयो, ट्रांसफर भए पनि भयो – जनता खुशी नै हुन्छ। जनताको एकरूप यस्तो पनि पाँचवर्षमा मैले पाएँ।

उस भए मैले जनताको हित र हकको लागि काम गरेको, उसको मर्यादा र भविष्यको लागि ईमान्दारीपूर्वक लडेको मेरो वैचारिक आन्दोलनलाई जनताले बुझ्दैनन् त? त्यो हो भने राजनीति भन्ने जनतालाई राज गर्नु हो त? मैले पाँचवर्षसम्म भनेको 'जनताराजमा जनता नै राजा हो' जनताले एम० एल० ए० र सरकार बनाउँछन् अनि त्यो सरकार जनताको हो र त्यो सरकारले जनताको काम गर्नुपर्छ विकास र सुरक्षा गर्नुपर्छ। जनताले सरकार बनाए बनिन्छ - भोट नदिए हट्छ। म पनि ठिक मान्छे होइन भने मलाई पनि भोट दिनु हुँदैन। एउटै मान्छे सधैं एम० एल० ए० भए, मुख्यमंत्री भए त राजा जस्तै भइगयो नी! सधैं एउटैलाई, एउटै पार्टीलाई मात्र सरकार बनायो भने त्यो सरकार निरंकुश, तानाशाही हुन्छ। प्रजातन्त्रमा जनताले आफ्नो इच्छाले भोट हाल्नुपर्छ आफूले मन परेको पार्टी र व्यक्तिलाई। सबैको कुरा सुन्नुपर्छ तर भोटचाहिँ आफ्नो इच्छाले खसाल्न अथवा हाल्न सक्छन् तबमात्र प्रजातंत्र बाँच्छ। कसैको फकाइमा, पैसामा, डर र त्रासमा भोट हुन थाल्यो भने त प्रजातंत्र भन्ने रहँदैन। प्रजातंत्र नरहेपछि त्यो देश र राज्यमा जनताको इज्जत र मर्यादा हुँदैन। हक र अधिकार भन्ने दिउँसै राँको बालेर खोज्नुपर्छ। यसो भएको खण्डमा नेता मालिक बन्छ अनि जनता भिखारी हुन्छन् मैले भनेको थिएँ त्यो आज साँचो भए आइरहेको जनताले सहन नपरोस् भनेर मैले काम गरेको हो। मेरो निर्वाचनक्षेत्रमा आर्थिक क्षेत्रमा आत्मनिर्भर होस् भनेर गाउँले वर्गलाई नै सबै विकासका उपलब्धिहरू

एवं काम-धन्धा दिने कोशिश गरें। तर जति सरकारले छुटाएर दिएखओ छ त्यति मात्र त वितरण गर्न पर्यो। यो सरकारको जस्तो नीति र नियम छ त्यहीअनुसार त काम पनि हुने भयो। यति हो अरु नभए पनि गाउँ-गाउँमा ठिकादार जन्मे अब बढ्नु ठिकादार हुनु त उहाँहरू कै हातमा छ। गरीब दुःखीको सेवा नै मेरो धर्म कर्म बनाएर काम गरेको साँचो हो। गरीबवर्गको उत्थान र विकास हुनुपर्छ र गरीबवर्गको लागि न्यायपूर्ण व्यवस्था बनाउनुपर्छ ताकि समाजका आर्थिक, सामाजिक र शैक्षिक क्षेत्रमा पछाडिएका सिक्किमेहरूले पनि अरुसरह बाँच्ने मौका पाउनुपर्छ भने राजनीतिमा आएको छु।

समाजका अछूतवर्गलाई सामाजिक न्याय र आर्थिक न्याय दिनुपर्छ भने जनजातिको सुरक्षा हुनुपर्छ तर यी सबै जातिहरूलाई समान दृष्टिकोणले सरकारको तर्फबाट हेर्ने फुर्सद छैन। म पाँचवर्ष विधायक भए सोच्दा मैले राम्रो कति गरें त्यो त जनतालाई थाहा छ, तर, मैले नराम्रो भन्ने कसैलाई गरिँनँ। मैले नाफा दिन सकिँनँ भने नोकसान पनि कसैको गरिँनँ। मेरो नैतिकताले भन्छ - मैले राम्रो गर्न सकिँनँ भने नराम्रो गर्ने नैतिक अधिकार छैन। किनभने म जनताको प्रतिनिधि सबैको लागि राम्रो गर्न भनेर जनताले बनाएका हुन् भने नराम्रो मेरो अधिकार छैन। यदि कसैले मलाई नराम्रो सोच्छन् भने पनि मैले त्यसलाई क्षमा गर्नुपर्छ किनकि म त उसको पनि विधायक हुँ। म त दामथाङ क्षेत्रको विधायक हुँ र सिक्किमको विधायक हुँ र भारतको संविधान अनुसारको विधायक हुँ। संविधान अथवा नीतिमा जनप्रतिनिधि छानिएपछि नराम्रो गर्नु, बदला लिनु, कुटपीट गर्नु, जनतालाई तर्साउनु, विपक्षलाई खेदो गर्नु, जनताको भाग खोसेर खानु भनी सकेसम्म झूटो बोलेर शासन गर्नु भन्ने कहिँ पनि लेखिएको छैन। तर आज हाम्रो सिक्किममा भने यस्तै गर्ने र भन्नेहरूको राज छ।

मलाई जसले जसो भनून् तर म भने मेरो पक्षमा अत्यन्त खुशी र संतुष्ट छु किनभने विधायक भए जनतालाई अन्याय गरिँनँ मैले अनि अन्याय र अत्याचारको विरोधमा शिर झुकारेर हार मानिन पनि, बरु तागतले भियाएसम्म लडें। यसको हिसाब-किताब होस् कि नहोस् तर मैले आत्मसन्तुष्टि पाएको छु।

मलाई एम० एल० ए० को चुनावमा सहयोग गर्ने साथीहरूलाई मैले चाहेर पनि सहयोग त्यति गर्न सकिन होला अनि यो नमीठो सत्य सबै एम० एल० ए० हरूले नस्वीकारे पनि भोकेका छन्। भण्डारी सरकारमा मंत्री र एम० एल० ए० स्वम् नै भिखारी हुन्छ भने त्यो भिखारीबाट आशा गर्ने मान्छेले के पाउन सक्छ र! यो किन यहाँ उल्लेख गर्न बाध्य बनें भने एम० एल० ए०, मंत्रीलाई जति नै जनताले सोच्छन् त्यति नै विचराहरू असाध्य अशक्त छन् किनभने भण्डारीको सरकारमा भण्डारीको मात्र हुकुम चल्छ भने अरु त सबै हुकुम मात्रै मात्र। कुनै कुराको सरसल्लाह बिना नै सबै कुरा लागू हुन्छ। सबै कुराको फैसला माथिबाट नै हुन्छ भने अरुको हातमा त

दश औंला मात्र हुन्छ। 'पाव' त माथि त माथि नै हुन्छ यो सब तानाशाही सहेर विचर मंत्री एम० एल० ए० हरू 'बाँच्नु त पर्यो' भन्दै झुण्डिरहेका छन्। अँ काम-धन्धा चाहेर पनि मैले चाहे जस्तो दिन सकिन्न कारण पनि माथि उल्लिख गरें। तर मनमा भने थियो, छ अनि सबैलाई 'हेल्प' गरौं भन्ने भावना त मेरो हो नी विचार त मेरो हो नी यो त म सँग संधै रहन्छ। म पनि कहाँ खुशी छु र दुःखी नै छु तपाईंहरू भन्दा अझै बढी। तपाईं एकले नपाउनुमा दुःखी भने मैले धेरैलाई दिनु नसक्नुमा म दुःखी। फेरि भएन कोही नपाएर दुःखी भने कोही पाएर पनि दुःखी। यो पाउनु र नपाउनुको संसारमा दुःखी नै दुःखी। हाम्रो त विचारै दुःखी, मनै दुःखी अनि कहाँ हाम्रो समाज र संसार सुखी हुने!

'म' भएर बाँच्नु सबै खोज्छन् तर 'हामी' भएर कसैले सोच्ने होइन अनि हामी 'हामी' हौं भन्ने शब्द पनि पाँचवर्षमा एकजना एम० एल० ए० हुनुको नातामा सुनिन। जतिपनि मलाई भेट्न आए- सबै म, मेरो आफ्नो 'शब्द' भएर आए। अनि त्यता महामनावहरूसँग काम गर्नुपर्छ भन्ने पहिला मैले सोचेको थिइन।

मान्छेहरू काम-धन्धाको लागि खूब रिसाउँथे। व्यक्तिवादी छन् हाम्रा मान्छेहरू कहिले पनि क्षेत्रको विकास भएन, त्यो काम भएन भनेर कोही पनि पाँचवर्ष वर्ष रिसाएनन् तर मेरो यो भएन, काम पाइन, नोकरी पाइन भनेर खूब रिसाए। एकजना मान्छेले मलाई भन्यो "हामीलाई अरूले भन्छ! तिमीहरूको त राई एम० एल० ए० छ मज्जा छ। काम-धन्धा पाउँदै छौ।" तर सरले चाहिँ राई भनेपछि Communal भन्छ भनेर टक्ककाउनु हुन्छ कामै दिनु हुन्न! अब भयो यस्तो अपठ्यारो कुरा। यस्तो कुराको सामना पनि एम० एल० ए० ले गर्नु पर्ने। जात र जातिको कुरा पनि यसरी मान्छेले उठाउँछ। म जातै प्रसंगमा कुरा गर्दा गरीब वर्ग र धनीवर्ग दुइ जात छ अनि औरत र मरद प्राकृतिक जात भन्ने र मात्रै मान्छे यस्तो कुराको सामना गर्नुपर्दा छक्क पर्थे।

मैले पाँच वर्ष विधायक भए जात होइन उसको आवश्यकता र गरीबी हेरेर काम गरें। यसलाई कसैले स्वीकारून् या नस्वीकारून्तर यो मेरो सिद्धान्तकै कुरा हो। म गरीबवर्गको पक्षधर मान्छे! राजनीति भन्ने गर्नु या नगर्नु त्यो अर्कै कुरा हो तर सैद्धान्तिक पक्ष अर्कै विषय हो। सैद्धान्तिक कुराको नाम मेरो लागि संग्राम पार्टी होइन त्यो राजनीतिक मञ्च हो! यो पार्टी एक दिन मानेको पातको पानी झैं हराउने छ – तर मेरो सिद्धान्त रहने छ मसँग सधैं अनि मपछि पनि मेका कृतिहरूमा रहनेछन्।

मैले कसैलाई नछुट्टाइकन पार्टी र जातिको मुद्दा नबनाए सबैको विधायक र सेवक बनेर काम गरेको हुँ। तर जसको आँखै टेडो छ भने मेरो के दोष र! सबैलाई नोकरी, चाकरी, काम-धन्धा, सकेसम्म उपलब्ध गराउने कोशिश गरें। बिमारीलाई

दवाई-पानी गान्तोकदेखि कलकत्ता र दिल्लीसम्म पनि पठाउने काम गरें। गरीब र असहाय कति जनाको त घर पनि निर्माण गर्ने व्यवस्था आफ्नो निजी कोशिशबाट गरियो। जहाँसम्म सम्भव थियो गरियो।

यसरी पाँचवर्ष बितेपछि फेरि दामथाङ क्षेत्रबाट १९८९ को चुनावमा खडा भएँ अनि ९६% भोट जनताले दिएर विजयी गराए। म आफैँ जितेको होइन जनताले भोट दिएका हुन्। सिक्किम आजसम्म यति (९६%) भोट कसैले पाएको थाहा भएन। भविष्यमा भने अवश्य पनि जनताको सेवकको योभन्दा बढी मत प्राप्त गर्नेछन् भन्ने आशावादी छु।

भोट जितेपछि १-१२-८९ को दिन मंत्री - मंडल गठन भयो। मलाई पनि मंत्री-मंडलमा सामेल गराइयो र सूचना तथा जनसम्पर्क विभाग, उद्योग विभाग र छापाखाना विभागको मंत्रीको भार दिइयो। मंत्री हुँदा मलाई केही खुशी पनि लागेन दुःख पनि लागेन सामान्य लाग्यो।

मंत्री भएपछि काम गर्ने जोश थियो भने जनताको, सिक्किमको लागि केही गरौँ भन्ने उत्साह र जाँगर थियो। तर यो केवल नयाँ अनुभव र सपना मात्र थियो। मंत्री भएपछि त जनताको काम गर्न कुनै वातावरण नै थिएन, आफिसको दैनिक कार्य बाहेक। म त मंत्री भएपछि छक्क परें। साथी-भाइ र जनताको मप्रतिको विश्वास र आशआ अनि 'गर्छ कि' भन्ने भरोसा शिथिल हुन थालेको अनुभव भयो। र म स्वयंलाई त्यो व्यवस्थाभित्र एकलो महसूस गर्न थालें। त्यहाँ 'ज्यू हजूर' को मात्र बोलबाला थियो। "कालोलाई सेतो सेतोलाई कालो" बनाउने मात्र बहुमत थियो अनि त के थियो 'एक लडकी क्या जले एक राम क्या जलें, अथवा एकलो वृहस्पति झूटो' म भएँ: म जनताको लागि केही गरौँ भनेर राजनीतिमा आएको मंत्री हुनको लागि होइन भन्ने पक्का धारणा थियो र मैले आफ्नो सिद्धान्त, नैतिकता, विवेक र बुद्धिलाई बेचेर बाँच्न सकिन्न र आफ्नो सिद्धान्तमा अडिँएर बस्ने निश्चय गरेर काम गर्न थालें। फलस्वरूप मुख्यमंत्रीको आँखामा कसिँगर हुनु स्वभाविक थियो नै।

नाम्चीको संग्राम दिवसपछि भने चाहिँ प्रायः नै संग्रामभित्रका तथाकथित नेताहरूले असुरक्षित महसूस गर्न थाले। त्यहीँमाथि श्रीमती डी० के० भण्डारी र पवन चामलिङको गुटबन्दी छ भन्ने उनीहरूले सोच्थे र झन् आफूलाई असुरक्षित सोच्थे। यसकारणले यी तत्वहरू सबै नै मेरो विरोधमा भित्रभित्रै षडयंत्र गर्न थाले जुन मलाई थाहा थियो। पार्टी र सरकार बाहिर पनि मेरो विरोधमा पूँजीपतिवर्ग र लुटेरा जमात पनि सक्रिय थियो। यी सब नाम्चीको अधिवेशनबाट शुरू भएखओ थियो तर मलाई हटाउने खास कारण जनतालाई देखाउने थिएन। नेपाली भाषाको ता० १०-२-९२ कलकत्ताको अधिवेशनमा मुख्यमंत्रीसँग कुराकानी गर्दागर्दै प्रसंगवश घिसिङको कुरा उठ्यो। घिसिङले नेपाली भाषा मान्यतामा बाधा हाल्दैछ कसैले सम्पर्क स्थापित गरेर कुराकानी गर्ने चाँजो मिलाए राम्रो हुने थियो भन्ने मुख्यमंत्रीको कुराको आशयलाई

बुझेर 'सर म जान्छु कुरा गर्न, भनें। उहाँले 'हुन्छ' भन्नु भयो अनि म ता० १५-२-९२ को दिन दार्जीलिङ गएर श्री घिसिङलाई उनको कार्यालयमा भेटें र मुख्यमन्त्रीको विचारसँग अवगत गराएँ। उहाँले ता० १५-३-९२ पछि गान्तोक आउने या त अरु कहीं भेटेर कुराकानी गर्ने वचन दिनु भयो। र यी सब कुराहरूलाई मैले लगेर भण्डारीलाई बताएँ। यस कार्यको सराहना दार्जीलिङ र सिक्किमका जनताले गरे, भण्डारीले पनि विधायकगणको सभामा यसको जानकारी दिए। तर मार्च १५ आउनभन्दा पहिला नै भण्डारीले प्रेसलाई 'घिसिङको कदमै राष्ट्र विरोधी भएको छ' भनेर स्टेटमेन दिएपछि भने घिसिङ सिक्किम आउने कुरै भएन। त्यति बेलामात्र मैले बुझें - भण्डारी किन मलाई घिसिङकहाँ पठायो भनेर। 'के खोज्छन् कानो आँखो' भने झैं भण्डारीलाई भएको थियो म घिसिङकोमा जाँदा। त्यसपछि पत्रकारहरूले घिसिङ आउने कुरा के भयो भनेर सोद्धा घिसिङ त होइन खबर ल्याउने मान्छे पो घिसिङसँग मिलेको शंका छ' भनेपछि उनको षडयन्त्र स्पष्ट भएको थियो।

त्यसपछि उसले भन्न थाल्यो - पवन चामलिङ घिसिङसँग मिलेको छ। काचबिहार र जलपाईगुडीबाट हतियार ल्याएर थन्काउँदै छ। जातिवादी काम गर्दै छ - घिसिङसँग मिलेर इत्यादि भन्न थाल्यो। यो मौका छोपेर नाम्चीका शक्तिहरू पनि सक्रिय भए। सिक्किमको जातिवादी र पूँजीवादी शक्ति पनि सक्रिय भयो। मैले सबकुछ चाल पाएर पनि चाल नपाए झैं गर्न थाले। यस्तैमा मेरा शुभचिन्तकहरू भन्न थाले - "होइन केही बिग्रेको छैन एकपल्ट माफ माग्नुस्" मैले केही बिगारेकै छैन म किन माफ माग्ने! कोसित माग्ने! मैले के अपराध गरेको छु र माफ माग्ने। मैले त जनताको हित र हकको लागि काम गरेको छु। जनताले नकारेका छैनन्, सकारेका छन्। जनताको काम गरेर जनताले राम्रो भन्दा कसैलाई नराम्रो लाग्छ भने के अपराध भयो र?

अनि मैले निर्णय लिएँ आफ्नो सिद्धान्तसँग सम्झौता नगर्ने। बस के थियो, मलाई के गर्न सक्थ्यो त्यही गर्‍यो मुख्यमन्त्रले। मन्त्रीबाट हटायो। जातिवादी भन्यो। चोर भन्यो। सकेसम्म खैलो उतर्यो। सिक्किमभरि असारको पन्ध्रमा जनसभा गरेर मेरो नयाँ न्वारान गर्‍यो। हामीले नै त उहाँलाई हाम्रो नाम राख्ने, न्वारान गर्ने माथि लाने, मन नपरे फ्याँक्ने, 'काम परे भाडो नत्र आफल तेरो ठाँडो' गर्ने हक हात काटेर दिएकै हो। र उसले त्यो गर्‍यो ठीकै गर्‍यो दोष उसको छैन। दोष त हाम्रै छ। चेतनु छ।

तर अचम्भ के लाग्यो भने यत्रो तीनपल्ट सरकार बनाउने मुख्यमन्त्री यति साह्रो डराएर मेरो पछि लागेर जारलाई जस्तो पानी खेदो गरेर हिँडेको देख्दा। पार्टी र सरकारी लावा-लस्कर लाएर, सरकारको कोषको धन खर्च गरेको सरकारी कर्मचारी र अधिकारी प्रयोग गरेर, ठाउँ-ठाउँमा सभा आयोजन गर्नु, टाटामा मान्छे बोकेर भेला गर्नु, एम० एल० ए० र पार्टीको सबै पदाधिकारीहरूलाई प्रत्येक निर्वाचन

क्षेत्रमा र बजारहरूमा जन सभा गर्न लगाउनु, गाडी मारुति, भेन, जिप्सी, बिल्डीङ बनाइदिने आश्वासन दिनु, राज्यसभाको एम० पी० बनाउने वचन दिनु, मन्त्रीमण्डल पुनः गठन गर्दा अतिरिक्त विभाग थपिदिनु, जुनसुकैलाई पक्रेर चेयरमेन बनाउनु, अफिसरहरूलाई प्रमोशन दिनु, भनेको स्थानमा ट्रान्सफर गर्नु, नाम्चीमा प्रायः नै आफ्नो चम्चे अफिसरहरूलाई सरुवा गरेर ल्याउनु, आफ्नो पक्षको जातिवादी र भ्रष्ट अफिसरहरूलाई पवन चामलिङको विरोधमा प्रचार गर्न सिक्किमभरि कुदाउनु, अनि सरकारी डिउटीभन्दा ज्यादा कार्यालयमा पनि पवन चामलिङकै विरोधमा र भण्डारी को गुणगानमा दिन बिताउनु, यो सब पवन चामलिङकै डरले हो। भण्डारीले यति साह्रो मेरो खेदो गरेको देख्दा भण्डारीको ओजन हामीले सोचेको र अनुमान लाएको भन्दा सानो रहेछ 'सोचा था हस्ती निकला चूहा' भनेको यही हो। यसैले मलाई आज अति खुशी लागेको छ। यस्तो फुचुना तानाशाहीलाई चिन्न पाउँदा, अनि पश्चाताप लागेको छ यस्तो 'चुक्सा' - लाई पनि नेता मानेर आठ वर्ष उसको पछि लागेकोमा। मन्त्री-मण्डलबाट १६ जून १९९२ को दिन हटायो 'जातिवादी' - को आरोप लगाएर। तर मलाई 'जातिवादी' भण्डारीले भन्दा जनताले चाहिँ 'पवन चामलिङ त जातिवादी होइन तर जातिवादी भनेर मन्त्रीबाट हटाउने पो जातिवादी हो' भने। पत्र-पत्रिकामा जनताले आफ्नो प्रतिक्रिया व्यक्त गरे। 'प्रजातन्त्रको हनन् भयो' भनेर सारा सिक्किममा पोष्टरिङ भयो। भण्डारीको जातिवाद र तानाशाहीको विरोधमा जनता सल्लबाए र भण्डारीको हंसले टाउँ छोड्यो र सार सिक्किममा असारको पन्ध्र 'लगनको बेला हगन' भने जस्तो जन-सभाहरू गरे

ता० १९ जुलाई १९९२ को दिन नाम्ची आहलेटारमा सारी सिक्किमका पञ्चायत, कर्मचारी र जनताहरू भेला गरेर राज्यकोषको लाखौं रूपियाँ खर्च गरेर जनसभा गर्‍यो। जुन सभामा भण्डारीले मलाई पार्टीबाट हटायो। अनि यहाँसम्म त्यो सभामा भण्डारीलाई ढाँट्न परेको थियो - यो भारतको राजनीतिक इतिहासमा पहिलोपल्ट होला। के कुनै मन्त्री गभर्नर हटाउँछ? के संविधानमा छ? मन्त्री नियुक्त गर्ने र हटाउने कार्य गभर्नरले मुख्यमन्त्रीको लिखित सल्लाहमा सम्पादन गर्छ। यो तपाईंहरू सबैलाई थाहा छ। तर भण्डारीले आहलेटारमा दिउँसै लाजै नमानी सारी सिक्किमे जनतालाई यसो भनेर ढाँट्यो - "पवन चामलिङलाई मैले हटाएको होइन गभर्नरले पो हटाएको हो।"

भण्डारीलाई जनताको अधि यसरी झुक्नु परेको थियो किनभने आफ्नो पाप, झूठलाई र अपराधलाई छोप्न र लुकाउनको लागि हजार पाप गर्नुपर्छ, हजार झूठ हजार अपराध भण्डारीले अझै गर्नुपर्छ। आफ्नो 'जातिवादी' लुकाउनलाई अर्कालाई 'जातिवादी', भने पनि जनताले खल्ला आँखाले हेरिरहेका छन् र 'जातिवादी' र 'अपराधी' को हुन् जनताले चिनिसकेका छन् तर जनता चूप छन् किनकि ईदि

अमिनको अधि जनता समय पर्खेर चूप लागेर बस्छन्। अनि एकदिन ईदी अमिन युगाण्डा छोडेर भाग्छ। कथा जनताले भन्छन्।

ता० १९-७-९२ आहलेटारको सभामा भण्डारीले गोपाल गुरुङको पुस्तक 'नेपालको राजनीतिमा अदेख सचाई' जनतालाई देखाउँदै भनेछन् 'यो किताब हो पवन चामलिङको गुरु।' यो किताब जस्ते पढ्छ, घरमा राख्छ, बेच्छ, किन्छ त्यो झेल जान्छ, यो कुरा सुनेर जनता छक्कै परे र भने हन पनव चामलिङको गुरु पनि किताब पो रहेछ! गुरु त मान्छे पो हुनुपर्ने! के अचम्म हँ!!'

हन अचम्मको कुरा के छ त्यो पुस्तकमा मतवाली जातिको कथा त छ। इतिहास त छ। पल्टनमा गएर कति मारिए। मतवाली अथवा शुद्र जातिले अहिलेसम्म भोगेको साँचो इतिहास छ। के त्यसो भने मतवाली जातिले आफ्नो इतिहास, कथा, पुख्र्यौलीको विषयमा पनि बुझ्न नपाउने भयो त भण्डारीको राजमा? के त्यसो भने भण्डारी सरकार भण्डारी जातिकै लागि मात्र भएन त! जातीय एकता र सद्भावना भनेको चाहिँ यही हो त? आफ्नो कुरा गर्ने नहुने? आफ्नो भाषा र संस्कृतिको कुरा गर्ने नहुने? तर मतवालीवर्ग भण्डारीको जातिवादको शिकार हुँदा पनि भण्डारी चाहिँ जातिवादी नहुने? हामीलाई अन्याय भयो! हाम्रो प्रजातांत्रिक अधिकार अनुसार सबैले बाँच्नुपर्छ। सबै जातिको सबै क्षेत्रमा सुरक्षा र सम्बर्द्धन हुनुपर्छ अनि समान अवसर र अधिकारको न्याय पाउनुपर्छ भन्नु चाहिँ 'जातिवादी' हो भण्डारीले भन्छ भने उसको 'असाम्प्रदायिक' के हो भण्डारीले जनतालाई बुझाउनु सक्नुपर्छ। नत्र आफै साम्प्रदायिक भए सिक्किममा साम्प्रदायिकताको विष छर्ने उसको अधिकार छैन।

मंत्रीपद र पार्टीबाट हटाएपछि मेरो निर्वाचन क्षेत्रमा गाउँ-गाउँमा जनसभाहरू भए। स्कूलका बच्चाहरू समेतलाई मेरो विरोधमा नारा लगाउ भाषण गर्न वाध्य पारियो। स्कूलका 'शिक्षक' सम्मले भाषण गरे। मेरो निम्ति नराम्रो शब्द नसाँचिकन खर्च गरियो। मेरो बदलिमा भएको मंत्रीले त झन् न्वारनदेखिको बल निकालेर सकेसम्म मेरो नयाँ नाम राखेर न्वारन गरे अनि यहाँसम्म कि मैले खोको, लाएको हिसाब-किताबसम्म गरे। सभामा हुकुम भयो – "पवन चामलिङको घरमा गयो भने ढाड भाँचिन्छ/करड भाँचिन्छ/हात खुट्टा भाँचिन्छ/ सिनुमा गिद्ध घुम्यो भने सरकार जिम्बावार छैन। घरमा आगो लाग्यो भने हामी जिम्मावार रहने छैनौं। ट्रान्सफर भयो भने रूँदै आउनु नपरोस्। नोकरी पाउने छैन। च्यादर आशै नगर्नु, काटिन्छ। विकास काटिन्छ।" यसरी डर देखाएर हप्काई-दप्काई गरियो।

बजारमा पनि एक हुल केटाहरू अनि केही सरकारी कर्मचारी पनि राखिए पवन चामलिङको घरमा जाने मान्छेलाई रोक्नको लागि। खुफिया विभागको कामै पवन चामलिङको घरमा को जाँदै छ को आउँदैछ – हिसाब राख्नु मात्र भयो।

नाम्ची बजारमा संग्रामे केटाहरू भण्डारीको यही सन्देश जनतालाई दिन्थे – पवन चामलिङको घरमा जाने मान्छेको हात-खुट्टा काटेर ल्यायौ भने एकलाख इनाम दिन्छु भनेको छ बूढोले। यसरी नाम्चीमा ‘भण्डारीको त्रासदी’ व्याप्त भयो बजारे, दोकानेलाई भण्डारीले हुकुम गर्‍यो – “पवन चामलिङलाई जसले सौदा दिन्छ, गाडी दिन्छ, नमस्ते गर्छ, चिया दिन्छ – त्यसको दोकानमा आगो लाग्छ।”

बुम्टारको सभामा त सभामा त “पवन चामलिङको टाउको काटेर नाम्चीको वरको रूखमा झुण्डाउनु अनि शरीर चाहिँ उसको घरसँगै जलाउनु पर्छ” भने। टेलिफोनमा तेरो घरमा बम पडकाएर जहानैलाई मारिदिन्छु तेरो बूढालाई सम्झा मेरी श्रीमतीलाई धम्की पनि दिइयो। पञ्चायत सभापति बदलि भयो। मेरो सिफारिश नचल्ने भयो। जनताको च्यादर बाँड्नलाई ल्याएको थानामा लगियो।

मेरा नानीहर, छोरी – चेलीहरूको बजार र बाटोतिर र्यागिङ हुन थाल्यो। मेरो विरोध गर्नेलाई इनाम दिन थालियो। पैसामा जनतालाई किन्न थालियो। पञ्चायत साथीहरूमा कतिजनाले मानवता, विश्वास र सत्यप्रेम धरीलाई पैसामा साटे। मौकावादीहरूले फाइदा उठाए। तर कति दिन! मैले मेरो लागि राजनीति गरेको होइन! मैले त जनताको लागि राजनीति गरेको हो र मंत्रीको चौकीको वास्तै नगरी गरीब जनताको हित र हकको लागि भण्डारीको एकतंत्री गरीबमारा र जातिवादी नीतिको विरोध गरेको हो। मैले जनताकै लागि यत्रो त्याग र बलिदान गर्दा पनि मौकावादीहरूले मौका हेर्छन्, पैसा नै हेर्छन् भने मेरो भन्नु छैन।

तर तपाईंहरू नै भन्नोस्, सम्झनोस् म तपाईंहरूको सेवामा काम गर्दा यस्तो डर, अत्याचार, धम्काइ त थिएन होइन? तर आज तपाईंहरू नै भन्नोस् यो क भइरहेको छ? के तपाईंहरू सबै खुशी र सन्तुष्ट हुनुहुन्छ? के सिक्किममा प्रजातंत्र छ? के यस्तै होस् भनेर तपाईंहरू प्रजातंत्र ल्याउनु भएको थियो?

मलाई हेर्नोस् आमा-बाबु हो! भण्डारी मलाई यीशू भगवानलाई जस्तै ‘टर्चर’ (अन्याय) गरेको छ। म भण्डारीको अन्याय-अत्याचार यीशू भगवानले झैं खप्न तयार भएको छु तपाईं गरीब दुःखी जनताको लागि। तर यस पापीको अन्याय र अत्याचार, धम्काइ-दफ्काइ, शोषण-दमन र पापीले गरेको पापको समर्थन गरेर शिर झुकाउने छैन। बरु मर्न परे ‘सेतोलाई सेतै र कालोलाई कालै भने’ पाप र अत्याचारको विरोधमा जनताका हित र हकको सुरक्षाको लागि लडेर मर्न परे पनि तयार छु। तर अत्याचार र अन्यायसँग हारेर बाँच्नु चाहन्न। किनभने अन्याय गर्नेभन्दा अन्याय सहने पापी हो।

यसैले आज सारा सिक्किमे जनतालाई परेको अन्याय-अत्याचार, हफ्काइ-दफ्काइ, कुट-पिट, शोषण-दमन गरीबमारा भण्डारी सरकारको एकलौटी हुकुमी शासनबाट सिक्किमे गरीब, दुःखी, निमुखा जनतालाई बचाउन र उसको हक

दिलाउन तपाईंहरूको सहयोग भएको खण्डमा रावणराज्यलाई रामराज्यमा परिवर्तन गर्न समय लाग्ने छैन र रामराज्य सिक्किममा स्थापना गर्नका लागि हामीसबै कम्मर कस्नुपर्छ भन्ने आवाहन गर्दछु। सिक्किम सिक्किमेको हो र सिक्किमे जनता सिक्किमका मालिक हुन् तर भण्डारीले जनतालाई नोकर र भिखारी बनाएर उ मात्र मालिक बनेको छ। यसैले सिक्किममा साँचो प्रजातंत्रको बहाली गरेर सिक्किममा सिक्किमे जनता नोकर र भिखारी बनाइमागेर होइन, आफू जस्तै मान्छेसँग डराएर होइन तर निर्भिकतासाथ आफ्नो हक र मर्यादासाथ मालिक भएर बाँच्न सकौं - यही नै मेरो तपाईंहरू सबैलाई अनुरोध छ।

दामथाड निर्वाचन क्षेत्र १९८५ देखि १९९२ सम्ममा भएको विकास र उपलब्धिको केही विवरण - र हुनुपर्ने विकास

- (१) नामची पिउने पानीको उपलब्धि, अस्पताल भवन, महिला होस्टल पब्लिक स्कूल, दृष्टिहीनहरूका लागि स्कूल (Blind School) युथ होस्टल, नामची काजीटारमा बजार बढाउने कार्य सम्पन्न, हाउजिङ भवनहरूको निर्माण, घरेलु उद्योगको प्रशिक्षण एवं उत्पादन केन्द्रको स्थापना भयो। **अब हुनुपर्ने छ** – नामचीमा महाविद्यालयको स्थापना, 'पोलिटिकलिकल इन्सटीट्यूट' को स्थापना गर्नपर्छ। पर्यटन केन्द्रको स्थापना गरेर टेन्डोडसम्म नामचीबाट 'रोपवे' – को निर्माण र ट्रेकको निर्माण गर्नुपर्छ। टेण्डोड डाँडामा हटहरू निर्माण हुनुपर्छ।

बेकारी समस्यालाई मध्यनजर राखेर स्थानीय युवावर्गलाई जीवनोपार्जनका साधन लागि उपयोगी उद्योग अथवा कुनै किसिमका योजनाहरू नामचीमा थाल्नु पर्छ। आर्थिक, भौतिक र मानसिक विकास र सम्पन्नताका लागि युगानुकूल कदमहरू सरकारले चाल्नुपर्छ। राजनैतिक संकीर्ण चेपारोमा जनतालाई राखेर सम्पूर्ण विकास सम्भव छैन। युवावर्गमा प्रतिस्पर्धात्मक र प्रतियोगितात्मक भावना आउन सक्नुपर्छ अनि आफ्ना अधिकार र उत्तरदायित्वलाई बुझेर आत्म-निर्भर बन्ने अनि आफ्नो राज्यलाई सम्पन्न पार्ने दिशामा युवाबीढी अनि आउन सक्नुपर्छ। तर क्षणिक राजनैतिक फाइदाको लागि सत्तासीन व्यक्तिले जनता र युवावर्गलाई दिशाहीन र पराश्रित गर्दैछन् यो हाम्रो भविष्यकोलागि अति नै दुःखदायी विषय हो। समयमा नै हामीले बुझेर उचित कदम नचाले हाम्रो भविष्य अन्धकारमय हुनेछ।

हामी नामचीबासीले नामचीमा बाँच्नु पाउनुपर्छ हाम्रो यो अधिकार हो भने भोलि पनि नामची बाँचेको र हाँसेको हुनुपर्छ यो नामचीबासीको उत्तरदायित्व हो। र हामीले सोच्नु परेको छ आज त्यो भोलिको नामचीमा हाम्रा छोरा-छोरी मान्छे जस्तो भएर बाँच्न-हाँसन! यसका लागि हामीले किन नसोच्ने??

- (२) **तिन्जीरमा** – पिउने पानी, बिजुली, स्कूल बढोत्तरी, गाउँले बाटोको निर्माण भयो।

अब – जिपेल सडक निर्माण, पी० एच० एस० सी० र भि० एल० डब्ल्यू० भयो।

- (३) **कामराड** – कामराडमा पिउने पानी, बिजुली, गाउँले बाटो, भि० एल० डब्ल्यू० सेन्टर, पि० एच० एस० सी० सेन्टर, स्कूल बढोत्तरी किचुडमरामा नयाँ स्कूल स्थापना, कुलोको निर्माण, पूलको

निर्माण, कामराड, किचुडुमरा स्कूल भवन निर्माण अनि पि० एच० सी० भवनको निर्माण भएको छ।

अब हुनुपर्ने काममा – गाडी सडकको निर्माण, हाई, स्कूल, घरेलु उद्योगको प्रशिक्षण र उत्पादन केन्द्रको स्थापना, भि० एल० डब्ल्यू० भवनको निर्माण र अरु विकास हुनुपर्छ।

- (४) **पाकजर** – पिउने पानी, बिजुली, गाउँले बाटो, स्कूल भवन, पूल र कुलो निर्माण भयो। अब हुनुपर्ने छ – गाडी-सडक, स्कूल बढोत्तरी, अस्पताल या पी० एच० एस० सी० स्थापना।
- (५) **पावड** - स्कूल बढोत्तरी भयो, स्कूल भवन निर्माण, अस्पताल स्थापना भयो र भवन पनि निर्माण भयो। बिजुली र पिउने पानी पुग्यो। पूल र आइ० सी० डि० एस० सेन्टरको निर्माण भयो। चर्च बनियो। कल्ब स्थापना। **अब** – गाडी सडक निर्माण हुनुपर्छ।
- (६) **तिंग्रीथाड** - स्कूल स्थापना भयो, पिउने पानी, बिजुली गाउँमा पुग्यो। चर्चको निर्माण भयो। गाउँले बाटो निर्माण भयो। अब - स्कूलको बढोत्तरी हुनुपर्छ, पी० एच० एस० सी० सेन्टर र भी० एल० डब्ल्यू सेन्टर स्थापित हुनुपर्छ। गाडीको सडक निर्माण हुनुपर्छ। रंघुथाड र खोला घारीमा बिजुली पुर्याउनु पर्छ।
- (७) **माले** - स्कूल बढोत्तरी भयो, छामगाउँमा नयाँ स्कूल स्थापना भयो, पि० एच० एस० सी० र भि० एल० डब्ल्यू० सेन्टर स्थापित भयो। स्कूल र पि० एच० एस० सी० भवनहरूको निर्माण भयो। गाडी सडकको निर्माण भयो। पिउने पानी, बिजुली, गाउँले बाटो उपलब्ध भयो। नाडदाड स्कूल भवनको निर्माण, चर्च र मन्दिरको निर्माण भयो। कुलो र पूलहरूको निर्माण भयो। अब - हाईस्कूल बनाउनुपर्छ, अस्पताल बनाउनुपर्छ, एग्रीकलचर फार्मको स्थापना हुनु पनि आवश्यक छ।
- (८) **जौबारी** – जौबारीमा पिउने पानी, बिजुली, स्कूल भवनहरू, गाउँले बाटोहरू, चियाडाँडामार अप्पर जौबारीमा नयाँ स्कूल स्थापना गरियो। पूल निर्माण भयो। **अब** – पि० एच० एस० सी० र भि० एल० डब्ल्यू० सेन्टरको स्थापना हुनुपर्छ। स्कूल बढोत्तरी हुनुपर्छ। गाडी सडक बासबारी र चियाडाँडा पाक्चे भएर दामथाडमा जोड्नु पर्छ।

- (९) दामथाड - स्कूल हाई स्कूल भयो। पि० एच० एस० सी० स्थापना र भवन निर्माण भयो। स्कूल भवन र पञ्चायत भवनको निर्माण भयो। पिउने पानी र बिजुली गाउँमा पुग्यो। पाक्चेमा स्कूल स्थापना भयो। गोम्पा बन्यो। गाउँले सडक निर्माण भयो। अब - अस्पताल बन्नपुर्छ। टुरिष्ट सेन्टर स्थापना हुनपुर्छ। टेन्डोडमा टुरिष्टको लागि हर्ट र सडकको निर्माण हुनपुर्छ।
- (१०) **चेम्चे** - चेम्चेमा पिउने पानी, बिजुली, स्कूल भवन निर्माण, स्कूल बढोत्तरी, पि० एच० एस० सी स्थापना, मन्दिर निर्माण, गाउँले सडकको निर्माण भयो। **अब** - स्कूल बढोत्तरी गरेर जुनियर हाई स्कूल बनाउनु पर्छ। गाडी सडक अनि नै जरुरी छ र दामथाडबाट निर्माण गर्नुपर्छ।
- (११) **घुर्बिसे** - गुम्बा घुर्बिसेमा सडक निर्माण भयो। पब्लिक स्कूल भयो। पिउने-पानी, बिजुली, गोम्पा निर्माण भयो। प्राथमिक स्कूल घुर्बिसेमा स्थापना भयो। **अब** - गरीब जनताको आर्थिक अवस्था सुधारको लागि उपयोगी योजनहरू शुरु हुनुपर्छ।
- (१२) **बुम्टार** - बुम्टारमा स्कूल भवन, दृष्टिहीनहरूका लागि (ब्लाइण्ड स्कूल), पिउने-पानी बिजुली, कुलो र Blind School सम्म सडकको निर्माण भयो। स्कूल बढोत्तरी भयो। **अब** - ताडसाडसम्म गाडी सडक निर्माण हुनुपर्छ। गरीबवर्गको आर्थिक सुधार हुने योजना थाल्नुपर्छ।
- (१३) **सिङगीथाड** - सिङगीथाडमा पिउने पानी, बिजुली झोडाको रक्षात्मक कामहरू, साना-साना कलर्भट र पूलहरूको निर्माण भयो। गाडीको सडक पनि केही भागसम्म पुग्यो। **अब** - यस गाउँलाई चाहिने एउटा स्कूल छ अनि गाडीको सम्पर्क सडक। नामची बजारदेखि सिङगीथाडसम्म 'फूट स्टेप' को पनि अति नै जरुरी छ।
- (१४) **सल्लेबुड** - सल्लेबुडमा पिउने पानी, बिजुरी, पूल, गाउँले सडक र चर्चको निर्माण भइसकेको छ। स्कूल भवन निर्माण भयो। **अब** - एउटा पि० एच० एस० सी० र भि० एल० डब्ल्यू० सेन्टर को स्थापना र स्कूलको बढोत्तरी गरेर जुनियर हाई स्कूल बनाउनु जरुरी छ।
- (१५) **फालीडाँडा** - फालीडाँडामा अहिलेसम्म स्कूल बढोत्तरी भएर जुनियर हाई स्कूल, पिउने पानी, बिजुली, भूईँबाट पानी निकाल्ने

- व्यवस्था सम्पन्न छ। गाउँले बाटो निर्माण भएको छ। **अब** – गाडी सडक भि० एल० डब्ल्यू० सेन्टर, पि० एच० एस० सी० सेन्टर, हाई स्कूल चाहिएको छ। पुडडाँडामा पनि स्कूल स्थापना हुनुपर्छ।
- (१६) **माणिराम** - मणिराम स्कूल भवन, पि० एच० एस० सी० स्थापना, भि० एल० डब्ल्यू० स्थापना, आहाले डाँडा स्थापना भएको छ। गोम्पा स्थापना र निर्माण भएको छ। पि० एच० एस० सी० आहाले स्कूल, भन्ज्याङ स्कूल भवनहरू, निर्माण भएको छ। मणिराम स्कूल ग्राउण्ड निर्माण गरिएका छन्। पिउने पानी र बिजुली गाउँ-गाउँमा पुर्याइएको छ। भन्ज्याङ स्कूलको बढोत्तरी भएको छ। **अब** - हाई स्कूल मणिराम हुनुपर्छ, अस्पताल हुनुपर्छ, कृषि (Agriculture farm) फार्म हुनुपर्छ। स्थानीय युवावर्गलाई स्वरोजगार उबलब्ध गराउनका लागि उपयोगी योजना थाल्नुपर्छ। आले र भोटे गाउँसम्म गाडीको सडक निर्माण गर्नुपर्छ।
- (१७) **बुल** - बुलमा पिउने पानी, बिजुली, स्कूल भवन र गाउँले बाटोको निर्माण भयो। **अब** – भि० एल० डब्ल्यू० सेन्टर पि० एच० एस० सी० सेन्टरको स्थापना हुनुपर्छ। स्कूल बढोत्तरी गर्नुपर्छ अनि सडक निर्माण गर्नुपर्छ।
- (१८) **सिङताम** – सिङताममा बिजुली, पानी पुग्यो, गाउँले सडक निर्माण भयो, स्कूल स्थापना भयो। स्कूल भवन निर्माण भयो। अब – तल्लो सिङताममा स्कूल स्थापना हुनुपर्छ अनि माथिलो सिङताम स्कूलको बढोत्तरी गराउनु पर्छ। गाडीको सडक अति नै आवश्यकीय छ।
- (१९) **पालुङ** – पालुङमा पिउने पानी, बिजुली पुग्यो। **अब** - यस गाउँमा गाडी सडकको निर्माण हुनुपर्छ अनि एउटा स्कूलको स्थापना पनि गर्नुपर्छ।
- (२०) **रोङ** - रोङमा पिउने पानी, बिजुली, घर-घर पुगेको छ। सडक निर्माण भयो। पि० एच० एस० सी० सेन्टर स्थापना र भवनको निर्माण भयो। भि० एल० डब्ल्यू० सेन्टर स्थापना भयो। स्कूल निर्माण भयो। चर्च र मन्दिर भवन निर्माण गरियो। अब - स्कूललाई बढोत्तरी गरेर हाई स्कूल बनाउनु छ भने पि० एच० एस० सी० मा बढोत्तरी गर्नुपर्छ। यस भेकको बेकारी समस्या र जीवन धान्ने विषयलाई मध्यनजर राखेर उपयोगी योजनाहरूको शुरुवात गर्नुपर्छ।

डायरीका पन्नाहरूमा अल्झेका तीता-मीठा सत्य

ता० १७ जनवरी १९८७ को बिहान ८ बजे मुख्यमंत्रीलाई भेट्न र 'सिटिजन फार्म' र 'जिन्टेक' दवाई विदेशबाट ल्याएको छ सो लिलु आउनु भन्ने आदेश पाएकोले मिनतोकगाड गएथे। ठिक त्यही समय गेटमा आर० के० गोयल र मेरो जम्काभेट भयो अनि सेन्ट्रीले आर० के० गोयललाई भित्रजाने अनुमति दियो तर मलाई भने गार्डले भन्यो - 'भित्र सोध्न पर्छ'। म गेटमा उभिबसें। १५ मिनटपछि खबर आयो 'आफिसमा भेटनु'। आर० के० गोयल र आफ्नो तुलना गर्दै एम० एल० होस्टलतिर फर्के।

२१ जनवरी १९८७

एम० एल० ए० साथीले राभाडको एस० डी० एम० लाई ट्रान्सफर गर्नुपर्छ किनभने यसले राजनीति गर्दैछ भनेर मुख्यमंत्रीलाई भन्यो। मैले मनमनै सोचे - हाम्रो पक्षमा काम गर्नेले पनि राजनीति गरेको होइन र? यसैले यो राजनीति भन्ने विज्ञान पनि राजनीति अथवा नबुझ्ने नीति रहेछ।

१३ मार्च १९८७

आजकल निकै निराश छु। मान्छे भएपछि हुनुपर्छ तर हाम्रो स्वतंत्रता पनि नक्कली छ। सकली स्वतंत्रताको बुटी त आमाले दाउरा खोज्न जाँदा जंगलमा या कता झारिछ। निकै नै हामी सबै बाबु-छोरा लागेर खोज्यौं तर मदिशे कागले आएछ। शायद अघाएर त्यो काग पनि मदेशतिर फर्क्यो होला।

१० जून १९८७

सेन्ट्रल इन्मटेक्सको विरोधको नाममा राजनीतिक गिमिकको लागि सिक्किम बन्द भयो। यस बन्दको मौका छोपेर नामचीका नेताश्रीले नामची सि० टि० आई० को प्रिन्सीपल, बट्टी ठटाल, राजेन्द्र मोदी, दामथाडलाई कुट-पिट गर्‍यो।

५ जुलाई १९८७

के मान्छे स्वार्थी हुनैपर्छ? के सबै मान्छे स्वार्थी हुन्छन त? के संसारमा केही मान्छे स्वार्थरहित बाँचेका छन्?

१३ जुलाई १९८७

आजको भानु जयन्तीमा मलाई साहित्यको लागि (कवितामा) चिन्तन पुरस्कार प्रदान गरियो।

१५ सेप्टेम्बर १९८७

आज नामचीमा सिक्किम राज्यको ब्लाइण्ड स्कूल श्रीमती डी० के० भण्डारी (एम० पी०) को बाहुलीबाट उद्घाटन भयो। यो स्कूल घुर्बिसे बस्तीमा एउटा किरायको घरमा शुरू भयो।

“राजनीति ढाँटको पुस्तक हो - म राजनीति गर्छु तर मलाई राजनीति मनपर्दैन” आफ्नो स्वागत भाषणमा मैले भनेकोले श्रीमती डी० के० भण्डारीले भन्नु भयो – “राजनीति राम्रो हो! राजनीतिले भारत स्वतंत्र अनि सिक्किममा पनि प्रजातंत्र आयो।”

९.१०.१९८७

आज नामची जवाहरलाल नेहरू अस्पतालको शिलान्यास राष्ट्रपति आर० भेंकटरमणद्वारा भयो। मेरो धन्यवाद ज्ञापनको कार्यक्रम थियो सो उपलक्ष्यमा। तर सो कार्यक्रममा म उपस्थित भइन किनभने नामचीमा नै त्यत्रो कार्यक्रम हुँदैछ मलाई वास्तै नगरी मंत्रीहरू नामची डाकबंगलामा आएर बसे, कार्यक्रमको आयोजना बहिष्कार गरे।

७ नोभेम्बर १९८७

आज नामची निवासी श्री दोर्जीछिरिङ भोटिया चेयरमेन, तिमी टी - लाई नामची प्रहरीले पक्राउ गर्‍यो अनि जमानीमा रिहा भयो।

१६ नोभेम्बर १९८७

अर्काको बारेमा टिका-टिप्पणी गरेर आलोचना गर्नु र दोष देखाउनु सजिलो छ तर स्वयम् दोषरहित बनेर बाँच्नु सक्नु अति गाह्रो छ। अर्काको बारेमा राम्रो भन्ने र चिताउने मान्छे आजकल यदि कोही छन् भने उ महान मान्छे हो।

१७ मार्च १९८८

“अस्ति, म दुइ प्राण गएछु। आफूलाई केही थाहा नहुँदो रहेछ। घस्रिँदै बाहिर आएको त कोही ‘साइडल’ खेल्दै रहेछन् कोही ‘केरम’ खेल्दै रहेछन्। कोही रामायण पढ्दै रहेछन्। पहिला मा जोड कडा खान्थे। त्यसैले भेटेको रहेछ। अहिले मेरो उमेर ७७ वर्ष पुग्दैछ।” तुरुकको एकजना बाबु “तपाईंहरू आउदै खुशी लाग्छ – कोही आउँदैनन्!.... यो लम्बोदर राईसाहेबको तस्वीर हो। मेरो बारज्यूले बनाउनु भएको यो कोठी। पैहोले लाँदै छ घरलाई पनि! केही गर्न पनि मन मर्छ।” - तुरुक कोठीमा हितेन्द्र प्रधान।

१८ मार्च १९८८

“हामले केही पाएनौ! तीन-तीन वटा एम० एल० ए० बनाइसक्यौं, तर म झैं गरीबले केही पाइन! धनीहरूले मात्र सबकुछ पाउँदै छ मजा गर्दैछ।” एकजना कामराडको जनता मसँग

“जनताले तपाईंलाई बजारमा कहाँ भेट्नु! गाउँमा आउनुोस्। सब – जनता तपाईंको हो। ठूटे पञ्चायतले केही गरेन!” आशवीर सुब्बा, कामराड। एकलाख विद्यार्थीलाई Free Education भन्नु राजनीति मात्र हो। आज नै

बेकारी समस्या छ, सरकारको भविष्यको कुनै कार्यक्रम पनि छैन। आज बिहान समय ४.४० मा भुइँचालो आयो। निकै क्षति भयो। म एम० एल० ए० होस्टलको कमरा नं० २ (दुइ) मा सुतेको थिएँ, कुदेर भुइँमा झरेपछि अरु एम० एल० ए० पनि आए त्यतिन्जेलमा भुइँचालो थामिसकेको थियो।

७ अक्टोबर १९८८

आज भारतका प्रधानमंत्री राजीव गाँधीलाई उनको सरकारी चेम्बरमा ११ बजे बिहान सिक्किम सरकारको डेलिगेशनले भेट्यो। खादा र याददास्तपत्र भण्डारीले चढायो। सो थापेर 'थेँक्यू' भनेर बस्यो अनि 'हाउ आर यू भण्डारी' भनेर मुसुकक हाँस्यो। राजीव गाँधी कलिलो र कोमल अनुहार देखिन्थे।

भण्डारीले भन्यो - "हम लोग आपसे मिलने के लिए आए हैं" - को जवाबमा 'ठीक हैं देखेंगे' मात्र राजीवले भन्यो। त्यसपछि प्रधान मंत्री उठेर गएपछि - "हाम्रो काम सकियो - भण्डारीको प्रतिक्रिया थियो। सिक्किमको बाघ दिल्लीमा बिरोलो भएको देखेर म त छक्क परें।

३१ अक्टोबर १९८८

आज भारतको संकल्प दिवसको कार्यक्रम मुख्यमंत्रीले घोषणा गरे - भोक हड़ताल गर्ने, भोक हड़ताल गर्दा लाप्चे, भोटे र नेपाली टोपी लगाउने फैसला गर्यो।

१.१.१९८९ (नयाँ वर्ष)

जोरथाङ बजारमा इन्कम टेक्स, वेल्थ टेक्स र गिफ्ट टेक्सको विरोधमा विरोध दिवस पालन गर्नका लागि संग्रामको जनसभा भएको थियो। जुन सभामा मुख्यमंत्री थिएन।

२३.१.१९८९

एकजना मान्छेलाई मैले नोकरीमा लगाएपछि नोकरी छोड्यो। त्यपछि ठिकाको काम दिएँ, इन्दिरा आवासको योजना दिलाएँ, तर आज बिहान भन्यो - "घर बनाउने घडेरी बाबुले दिएन एकबतल सांग्रीला किनिदिनोस् न (!) बुढोलाई लगेर ढोक्नु पर्यो कतै घडेरी दिन्छ कि!" मैले केही नभनी एकबोतल सांग्रीला किनिदिएँ।

आज बिहान अर्को एकजना मदिशे आएर भन्न थाल्यो - "हजुरले छाता तोषक बनाउनु छ। झूठ बोल्दैन। कौन दिन धोखा खाइजान्छ हजुर के हामीके कर्जा ५००/- दिइदिनोस्।" यो सुनेर छक्क परे।

२४ जनवरी १९८१

आज बिहानै एकजना स्वास्थ्यमा न्छे मेरोमा आएर भनिन् - “सरले मलाई काम दिएर बानी बिगारी दिनुभयो। गान्तोक घुम्ने, सिनेमा हेर्ने-मीठो खाने, बानी लाग्यो। घरमा त बस्नै मन पर्दैन। घुम्न मनपर्छ। काम दिनोस्।” म छक्क परें कुरा सुनेर। मैले उसलाई तीनवटा बिजुलीको काम दिएको। पैसा कमाएर दुइतले घरपनि निर्माण गरेकी छिन्। यति गर्दा पनि खुशी र कृतज्ञ नबनेर उल्टा “बानी बिगारिस्” भन्ने आरोप पाएँ।

१४ फरवरी १९८९

आज एम० एल० ए० होस्टलको कन्फ्रेन्स हलमा विधायकहरूको सभा भएको थियो। सभामा एम० पी० (लोकसभा) श्रीमती डी० के० भण्डारीले ‘हिन्दु विवाह कानून’ सिक्किममा लागू गर्न किन विलम्ब भयो? भन्ने चर्चा उठाउँदा भण्डारीले - ‘थाङ्गे आइमाईलाई केको हिन्दू मेरिज एकट प्रसंगवश भनिपठाएकोले बूढा-बुढीको झगडा भयो। चुनावमा चाहिँ आमा पार्टी चुनाव सकेपछि थाङ्गे आइमाई यो अन्याय हो भन्दै श्रीमती भण्डारी रुन थालिन्। अनि भण्डारीले एटेची खोज्न थाल्यो। तानातान भयो यतिकैमा डी० के० भण्डारी उठेर गईन्। त्यसपछि बी० आर० राई० (एम० एल० ए०) र सोनाम डुपदेन लेप्चा (मन्त्री) भण्डारी खुट्टा पक्रेर..... “आमा बाबु यसरी बाइयो भने हामी कहाँ जानु” भन्दै ग्वाँ.....ग्वाँ रुन थाले।

“जता सुकै जा” भन्दै भण्डारी पनि निकालेर गयो। भण्डारी रम्फू डाक-बंगलामा गएर सुतेछ अनि डी० के० भण्डारीचाहिँ ‘प्रिमुला कटेज’ - मा झरिछे।
१४ जनवरी १९९१

नामचीमा चामलको अभाव भएकोले मैले जनताको आग्रहमा खोज-तलास गर्दा एफ० आई० ले भन्यो - “यसको बुद्धि कहाँ छ! कसैले सिकाएको हुनुपर्छ, म ठीक पाछु।” उसकी बहिनीले भनेकी सुनियो - “पवन चामलिङको प्रेसर बढेको छ म घटाइदिन्छु।”

२० जनवरी १९९१

आज मिन्तोगाङमा मुख्यमन्त्रीसँग लामो कुराकानी भयो। धेरै विषयमा आफ्नो सुझाउ राखें। तर उसको प्रत्युत्तरसँग मलाई शंका लाग्यो।

२२ जनवरी १९९१

किउजीङ स्कूलको एकजना Language Teacher ले आएर मलाई निवेदन गर्‍यो - “सर मैले कान्छी बिहा गरेँ, रीति तिर्नको लागि रू० ५०००/- दिनोस् न!” मैले रू० १,०००/- दिँदै वधाई दिएँ।

५ मार्च १९९१

आज संग्राम भवनमा संग्रामको हाइकमाण्डको सभा भएको थियो, यस सभामा अदुवा, सुन्तला टेक्स विषय चर्चा भयो। भण्डारीले टेक्स हटाउने होइन बढाउँछु भन्नु भयो। मैले सभमा “सिक्किमा प्रजातंत्र छैन” भनें। हल्ला बहुत भयो। छामलाले भन्यो - “भण्डारी साहबले सेतोलाई कालो भन्यो भने कालै हो भन्नुपर्छ अनि कालोलाई सेतो भन्नुभयो भने सेतै हो भन्नुपर्छ।”

१८ मार्च १९९१

एकजना आएर भन्यो - रू० १०,०००/- दिनोस् अर्को आएर भन्यो - रू० ५०००/- दिनोस् अनि अर्को आएर - रू० १०,०००/- माग्यो। त्यसपछि फेरि एकजना आएर झोलाबाट पाण्डुलिपि निकालेर देखाउँदै भन्यो - यो किताब छापिदिनोस्।

मान्छेले रूपियाँ-पैसा भन्दा परतिर केही माग्दैन। मत त छक्क पर्छु सिद्धान्तहीन पूँजीवादी व्यवस्थालाई देखेर। यसरी कतिदिन मान्छेलाई भ्रममा राखेर नेताले शासन गर्नसक्छ। म चाहिँ यो खालको व्यवस्थासँग नमिल्ने भइसकें।

१५ अप्रैल १९९१

आज श्रीमती डी० के० भण्डारी संग्राम फर्केर आइन्। स्वागतको भव्य नाटक भयो।

३१ अप्रैल १९९१

“भण्डारी नीति ठीक छैन। यसपालीको चुनावमा खतम गर्नुपर्छ। गान्तोक-कलकत्ताको बस सर्विस पनि राजेश लखोटियालाई दियो। यसको Son of the Soil Policy धोतीलाई फाइदा दिने मात्र भयो।”- एकजना मान्छेले बिहानै मेरो सरकारी क्वार्टर आएर भन्यो।

२१ मई १९९१

आज मद्रास शहरदेखि ५० कि० मि० टाढा स्थित श्रीप्रमादुर भन्ने स्थानमा एक जन-सभालाई सम्बोधन गर्न जाँदा राजीव गाँधीको बम-विस्फोटमा देहान्त भयो।

२२ जून १९९१

आज भण्डारीले नामचीको जलवितरण योजनाको उद्घाटन गर्‍यो। त्यसपछि अस्पताल भवन अनि महिला होस्टलको उद्घाटन क्रमैसँग भयो। उद्घाटन भाषणमा भण्डारीले अफिसर, जनता र कर्मचारीको नाम लियो तर स्थानीय विधायक (मेरो) नाम भने उल्लेख गरेन। यसैबाट पनि थाहा लाग्छ भण्डारी कतिको एकतंत्री र तानाशाही हो। मप्रति उसको कस्तो सद्भावना छ।

२३ जून १९९१

आज संग्राम दिवस नामची आहाले टारमाश साँझ शम्भू राई कुमार बस्नेतको साँस्कृतिक र संगीतमय कार्यक्रम भयो। यस कार्यक्रम सम्पन्न गराउनमा भाइ चन्द्र खालिङको ठूलो योगदान छ।

२९ आगस्त १९९१

“कान्छी आमाको छोरा झैं भएँ सर! भात खान पनि छैन।” एकजना भाइ मेरोमा आएर भन्यो। म एम० एल० ए० भए देखिन अहिलेसम्म पाँचवटा काम दिएको रहेछ, च्यादर र रू० ५,०००/- जति पनि दिएको रहेछ। काम गर्नको लागि तिर्पाल, हम्मर, रम्भा र फरुवा पनि किनिदिएको रहेछ मैले।

२७ सेप्टेम्बर १९९१

“हाम्रो भोटे-लाप्चे एघाह जना एम० एल० ए० एक भएको छ। अब भण्डारी जान्छ-तपाईंको सहयोग चाहियो।” भन्दै एकजना मान्छे मेरोमा आयो।

“आज कर्फेकटारमा पञ्चायत सम्मेलन भयो। सम्मेलनमा भण्डारीले आफ्नो भाषणमा भने- मान्छेहरू OBC र मतवलीको कुरा गर्दै, थोपे र चुच्चेको कुरा गर्दैछ। भन्ने मान्छे लोदर हो।”

“आज मिन्तोगाङ विधायकदलको सभामा भण्डारीले भन्यो - मेरो सरकारमा कोही डिसिडेन्ट छैन। जस्तै हल्ला भएपनि मलाई विश्वास छैन किनभने यो सब बनावटी हल्ला हो।

२७ डिसेम्बर १९९१

आज गंगाप्रसाद छेत्री मामलेको पञ्चायत साथी सिकिस्त बिमार भएकोले हेर्न र अस्पताल ल्याउनको लागि मामले गएँ। भोलि लाने निर्णयगरे विचरा साथी! परेको बेला त हो नी साथी-भाइ भनेको। गान्तोकमा नभए दिल्ली लिएर जाने निश्चय गरे। जसरी पनि उसलाई जाती पार्नुछपछ। जवान राम्रो साथी।

आज रिनाकमा भण्डारीको सभा भयो। सभामा श्रमिक परिषद् र यसका पदाधिकारीलाई गाली गरेछ। “सिक्किममा श्रमिक छैन सबै धनी छ।” भनेछ।

नयाँ स्कूलहरूको स्थापना

क्रम सं०	स्कूलको	स्थापना वर्ष
१.	छामगाउँ लोअर प्राइमरी स्कूल	१८८५-८६
२.	आले डाँडा लोअर प्राइमरी स्कूल	१८८५-८६
३.	चियाडाँडा लोअर प्राइमरी स्कूल	१८८५-८६
४.	भञ्जाङ लोअर प्राइमरी स्कूल	१८८५-८६
५.	अप्पर जोबारी लोअर प्राइमरी स्कूल	१८८५-८६

६.	सिंगताम, पालुम लोअर प्राइमरी स्कूल	१८८५-८६
७.	मणिराम, आलेडाँडा लोअर प्राइमरी स्कूल	१८८५-८६
८.	किचुडुमरा लोअर प्राइमरी स्कूल	१८८५-८६
९.	पाकचे लोअर प्राइमरी स्कूल	१८८५-८६
१०.	अप्पर तिङ्ग्रीथाङ लोअर प्राइमरी स्कूल	१८८७-७७
११.	घुर्बिसे बस्ती	१९९०-९१

स्कूलहरूको बढोत्तरी

क्रम सं०	स्कूलहरूको नाम	बढोत्तरी वर्ष
१.	दामथाङ जुनियर हाई स्कूललाई सेकेण्डरी स्कूल बढोत्तरी	(१९८५-८६)
२.	पावोङ् प्राइमरी स्कूललाई जुनियर हाई स्कूल	
३.	मालले प्राइमेरी स्कूललाई जुनियर हाई स्कूल	(१९८५-८६)
४.	कामराङ प्राइमेरी स्कूललाई जुनियर हाई स्कूल	(१९८५-८६)
५.	बुमटार लोअर प्राइमरी स्कूललाई प्राइमरी स्कूल	(१९८५-८६)
६.	तिन्जीर लोअर प्राइमरी स्कूललाई प्राइमरी स्कूल	(१९८६-८७)
७.	नागडाङ लोअर प्राइमरी स्कूललाई प्राइमरी स्कूल	(१९८६-८७)
८.	चेमचे लोअर प्राइमरी स्कूललाई प्राइमरी स्कूल	(१९८६-८७)
९.	बुमटार लोअर प्राइमरी स्कूललाई प्राइमरी स्कूल	(१९८६-८७)
१०.	सल्लेबुङ लोअर प्राइमरी स्कूललाई प्राइमरी स्कूल	(१९८६-८७)
११.	फालीडाँडा प्राइमरी स्कूललाई जुनियर हाई स्कूलमा	(१९९०-९१)

१९८५ देखि स्कूल भवनहरूको मञ्जुरी

क्रम सं०	स्कूलहरूको नाम	क्षमता	वर्ष
१.	दामथाङ सेकेण्डरी स्कूल	६ कोठे आर० सी० सी० सी० भवन	१९८६-८७
२.	नामची सीनियर सकेण्डेरी स्कूल	४ कोठे भवन	१९८६-८७
३.	मणिराम जुनियर हाई स्कूल	४ कोठे भवन	१९८६-८७
४.	सल्लेबुङ प्राइमरी स्कूल	५ कोठे भवन	१९८६-८७
५.	बुमटार प्राइमरी स्कूल	२ कोठे भवन	१९८६-८७
६.	चेमचे प्राइमरी स्कूल	२ कोठे भवन	१९८६-८७
७.	चियाडाँडा लोअर स्कूल	२ कोठे भवन	१९८६-८७
८.	छामगाउँ स्कूल भवन		
९.	आले डाँडा प्राइमरी स्कूल भवन	२ कोठे भवन	१९८६-८७
१०.	रोङ जुनियर हाई स्कूल	२ कोठे भवन	१९८६-८७

११. नागदाङ्ग प्राइमरी स्कूल भवन	८ कोठे भवन	१९८७-८८
१२. मणिराम भन्ज्याङ्ग लोअर प्राइमरी स्कूल भवन	२ कोठे भवन	१९८७-८८
१३. अप्पर जौबारी लोअर प्राइमरी स्कूल	२ कोठे भवन	१९८७-८८
१४. सिंगताम पालुम लोअर प्राइमरी स्कूल भवन	२ कोठे भवन	१९८७-८८
१५. किचुडमरा लोअर प्राइमरी स्कूल भवन	२ कोठे भवन	१९८७-८८
१६. कामराङ्ग लोअर प्राइमरी स्कूल भवन	२ कोठे भवन	
१७. पाकचे लोअर प्राइमरी स्कूल भवन	२ कोठे भवन	
१८. जौबारी लोअर प्राइमरी स्कूल भवन	२ कोठे भवन	
१९. नामची लोअर प्राइमरी स्कूल भवन	४ कोठे भवन	१९८७-८८
२०. नामची सिनियर सेकेण्डरी स्कूल भवन	४ कोठे भवन	१९८८-८९
२१. नामची सिनियर सेकेण्डरी कन्या पाठशाला भवन	४ कोठे भवन	१९८८-८९
२२. मणिराम जुनियर हाई स्कूल भवन	४ कोठे भवन	१९९१-९२
२३. मामले जुनियर हाई स्कूल भवन	२ कोठे भवन	
२४. कामराङ्ग जुनियर हाई स्कूल भवन	६ कोठे भवन	
२५. तिंघ्रीथाङ्ग एल० पी० एस० भवन	२ कोठे भवन	

भी० एल० डब्ल्यू केन्द्रहरूको स्थापना गरियो

१. रोङ्ग-पालुम सिंगताम	१९८६-८७
२. मामले	१९८६-८७
३. कामराङ्ग	१९९१-९२

प्राथमिक स्वास्थ्य उप-केन्द्रहरूको स्थापना गरियो

१. मणिराम भन्ज्याङ्ग	१९८६-८९
२. लोअर कामराङ्ग	१९८७-८८

३. मामले	१९८८-८९
४. चेमचे	१९९१-९२

सिक्किम जन-कार्य विभाग

क्र० सं० परियोजनाको नाम	अनुमानित खर्च
१. नामचीर नयाँ अस्पताल भवनको निर्माण	१,३५,००,०००.०० (एक करोड पैँतिस लाख)
२. दक्षिण सिक्किमको पावोङ खोलाघारीमा प्राथमिक स्वास्थ्य उप-केन्द्र तथा क्वार्टरहरूको निर्माण	३,६३,०४७.००
३. नामची वर्किङ्ग होस्टल निर्माण	१४,३८,५४७.००
४. नामचीमा ४ कोठे स्कूल भवनको निर्माण	३,८२,१८६.००
५. दामथाङमा ६ कोठे स्कूल भवनको निर्माण	५,२४,२३७.००
६. नामची अस्पतालको विशेष मरमती	२६,०००.००
७. नामची यूथ होस्टलको निर्माण	२६,००,०००.००
८. जौबारीमा बक्स ड्रेनको निर्माण	८८,०००.००
९. नामची-फोङ रोडको पुनः सुधार	१,६०,०००.००
१०. नामची दामथाङ रोडको घुम्तीको सुधार र ब्याक कटिङ्ग	३,५६,०००.००
११. नामची दामथाङ रोडमा कल्वर्ट तथा बक्स ड्रेन	१,७७,०००.००
१२. नामची-दामथाङ रोड ६ माइलको संरक्षणको कार्य	१,८८,०००.००
१३. नामची नयाँ बजार रोड १ र २ माइलको पुनः सुधार	१,७८,०००.००
१४ नामची-फोङको रोड २ कि० मी० को संरक्षण कार्य तथा ब्रेस्ट वाल	७२,०००.००
१५. नामची-फोङ रोड १ कि० मी० को बक्स ड्रेन कल्वर्ट तथा ब्याक कटिङ्ग	२,४९,०००.००
१६. नामचीमा पुलिस क्वार्टरको निर्माण	१,७०,०००.००
१७. हाउजिङ्ग स्किम, नामची (ब्लक I) का लागि क्लास III का ६ युनिट क्वार्टरको निर्माण	५,२४,९०१.००
१८. हाउजिङ्ग स्किम नामचीमा क्लास III युनिट क्वार्टरहरूको निर्माण	५,२५,४०८.००
१९. नामचीमा हाउजिङ्ग स्किमको ६ युनिट क्लास II क्वार्टरहरूको निर्माण	८,४६,६५४.००
२०. नामची जलापूर्ति परियोजनाका लागि गुम्बा घुर्बिसेमा स्टाफ क्वार्टरहरूको निर्माण	३,७७,४६१.००

२१. ६० X ८० यार्ड गोदाम, अप्रोच रोड इत्यादिको नामची जुलापूर्ति परियोजनाका लागि निर्माण	२,६४,२५८.००
२२. पुलिस विभाग, नामचीको ८ युनिट सोबोर्डिनेट आवासीय क्वार्टरको निर्माण	४,२९,४४८.००
२३. नामची जलापूर्ति परियोजनाको निम्ति गुम्बा घुर्बिसेमा स्लो स्याण्ड फिल्टर साथै प्राइमरी सेटिङ्गको निर्माण	८,७०,९३१.००
२४. नामची जलापूर्ति परियोजनाका लागि गुम्बा घुर्बिसेमा स्वाच्छ जल जलाशय तथा सेन्ट्रल रूमको निर्माण	१२,९२,९४१.००
२५. नामचीमा खाद्य गोदामको निर्माण (१९८७ मई)	५,१७,०००.००
२६. नामची बजारको विस्तार अन्तर्गत साइट लेवलिङ	४,१०,०००.००
२७. नामची जलापूर्ति परियोजना अन्तर्गत ट्र्याकस् निर्माण	५०,००,०००.००
२८. नामची बजारको बिस्तारको अप्रोच रोड	१,१७,०००.००
२९. नामची-दामथाङ रोडको पुनःसुधार तथा ड्रेनेज	१,९९,४८१.००
३०. रोडमा प्राथमिक स्वास्थ्य उप-केन्द्रको निर्माण	३,५६,०००.००
३१. दामथाङमा प्राथमिक स्वास्थ्य उप-केन्द्रको निर्माण	३,७०,०००.००
३२. दामथाङ प्राथमिक स्वास्थ्य उप-केन्द्रको कम्पाउण्डको फेन्सिङ	५०,०००.००
३३. नामची-दामथाङ रोड १ कि० मी० को रहल कार्य	१,५०,०००.००
३४. एन० ए० बी० स्कूलको अप्रोच रोड	१,८०,०००.००
३५. नामची-दामथाङ रोड २ कि० मी० को रहल कार्य	१,७७,०००.००
३६. नामची फोड रोडको स्थायी पुनः सुधार कार्य	१,८८,८८०.००
३७. नामची-सुम्बुक रोडको जीप कुद्ने सडक ३ कि० मी० को निर्माण	३३,५७,०००.००
३८. नामची-सुम्बुक रोडको जीप कुद्ने सडक ४ कि० मी० को निर्माण	२,२७,०००.००
३९. नामची-दामथाङ १० कि० मी० सडकको संरक्षण कार्य	२,१८,०००.००
४०. कृषि विभाग नामचीको क्लास III डबल युनिट क्वार्टरहरूको एस० आर० (विशेष मरमती)	४४,६००.००
४१. नामची डाक बंगला नजिक पुलिस क्वार्टरहरूको डा० सी० क्वार्टरको विस्तार	२८,०००.०९

४२. नामची डा० सी० क्वार्टरको विस्तार	१,००,०००.००
४३. नामची स्थित पुलिस फेमिली क्वार्टरहरूको विशेष मरमती (एस० आर०)	३१,०००.००
४४. नामची-दामथाङ रोडको ड्रेनेज कार्य	७९,०००.००
४५. नामची गर्ल्स सेकेण्डरी स्कूलको ठूलो मरमती	१,००,०००.००
४६. नामची सीनियर सेकेण्डरी स्कूलको ठूलो मरमती	७०,०००.००
४७. बर्मेली जलापूर्ति परियोजनाको लिंक रोडको कार्पेटिङ।	३,१६,०००.००
४८. बर्मेली जलापूर्ति परियोजनाको ड्रेनेजको निर्माण	२,५०,०००.००
४९. बर्मेली जलापूर्ति परियोजनाको फेन्सिङ कार्य	१,२१,०००.००
५०. दामथाङ भी० एल० डब्ल्यू केन्द्रको साथै कार्यालयको कार्य	४,००,०००.००
५१. गुम्बा-घुर्बिसेमा पी० एच० ई० विभागको चौथो श्रेणी आवास-निर्माण	५,००,०००.००
५२. नामची-दामथाङ सडकको नाली र रक्षात्मक कार्य	७०,०००.००
५३. नामची-फोड ११ कि० मी० बाटोको संरक्षण कार्य	१,९७,०००.००
५४. नामची-फोड ८ कि० मी० बाटोको संरक्षण	२,४७,०००.००
५५. नामची-फोड ८ कि० मी० बाटाको संरक्षण	१,६३,०००.००
५६. डी० सी० क्वार्टरको छेउ गाडग्यापमा फन्सिङ कार्य	९२०५.००
५७. नामची-फोड रोड १ कि० मी० मा रक्षात्मक कार्य	१,६३,०००.००
५८. गुम्बा-घुर्बिसेको सरकट हाउसमा फन्सिङ कार्य	१,१०,०००.००
५९. दामथाङमा झोडा ट्रेनिङ कार्य	३,८५,०००.००
६०. नामची-दामथाङ बाटोको १ र २ कि० मी० मा बकसे नाली र रक्षात्मक कार्य	१,७३,०००.००
६१. नामची-दामथाङ रोडको कजवेको मर्मति	६८,६६८.००
६२. मानपुर-चाम्ची १९ कि० मी० रोडको मर्मति कार्य	५८,६३०.००
६३. नामची-मानपुर २० कि० मी० रोडको मर्मति कार्य	९७,६००.००
६४. मामलेमा पी० एच० एस० सा० भवनको निर्माण	१,८२,९३२.००
६५. मामले पी० एच० एस० सी० मा तेस्रो श्रेणीको आवासको निर्माण कार्य	३,५१,७१७.००
६६. मामले पी० एच० एस० सी० मा चौथो दर्जा	१,२९,३८८.००

६७. नाम्ची-फोड रोड १ कि० मी० मा रक्षात्मक तथा देवल आदिको निर्माण (क)	५७,१४०.००
६८. नाम्ची-मणिराम घुम्ति सुधार र रक्षात्मक कार्य (ख)	३३,६७०.००
६९. नाम्ची-फोड रोडको २ कि० मी० (क) को रक्षात्मक र बकसे नालीको कार्य	१६,६५७००.००
७०. नाम्ची सिनियर सेकेण्डरी स्कूल भवनमा जाने बाटो	२,००,०००.००
७१. नाम्ची- फोड रोड २ कि० मी० (ख) मा रक्षात्मक औ घुम्ती सुधार कार्य	१,४०,०००.००
७२. नाम्ची-दामथाङ रोड १२ कि० मी० मा रक्षात्मक कार्य	१,७७,०००.००
७३. नाम्ची-तिञ्जीरको पैहो सफाइ र रक्षात्मक कार्य	१,८८,०००.००
७४. नाम्ची-फोड २ कि० मी० रक्षात्मक कार्य	१,५०,०००.००
७५. नाम्ची-दामथाङ रोड २ कि० मी० मा रक्षात्मक कार्य	२,००,०००.००
७६. नाम्ची-फुड गोदाम जनकार्य विभागबाट फेन्सिङ कार्य	१,३०,०००.००
७७. नाम्ची-दामथाङ ६ कि० मी० कार्य	२,१०,०००.००
७८. नाम्ची-दामथाङ ६ कि० मी० मा रक्षात्मक कार्य	१,५०,०००.००
७९. नाम्चीदेखि मामलेसम्मको जीप गाडी चल्ने सडकको निर्माण कार्य – ७ कि० मी०	५४,००,०००.००
८०. मणिरास जुनियर हाई स्कूल ७ कोठे भवन निर्माण कार्य	८,००,०००.००
८१. पाक्चे निम्न प्राथमिक स्कूल भवन (२ कोठे) निर्माण	३,१७,०००.००
८२. नाम्ची बर्मेली जलार्पूति योजनाको निर्माण	५,९२,९१,२३५.००
८३. कामराङमा प्राथमिक स्वास्थ्य उप-केन्द्रको निर्माण (क) पी० एच० सी० मुख्य भाग (ख) पी० एच० सी० क्लास III क्वार्टर (ग) पी० एच० सी० क्लास IV क्वार्टर	५,२९,२७०.००
८४. बुमटार रोड (२ कि० मी०) को संरक्षण कार्य	७५,०००.००
८५. गर्ल्स सेकेण्डरी स्कूल भान्साघर	४३,०००.००
८६. बर्मेली जलार्पूति परियोजना अन्तर्गत गुम्बा घुर्बिसेको ड्रेनेज	१,२६,९४,०.००
८७. भवन विभाग अन्तर्गत हाउसिङ कोलोनी	२,२०,७५५.००

नामचीको कार्पेटिड, बक्स ड्रेनेज, अप्रोच रोड,
शिशु पार्क गाबेज आदिको निर्माण

वन विभाग

क्रम सं० परियोजनाको नाम	अनुमानित खर्च
१. नामचीका रेञ्जर क्वार्टरहरूको अप्रोच रोडको निर्माण (१०-०७-८७)	२९,०००.००
२. नामचीको डिभिजनल फरेस्ट अफिसर बंगलाको मरमती (२५-९८७)	८,४९३.००
३. नामचीको रेञ्च अफिसर कार्यलयको मरमति	९,७३९.००
४. नामची डी० एफ० ओ० (टी) को बंगलाको अप्रोच रोडको २० एम० एम० प्रिमिक्स कार्पेटिड	३९,५००.००
५. नामचीको आर० ओ० क्वार्टरको विशेष मरमती	१२,८९५.००
६. नामचीको बी० ओ० क्वार्टरको विशेष मरमती	१०,०६०.००
७. दामथाडको पुरानो फरेस्ट क्वार्टरको मरमती	३५,०४०.००
८. वृक्ष रोपण साथै फेन्सिडको काम - टेन्डोड फारस	५०,००.०००.००
९. टिफिन डाँडा-तिडरीथाड गौचरण (१३.५ हेक्टर) मा रुख इत्यादि रोप्ने कार्य	५९,२४६.००
१०. मानपुरचु सुखा जमीन परियोजना	४५,००.०००.००

भू-संरक्षण विभाग

क्र० सं० परियोजनाको नाम	अनुमोदित खर्च
१. सिंगीथाड झोडा नामचीको संरक्षण कार्य तथा झोडा बाँध्ने काम	१,५२,५००.००
२. मैनाबोटे कामराडमा	२०,०००.००
३. सल्लेबुडमा	२०,०००.००
४. देवरुडमा	२०,०००.००
५. किचुडुमरा पहिरोमा	२०,०००.००
६. नामची बजारको पहिरोमा	४६,५००.००
७. रोड पहिरोमा	५०,०००.००
८. नाटक गुम्बामा	२३,३९३.००
९. सिंगीथाडमा संरक्षण कार्य	५०,०००.००
१०. फालिडाँडामा	२९,८७५.००

११. पाकजेर पहिरोको	३५,६६९.००
१२. सल्लेबुङ	४५,५०४.००
१३. गुम्बा घुर्बिसेमा वाटर क्याच ड्रेन	५४,८६२.००
१४. कामराडमा संरक्षण कार्य	२०,०००.००
१५. मामले पहिरोमा	४०,०००.००
१६. देवीथान	२०,०००.००
१७. मामले (दोस्रो चरण)	२०,०००.००
१८. तिङरीथाड	१०,०१७.००
१९. सिङ्गीथाड	१३,२००.००
२०. घुर्बिसे	१४,५००.००
२१. डाँडा गाउँ पहिरोमा संरक्षण काम	२२,९००.००
२२. (प्राकृतिक प्रकोप)	
(क) खानी गाउँ पहिरो सल्लेबुङ	२०,०००.००
(ख) फाली डाँडा	२०,०००.००
(ग) दामथाड	२०,०००.००
२३. कामराड पहिरोमा संरक्षण कार्य	१०,०००.००
२४. किचु डुमरा	१०,०००.००
२५. मामले	१५,०००.००
२६. खोलाघारी	१०,०००.००
२७. तिरी-खोला	१२,०००.००
२८. रोड	१२,०००.००
२९. लोअर कामराड	१०,०००.००
३०. तिन्जीर	२०,२१९.००
३१. चेमचेमा फेन्सिङ कार्य	१७,५२७.००
३२. घट्टेखोला पहिरो नामची, घुर्बिसेको आपातकालीन संरक्षण कार्य	१,४८,८८४.००
३३. बुमटार-काजीटार झोडामा संरक्षण तथा झोडा बाँध्ने काम	
३४. वाटर शेड स्किम अन्तर्गत रोड पहिरोको संरक्षण कार्य	२०,०००.००
३५. वाटर शेड स्किम अन्तर्गत राजग्राममा संरक्षण औ झोडा बाँध्ने काम	२०,०००.००
३६. गुम्बा घुर्बिसेमा संरक्षण कार्य	१०,०००.००
३७. मणिराम पैहोको संरक्षण कार्य	१०,०००.००

३८. परेडटार पैहोको संरक्षण कार्य	१०,०००.००
३९. सिंगीथाड झोडा ट्रेनिङ र संरक्षण कार्य	४,००,०००.००
४०. वन विभागमा वाटर शेड स्किम	७२,०००.००
४१. वाटर शेड स्किम अन्तर्गत मामलेमा संरक्षण औ झोडा बाँधने काम	२०,०००.००
४२. मामले देवीथानमा	२०,०००.००
४३. फालिडाँडामा	२०,०००.००
४४. सल्लेबुडमा	२०,०००.००
४५. दामथाड पहिरोमा	२०,०००.००
४६. फाली डाँडा पहिरो	२०,०००.००
४७. देवरुड पहिलो (प्रथम चरण) (द्वितीय चरण)	२०,०००.००

**जनकार्य तथा विद्युत विभाग, सिक्किम सरकार अन्तर्गत
ठिकादारहरूको नयाँ पंजीकरण र बढ्तोरी**

१. नयाँ पंजीकरण (पहिलो डफ्फा) २८ जना जनकार्य विभाग
२. नयाँ पंजीकरण (दोस्रो डफ्फा) ६८ जना जनकार्य विभाग
३. नयाँ पंजीकरण (दोस्रो डफ्फा) १७ जना विद्युत विभाग

जनकार्य विभाग अन्तर्गत ठिकादारहरूको नयाँ पंजीकरण
(पहिलो डफ्फा)

क्र०सं०	नाम	ठेगना	अन्य विवरण
१.	श्री के० सी० राई	नामची	तेस्रो श्रेणी
२.	श्री टेकनाथ शर्मा	निया-ब्रम	तेस्रो श्रेणी
३.	श्री मोहमद अली	नामची	तेस्रो श्रेणी
४.	श्री रत्नबहादुर गुरुड	पाकचे	तेस्रो श्रेणी
५.	श्री सन बहादुर राई	नामफोक	तेस्रो श्रेणी
६.	श्री संतबहादुर चामलिङ	याङगाड	तेस्रो श्रेणी
७.	श्री प्रतिमान चामलिङ	याङगाड	द्वितीय श्रेणी
८.	श्री विनोद गुरुड	याङगाड	द्वितीय श्रेणी
९.	जलालुदिन अन्सारी	नामची	तृतीय श्रेणी
१०.	मेघनाथ रणपाल	नामची	तृतीय श्रेणी
११.	छिरिङ्ग फिगु भुटिया	गान्तोक	तृतीय श्रेणी
१२.	श्रीमती मन माया लकान्द्री	गान्तोक	तृतीय श्रेणी
१३.	श्रीमती सुधा बराइली	गान्तोक	तृतीय श्रेणी

१४.	श्रीमती सरिता कोइराला	नामची	तृतीय श्रेणी
१५.	श्री बलराम शर्मा	नियाम्रम	तृतीय श्रेणी
१६.	श्री मिडमा दोर्जी शेर्पा	मनिराम	तृतीय श्रेणी
१७.	श्री गंगाप्रसाद छेत्री	मामले	तृतीय श्रेणी
१८.	श्रीमती पेमालामिनी भुटिया	गान्तोक	तृतीय श्रेणी
१९.	श्री कर्म बहादुर सुब्बा	आहो बस्ती पाक्योड	तृतीय श्रेणी
२०.	श्री बद्री ठदाल	नामची	तृतीय श्रेणी
२१.	श्री हेमनाथ राई	बुमटार	तृतीय श्रेणी
२२.	श्री उदल राम राई	सल्लेबुड	तृतीय श्रेणी
२३.	श्री बी० आर० तामाड	मणिराम	तृतीय
२४.	श्री नरजीत राई	सिंगताम बूल	तृतीय श्रेणी
२५.	श्री धनराज तामाड	बुमटार	तृतीय श्रेणी
२६.	श्री हृदयमान मंगर	रोड	द्वितीय श्रेणी
२७.	श्री कविरमान कामी	बुमटार	द्वितीय श्रेणी
२८.	श्री हरिशचन्द्र सापकोटा	कमान ठेक तुरुड नामथाड	द्वितीय श्रेणी

**जनकार्य विभाग अन्तर्गत ठिकादारहरूको नयाँ पञ्जीकरण
तृतीय श्रेणी दोस्रो डफ्फा**

क्र०सं०	नाम	ठेगना	अन्य विवरण
१.	श्री निमा शेर्पा	गान्तोक	तृतीय श्रेणी
२.	श्री दावा छिरिङ्ग शेर्पा	चेमचे	तृतीय श्रेणी
३.	श्री मोतीलाल राई	रोड	तृतीय श्रेणी
४.	श्री दिलिप बहादुरा राई	नामची	तृतीय श्रेणी
५.	श्री तुलमान राई	चेमचे	तृतीय श्रेणी
६.	श्री दलबहादुर कार्की	गेजिङ्ग	तृतीय श्रेणी
७.	श्री तारा बहादुर प्रधान	फालीडाँडा	तृतीय श्रेणी
८.	अमरसिंह प्रधान	फालीडाँडा	तृतीय श्रेणी
९.	अगमसिंह छेत्री	नामची	तृतीय श्रेणी
१०.	श्री नन्द बहादुर राई	तिंग्रीथाड	तृतीय श्रेणी
११.	श्री टार्जन राई	नामची	तृतीय श्रेणी
१२.	श्री धनबहादुर गुरुड	नामची	तृतीय श्रेणी
१३.	श्री जंग बहादुर राई	नामची	तृतीय श्रेणी

१४.	श्री खड्क बहादुर राई	मिक्खोला	तृतीय श्रेणी
१५.	श्री हर्कमान राई	कामराड	तृतीय श्रेणी
१६.	श्री दिलीप गुरुड	नामची	तृतीय श्रेणी
१७.	श्री भीम बहादुर राई	कामराड	तृतीय श्रेणी
१८.	श्री विजय राई	नामची	तृतीय श्रेणी
१९.	श्री काजीमान तामाड	सल्लेबुड	तृतीय श्रेणी
२०.	श्री टेकचन्द्र गुरुड	पाबोड	तृतीय श्रेणी
२१.	श्री प्रेम कुमार गुरुड	नामची	तृतीय श्रेणी
२२.	श्री ओडडुप भुटिया	नामची	तृतीय श्रेणी
२३.	श्री प्रेम कुमार सुब्बा	नियाम्रम	तृतीय श्रेणी
२४.	श्री बमबहादुर गुरुड	दामथाड	तृतीय श्रेणी
२५.	श्री श्रीमती इन्द्रमाया राई	नामची	तृतीय श्रेणी
२६.	श्री के० एम० राई	तिज्जीर	तृतीय श्रेणी
२७.	श्री सुशील कुमार श्रेष्ठ	आसाडथाड	तृतीय श्रेणी
२८.	सुश्री शोभाकुमारी राई	नन्दुगाउँ	तृतीय श्रेणी
२९.	श्री जगतबहादुर प्रधान	नामची	तृतीय श्रेणी
३०.	श्री श्री नगेन्द्र प्रधान	नामची	तृतीय श्रेणी
३१.	श्री बुद्धराज राई	रोड	तृतीय श्रेणी
३२.	श्री टेकमान गुरुड	पाथिड	तृतीय श्रेणी
३३.	श्रीमती विष्णु राई	सिंगीथाड	तृतीय श्रेणी
३४.	श्री सी० बी० गुरुड	मणिराम	तृतीय श्रेणी
३५.	श्री ताराचन्द छेत्री	नामची	तृतीय श्रेणी
३६.	श्री नरबहादुर छेत्री	डाँडागाउँ तिमि	तृतीय श्रेणी
३७.	श्री पर्शुराम राई	डाँडागाउँ सालघारी	तृतीय श्रेणी
३८.	श्री नारायणसिंह राई	साडमु	तृतीय श्रेणी
३९.	श्री बुद्धिमान राई	साडमु	तृतीय श्रेणी
४०.	श्री फूर्बा शेर्पा	बर्मक	तृतीय श्रेणी
४१.	श्री बागसिंग तामाड	मणिराम	तृतीय श्रेणी
४२.	श्री हस्तमान राई	चुमलोक	तृतीय श्रेणी
४३.	श्री टेण्डुकसिंह सुब्बा	श्रीपताम	तृतीय श्रेणी
४४.	श्री दावा लाक्पा शेर्पा	दिउ, बेन	तृतीय श्रेणी
४५.	श्री अमरसिंह राई	बेन नामची	तृतीय श्रेणी
४६.	श्री बेदुमान चामलिङ	राडगाड	तृतीय श्रेणी
४७.	श्री रामप्रसाद चामलिङ	राडगाड	तृतीय श्रेणी

४८	श्री दिलिप कुमार चामलिङ राङगाड	तृतीय श्रेणी
४९.	श्री सोनाम छिरिङ भोटिया नामची	तृतीय श्रेणी
५०.	श्री तारामान छेत्री तुरुक	तृतीय श्रेणी
५१.	श्री लालबहादुर राई (याखा)राङगाड	तृतीय श्रेणी
५२.	श्री तुलमान राई राङगाड	तृतीय श्रेणी
५३.	श्री महावीर गुरुङ नामची (जोरथाङ)	तृतीय श्रेणी
५४.	श्री बुद्ध कुमार सुब्बा नामची	तृतीय श्रेणी
५५.	श्री पृथबहादुर मंगर कामराड	तृतीय श्रेणी
५६.	श्री प्रदीप राई सिंगीथाङ नामची	तृतीय श्रेणी
५७.	श्री टेण्डुक लेप्चा वक-पावोङ	तृतीय श्रेणी
५८.	श्री मन बहादुर राई मामले	तृतीय श्रेणी
५९.	श्री छिरिङ शेर्पना नामची	तृतीय श्रेणी
६०.	श्री जिम्मी चामलिङ जौबारी	तृतीय श्रेणी
६१.	श्री पञ्चबहादुर छेत्री मामले छामगाउँ	तृतीय श्रेणी
६२.	श्री प्रदीप कुमार प्रधान रंगेली	तृतीय श्रेणी
	पूर्व सिक्किम	

विद्युत विभाग अन्तर्गत ठिकादारहरूले नयाँ पञ्जीकरण

क्र०सं०	नाम	ठेगाना	अन्य विवरण
१.	श्री काजीमान राई	कामराड	तृतीय श्रेणी
२.	श्री काजीमान तामाङ	बुमटार	तृतीय श्रेणी
३.	श्री नरपति गौतम	याङगाड	द्वितीय श्रेणी
४.	श्री सी० बी० कार्की	याङगाड	द्वितीय श्रेणी
५.	श्रीमती निर्मला प्रधान	गान्तोक	द्वितीय श्रेणी
६.	श्री दिलिप बहादुर राई	नामची	द्वितीय श्रेणी
७.	श्री के० बी० बस्नेत	नामची	प्रथम श्रेणी
८.	श्री निमा शेर्पा	गान्तोक	द्वितीय श्रेणी
९.	श्री डिक बहादुर खड्का	याङगाड	द्वितीय श्रेणी
१०.	श्री नर्बु छिरिङ्ग भुटिया	नामची	द्वितीय श्रेणी
११.	श्री सोनाम तोपग्याल ग्यालछेन	याङगाड	प्रथम श्रेणी
१२.	श्री डम्बर बहादुर प्रधान	गान्तोक	प्रथम श्रेणी
१३.	श्री पवन कुमार अग्रवाल	नामची	द्वितीय श्रेणी
१४.	श्री कर्ण बहादुर राई	याङगाड	तृतीय श्रेणी

पशुपालन विभाग

क्र०सं० परियोजना	अनुमोदित खर्च
१. नामचीको गोसखानको विशेष मरमती	४,९५.००
२. नामचीको डी० भीद एच० कम्प्लेक्सको फेन्सिङको मरमती	५,०००.००
३. ओ० टी रूमका लागि डी० भी० एच० को विस्तार नामचीको पशु चिकित्सालयको फेन्सिङ्गको मरमती	२६,१७७.००
४. नामची गोसखानको फेन्सिङ्ग र नवीरण कार्य	१,७५,०००.००

कृषि विभाग

क्र०सं० परियोजना	अनुमोदित खर्च
१. सी० टी० आई० मा फेन्सिङ्गको मरमती र फुट पाथको निर्माण	९,९८३.००
२. तिङ्गरीथाङ, मामले नाङदाङ र छामगाउँ अन्तर्गत लघु तथा मझौले कृषकहरूलाई पि०	१,५०,०००.००
३. एमस० विशेष सहायता (१०-७-८७) नामचीका डी० डी० ए० क्वार्टरहरूको विशेष मरमती (३-२-८७)	४४,०००.००
४. नामचीका कम्पोजिट ट्रेनिङ सेन्टरको केही भागको रंग-रोगन तथा चुना लगाउने कार्य	१५,६१९.००
४. नामचीमा सि० टी० आई० सेन्टरको निर्माण (हाल पब्लिक स्कूल)	३५,००,०००.००
५. दामथाङ भि० एल० डब्ल्यू० गोदाम अफिस भवनको निर्माण	५,००,०००.००
६. मणिराम भञ्ज्याङमा भि० एल० डब्ल्यू० गोदान र अफिस भवनको निर्माण	५,००,०००.००

शिक्षा विभाग

क्र०सं० परियोजनाको नाम	अनुमोदित खर्च
१. नामची जुनियर हाई स्कूल विशेष मरमती	१८,७००.००
२. नामची - हायर सेकेण्डरी स्कूलको विशेष मरमती	४०,०००.००
३. पावोङ प्राइमरी स्कूलको मरमती	२,८००.००
४. नामची - हायर सेकेण्डरी स्कूलको विशेष मरमती	४,९५०.००

५. दामथाङ हाई स्कूलको मरमति	१५,८९५.००
६. चेमचेमा कम लागतको स्कूल भवनको निर्माण	५६,०००.००
७. सल्लेबुङ, स्कूल भवन	५६,०००.००
८. बुमटार स्कूल भवन	५६,०००.००
९. मणिराम र रोङ जुनियर हाई-स्कूललाई अतिरिक्त फर्निचरको सप्लाई	६,०५०.००
१०. नामचीको ब्याएज होस्टललाई फर्निचरको सप्लाई	६,०५०.००
११. चियाडाँडा लोअर प्राइमरी-स्कूलको २ कोठे भवनको निर्माण	९०,०००.००
१२. छामगाउँ लोअर प्राइमरी स्कूलको २-कोठे भवनको निर्माण	९०,०००.००
१३. आले डाँडा लोअर प्राइमरी स्कूलको २ कोठे भवनको निर्माण	९०,०००.००
१४. मणिराम स्कूललाई फर्निचरको सप्लाई	४,०००.००
१५. मणिराम भञ्ज्याङ लोअर प्राइमरी-स्कूललाई फर्निचर	१,५००.००
१६. सिंगताम लोअर प्राइमरी-स्कूललाई फर्निचर	१,५००.००
१७. रोङ जुनियर हाई-स्कूललाई फर्निचर	६,१००.००
१८. सल्लेबुङ प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	२,१००.००
१९. बुल प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	२,१००.००
२०. बुमटार प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	२,१००.००
२१. नामची जुनियर हाई-स्कूललाई फर्निचर	६,०००.००
२२. नामची सीनियर सेकेण्डरी स्कूललाई फर्निचर	४०,०००.००
२३. जौबारी लो० प्रा० स्कूललाई फर्निचर	३,०००.००
२४. जौबारी प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	२,१००.००
२५. चियाडाँडा लो० प्रा० स्कूललाई फर्निचर	१,५००.००
२६. पावोङ स्कूललाई फर्निचर	५,०००.००
२७. मामले जुनियर हाई स्कूललाई फर्निचर	६,०००.००
२८. नाङदाङ लो० प्रा० स्कूललाई फर्निचर	४,५००.००
२९. तिङरीथाङ्ग प्रा० स्कूललाई फर्निचर	४,०००.००
३०. छामगाउँ लो० प्रा० स्कूललाई फर्निचर	१,५००.००
३१. पाकजर लोअर प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	१,५००.००
३२. चेमचे लोअर प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	१,५००.००
३३. दामथाङ सेकेण्डरी प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	२०,०००.००
३४. तिङरीथाङ प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	२,०७५.००

३५. लोअर बुमटार लोअर प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	२,६००.००
३६. मणिराम भञ्ज्याङ प्राइमरी स्कूल फर्निचर	३,२७५.००
३७. नाङदाङ प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	२,८७५.००
३८. कामराङ जुनियर हाई स्कूललाई फर्निचर	३,९००.००
३९. मणिराम जुनियर हाई स्कूललाई फर्निचर	३,२००.००
४०. दामथाङ सेकेण्डरी स्कूललाई फर्निचर	१२,०००.००
४१. नामची सेकेण्डरी स्कूललाई फर्निचर	७,४००.००
४२. नामची सेकेण्डरी स्कूललाई फर्निचर	१२,०००.००
४३. कामराङ स्कूलको विशेष मरमती	२९,०००.००
४४. जौबारी प्राइमरी स्कूलको विशेष मरमती	७,६००.००
४५. तिङ्गरीथाङको विशेष मरमती	६,०००.००
४६. जौबारी प्राइमरी स्कूलको विशेष मरमती	१३,०००.००
४७. सिनियर सेकेण्डरी स्कूलको विशेष मरमती	६,०००.००
४८. तिन्जीर प्राइमरी स्कूलको विशेष मरमती	१,३३५.००
४९. मणिराम जु० हा० स्कूलको विशेष मरमती	६,३००.००
५०. मामले जु० हा० स्कूलको विशेष मरमती	१५,०००.००
५१. पावोङ जु० हा० स्कूलको विशेष मरमती	१५,०००.००
५२. नामची कम लागतको स्टोर भवन विशेष मरमती	३,००,०००.००
५३. नामची ब्याएज होस्टलको फर्निचर	६,७००.००
५४. पावोङ जुनियर हाई स्कूलको विशेष मरमती	१०,५००.००
५५. कामराङ जुनियर हाई स्कूलको विशेष मरमती	७,१७०.००
५६. मणिराम जुनियर हाई स्कूलको विशेष मरमती	२,१७५.००
५७. पावोङ जुनियर हाई स्कूलको विशेष मरमती	३,३१०.००
५८. नामची जुनियर हाई स्कूलको विशेष मरमती	५,९१०.००
५९. मणिराम जुनियर हाई स्कूलको – कोठे भवनको निर्माण (१९८५)	९७,०००.००
६०. कामराङ जुनियर हाई स्कूलको खेल मैदान	१८,०००.००
६१. नामची जुनियर हाई स्कूलको खेल मैदान	२५,०००.००
६२. चियाडाँडा प्राइमरी स्कूलको विशेष मरमती	४,३२५.००
६३. बुल प्राइमरी स्कूलको विशेष मरमती	५,४००.००
६४. तिन्जीर प्राइमरी स्कूलको विशेष मरमती	९,१००.००
६५. नामचीका हाई तथा हायर सेकेण्डरी स्कूलका पाठ्य-पुस्तक स्टोरको सुधार	११,६७५.००
६६. रोङ जुनियर हाई स्कूलको विशेष मरमती	१६,१५०.००

६७. नामची सिनियर सेकेण्डरी स्कूललाई फर्निचर	७,७७०.००
६८. नामची गर्ल्स सिनियर सेकेण्डरी स्कूललाई फर्निचर	९,८९०.००
६९. मामले जुनियर हाई स्कूललाई फर्निचर	३,१७५.००
७०. नामची जुनियर हाई स्कूललाई फर्निचर	२,७६५.००
७१. पावोड जुनियर हाई स्कूललाई फर्निचर	२,५३५.००
७२. कामराड जुनियर हाई स्कूललाई फर्निचर	५,०१०.००
७३. सल्लेबुड प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	३,५३०.००
७४. लोअर बुमटार स्कूललाई फर्निचर	३,०१५.००
७५. तिडरीथाड स्कूललाई फर्निचर	३,१५०.००
७६. पाकजर लोअर स्कूललाई फर्निचर	२,२७५.००
७७. पाकचे प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	२,२७५.००
७८. किचुडुमरा प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	२,६८०.००
७९. छामगाउँ प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	३,६६५.००
८०. नामची सीनियर सेकेण्डरी स्कूलको विशेष मरमती	११,५५०.००
८१. पाठ्यपुस्तक स्टोर नामचीको मरमती	८,६००.००
८२. कोपचे प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	६,०००.००
८३. नामची सिनियर सेकेण्डरी फर्निचर	११,४७५.००
८४. तिञ्जीरको प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	४,२६०.००
८५. दामथाड सेकेण्डरी स्कूललाई फर्निचर	४,७७०.००
८६. सल्लेबुड प्राइमरी स्कूलको ठूलो मरमती (एन० आर० इ० पी०)	५०,७४०.००
८७. भञ्ज्याड लोअर प्राइमरी स्कूल ठूलो मरमती	४५,५००.००
८८. बुमटार प्राइमरी स्कूलको विशेष मरमती (एन० आर० इ० पी०)	१४,३००.००
८९. लोअर जौबारीको २-कोठे स्कूल भवनको निर्माण	१,११,०१०.००
९०. नाडदाड प्राइमरी स्कूलको खेल मैदान	१०,०००.००
९१. मामले जुनियर हाई स्कूलको खेल मैदान	२०,६००.००
९२. चेमचे प्राइमरी स्कूलको खेल मैदान	१०,०००.००
९३. तिन्जीर स्कूलको विशेष मरमती	२१,०००.००
९४. तिडरीथाडमा खेल मैदानको निर्माण	१०,०००.००
९५. नामची सिनियर सेकेण्डरी स्कूलको प्राकृतिक प्रकोप अन्तर्गत मरमती	७०,०००.००
९६. नामची गर्ल्स सेकेण्डरी स्कूलको,.....	१,००,०००.००
९७. आले लोअर प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	३,२८०.००

९८. पाकचे लोअर प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	२,११०.००
९९. किचुडुमरा प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	३,९००.००
१००. छामगाउँ प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	१,७७०.००
१०१. भञ्ज्याङ प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	५,६९०.००
१०२. बुमटार प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	५,१५०.००
१०३. तिङरीथाङ प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	२,६२०.००
१०४. तिन्जीर प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	३,६७०.००
१०५. फालिडाँडा प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	३,६७०.००
१०६. जौबारी प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	५,७००.००
१०७. जुनियर हाई स्कूल रोडलाई फर्निचर	२,९८०.००
१०८. जुनियर हाई स्कूल पावोडलाई फर्निचर	२,३८०.००
१०९. जुनियर हाई स्कूल मामलेलाई फर्निचर	४,३४०.००
११०. जुनियर हाई स्कूल नामचीलाई फर्निचर	६,७१०.००
१११. जुनियर हाई स्कूल कामराङलाई फर्निचर	६,८२०.००
११२. बुल हाई स्कूल कामराङलाई फर्निचर	१९,९५०.००
११३. कामराङ स्कूलको मरमती	१०,८१०.००
११४. रोड स्कूलको मरमती	१४,४४०.००
११५. दामथाङ स्कूल भवनको विशेष मरमती	१६,८३०.००
११६. नामची हायर सेकेण्डरी स्कूलको मरमती	५,२७५.००
११७. मणिराम जुनियर हाई स्कूलको खेल मैदानको कार्य	१,००,०००.००
११८. तिग्रीथाङ प्राइमरी स्कूलको मरमती कार्य	८,२७५.००
११९. नाङदाङ प्राइमरी स्कूलको विशेष मरमती	१०,२००.००
१२०. नामची पुरानो प्राइमरी स्कूलको विशेष मरमती	५०५.००
१२१. नामची जुनियर हाई स्कूलको विशेष मरमती	१५,०००.००
१२२. रोड जुनियर हाई स्कूलको विशेष मरमती	५८०.००
१२३. नामची जुनियर हाई स्कूलको (शौचालय)	६,०००.००
१२४. रोड जुनियर हाई स्कूलमा २ कोठे शौचालय	६,०००.००
१२५. सल्लेबुङ प्राइमरी स्कूलमा फर्निचर सप्लाई	७,८७०.००
१२६. अप्पर तिग्रीथाङमा २ कोठे स्कूल भवनको निर्माण कार्य (लोअर प्राइमरी)	१,२८,०००.००
१२७. नामचीको सिनियर सेकेण्डरी स्कूलमा ८ कोठे स्कूल भवनको निर्माण कार्य	८,००,०००.००
१२८. नामचीको गर्ल्स सेकेण्डरी स्कूल भवनको निर्माण कार्य	२,५६,०००.००

१२९. पावड जुनियर हाई स्कूल भवनको निर्माण कार्य	१,४३,०००.००
१३०. मामले स्कूल भवनको निर्माण कार्य	१,२८,०००.००
१३१. मणिराम जुनियर हाई स्कूलको मरमती कार्य	८,२२५.००
१३२. मामले जुनियर हाई स्कूलको मरमती कार्य	३,७२५.००
१३३. पावड जुनियर हाई स्कूलको मरमती कार्य	५,९२५.००
१३४. भञ्ज्याङ प्राइमरी स्कूल भवनको मरमती कार्य	११,८००.००
१३५. तिन्जीर प्राइमरी स्कूल भवनको मरमती कार्य	९८०.००
१३६. कामराङ जुनियर हाई स्कूलमा फर्निचर सप्लाई	५,०९०.००
१३७. मणिराम जुनियर हाई स्कूलमा फर्निचर सप्लाई	४,८९०.००
१३८. फालिडाँडा जुनियर हाई स्कूलमा फर्निचर सप्लाई	२,१८०.००
१३९. चेमचे प्राइमरी स्कूलमा फर्निचर सप्लाई	२,९१०.००
१४०. सल्लेबुङ प्राइमरी स्कूलमा फर्निचर सप्लाई	४,३२०.००
१४१. आलेडाँडा प्राइमरी स्कूलमा फर्निचर सप्लाई	२,९३०.००
१४०. सल्लेबुङ प्राइमरी स्कूलमा फर्निचर	४,३२०.००
१४१. आलेडाँडा प्राइमरी स्कूलमा फर्निचर सप्लाई	२,९३०.००
१४२. बुल प्राइमरी स्कूलमा फर्निचर सप्लाई	२,२९०.००
१४३. भञ्ज्याङ प्राइमरी स्कूलमा फर्निचर	२,९८०.००

**सिक्किम सरकारका विभिन्न विभाग अन्तर्गत विभिन्न
श्रेणीका पदहरूका नियुक्ति**

क्र०सं०.	पदहरूका श्रेणी	संख्या
१.	१९८६-८७ देखि ८९ सम्म स्थायी सेवामा शिक्षक शिक्षकहरूको नियुक्ति	४२
२.	१८८५ मा सब्सस्सीट्यूट टिचर्सको नियुक्ति	१६
३.	एड-हक बेसिसमा शिक्षकको नियुक्ति	
४.	१९८५-८६, ८७-८८ मा स्कूल मदरहरूको नियुक्ति	२६
५.	सिक्किम डिस्टिलेरिजमा सुरक्षा गार्डको नियुक्ति	७
६.	ए० एन० एम० ट्रेनिजको रूपमा नियुक्ति (१९८५-८९)	११
७.	पिउन पदमा नियुक्ति	११
८.	मस्टर रोलमा विद्युत विभागमा लाइनम्यानहरूको नियुक्ति	७
९.	एच० एम० टी० अपरेटर तथा हेल्पर ट्रेनिजमा	

	नियुक्ति	९
१०.	सिक्किम पुलिस कन्सटेवलको नियुक्ति	१३
११.	स्वास्थ्य कार्यकर्ता (कम्पाउण्डर) को नियुक्ति	५
१२.	वार्ड एटेन्डेन्टमा नियुक्ति	१०
१३.	वन-विभाग फरेस्ट गार्डमा नियुक्ति	६
१४.	फिल्डम्यान पक्षमा नियुक्ति	७
१५.	आबकारी कन्सटेवल पदमा नियुक्ति	१
१६.	पब्लिक स्कूलमा विभिन्न पदमा नियुक्ति	१५

विभिन्न विभागमा विभिन्न पदमा नियुक्ति

१७.	होमगार्ड	२०
१८.	सूचना तथा जन-सम्पर्क विभागमा	७
१९.	उद्योग-विभागमा	२९
२०.	छापाखाना तथा मुद्रण विभाग	४

विभिन्न विभागमा विभिन्न पदमा नियुक्ति

क्र०सं०	नाम	विभाग	पद	ठेगाना
१.	श्री बी० आर० तामाङ	रेभेन्युसरभेयर		मणिराम
२.	श्री दुर्गा राई	जी० आई० सी० आई०	इन्सपेक्टर	याङगाड
३.	सुश्री प्रमिला राई	जी० आई० सी० आई	इन्सपेक्टर	नन्दुगाउँ
४.	सुश्री लामु शेर्पा	जी० आई० सी० आई०	एल०डी०सी०	मणिराम
५.	श्रीमती रीता तामाङ	स्वास्थ्य	भान्से	सोरेङ
६.	सुश्री पार्वती राई	जिल्ला सैनिक बोर्ड	एल०डी०सी०	नामची
७.	सुश्री कमला राई	शिक्षा	एल०डी०सी०	नामची
८.	सुश्री निरुता राई	शिक्षा	एल०डी०सी०	सिंगीथाङ
९.	श्री पेमा तामाङ	इन्डस्ट्री	ड्राइभर	नामची
१०.	सुश्री मिडमा यांग्री शेर्पा	स्वास्थ्य	एल०डी०सी०	नामची
११.	कर्मा भोटिया	जी० आई० सी० आई०	एल०डी०सी०	पाक्योङ
१२.	इन्द्र माया राई	शिक्षा		नामची
१३.	सुमित्र राई	इन्डस्ट्री	एल०डी०सी०	नामची

१४.	सुश्री सुमित्र सुब्बा		आर०डीए०	विकमत
१५.	सुश्री अयर कुमारी शर्मा	स्वास्थ्य	स्टाफ नर्स	सुम्बुक
१६.	सुश्री कृष्ण कुमारी बस्नेत	ब्याङ्ग	एल०डी०सी०	याङ्गाङ
१७.	सुश्री कृष्ण कुमारी गुरुङ	ब्याङ्ग	एल०डी०सी०	याङ्गाङ
१८.	सुश्री पवित्र गुरुङ	स्वास्थ्य	धाइ	दामथाङ
१९.	सुश्री महोन कुमारी तामाङ	पंचायत	पि०ए०	नाङ्दाङ
२०.	श्री पेम छिरिङ्ग शेर्पा	आर०डी०डी०	एल०डी०सी०	नामची
२१.	सुश्री पदमा राई	एस०एस०बी०	एल०डी०सी०	नामची
२२.	श्री प्रदीप राई	वायरलेस	ओपरेटर	गान्तोक
२३.	श्रीमती इन्द्रकुमारी ठटाल	पब्लिक स्कूल	आया	नामची
२४.	श्री सोनाम वाङ्दी भोटिया	पब्लिक स्कूल	नाइट गार्ड	नामची
२५.	श्री पद्म बहादुर मंगर	पब्लिक स्कूल	नाइट गार्ड	नामची
२६.	श्री पेण्डुक भोटिया	पब्लिक स्कूल	ड्राइभर	नामची
२७.	श्री बीर बल राई	पब्लिक स्कूल	ड्राइभर	नामची
२८.	श्री धनबहादुर राई	आबकारी	कन्सटेवल	मामले
२९.	श्री लोक बहादुर राई		फूड इन्सपेक्टर	
३१.	श्री लाकपा शेर्पा		एसिस्टेन्ट इन्जीनियर	
३२.	श्री डा० सुशील कुमारी तामाङ		मेडिकल अफिसर	नामची
३३.	श्री मिलन कुमार शर्मा		एकाउन्ट अफिसर	
३४.	श्री निमा तेम्पा शेर्पा		अन्डर सेक्रेटरी	
३५.	श्री पेम्बा भोटिया		चौकिदार	
३६.	श्री सुश्री मिडमा यांगरी शेर्पा		एल० डी० सी०	
३७.	श्रीमती लक्ष्मी शर्मा		एल० डी० सी०	

होमगार्ड

क्र०सं०	नाम	ठेगाना
१.	श्री रिनछेन भोटिया	बुमटार
२.	श्री ज्ञान बहादुर थापा	बुमटार
३.	श्री तोपदेन भोटिया	मणिराम भञ्ज्याङ
४.	श्री रत्न बहादुर राई	फालीडाँडा
५.	श्री अरूण राई	कामराङ
६.	श्री बीर बहादुर गुरुङ	दामथाङ
७.	श्री पेनचुङ शेर्पा	तिङ्गीथाङ
८.	श्री देव बहादुर मगर	रंगुथाङ

९.	श्री मणि कुमार राई	फालीडाँडा
१०.	श्री कृष्ण बहादुर प्रधान	फालीडाँडा
११.	श्री गीरीछ भोटिया	पावोछ
१२.	श्री निमतेम्पा शेर्पा	जौबारी
१३.	श्री धनबहादुर तामाङ	मणिराम
१४.	श्री सन्त कुमार तामाङ	मणिराम
१५.	श्री प्रताप कुमार राई	सिंगिथाङ
१६.	श्री दावा तेम्पा शेर्पा	जौबारी
१७.	श्री मिङमा शेर्पा	फालीडाँडा
१८.	श्री पालदेन भोटिया	फालीडाँडा
१९.	श्री प्रताप थापा	फालीडाँडा
२०.	श्री कुमार थापा	रोङ

वन-विभाग फरेस्ट गार्ड पदमा नियुक्ति

क्र०सं०	नाम	ठेगना
१.	श्री कृष्ण बहादुर राई	राङगाङ (याङगाङ)
२.	श्री चतबहादुर छेत्री	तिञ्जीर (नामची)
३.	श्री गम्भीर दास राई	रोङ
४.	श्री कृष्ण बहादुर राई	रोङ बस्ती
५.	श्री हरीदास राई	रोङ

फिल्डम्यान पदमा नियुक्ति

क्र०सं०	नाम	ठेगना
१.	श्री सोनाम नोर्बु तामाङ	मणिरास

आबकारी कन्सटेबल पदमा नियुक्ति

क्र०सं०	नाम	ठेगाना
१.	श्री धनबहादुर राई	मामले

पब्लिक स्कूलमा विभिन्न पदमा नियुक्ति

क्र०सं०	नाम	ठेगना
---------	-----	-------

१.	श्रीमती इन्द्र कुमारी ठटाल (आया	नामची
२.	श्री सोनाम वाडदी भोटिया (नाइट गार्ड)	नामची
३.	श्री पदम बहादुर मगर (नाइटगार्ड)	नामची
४.	श्री पेण्डुक भोटिया (ड्राइभर)	नामची
५.	श्री बीरबल राई (ड्राइभर)	नामची
६.	सुश्री काउमाया तामाड	मणिराम

सिक्किम पुलिस विभागमा कन्स्टेबलको नियुक्ति

क्र०सं०	नाम	ठेगाना
१.	श्री दलबहादुर गुरुङ	याङगाड
२.	श्री कर्ण बहादुर गुरुङ	याङगाड
३.	श्री सुकधोज सुब्बा	कामराड
४.	श्री कुमार सिंह राई	चेमचे
५.	श्री चन्द्र कुमार राई	रोङ
६.	श्री दिलबहादुर सुब्बा	कामराड
७.	श्री छबीलाल छेत्री	सिंगीथाड
८.	श्री बल बहादुर गुरुङ	राङगाड बस्ती
९.	श्री चन्द्र कुमार छेत्री	दुर्गा डाँडा नामची
१०.	श्री मणि कुमार थापा	मणिराम बस्ती
११.	श्री लाल बहादुर मगर	चियाडाँडा
१२.	श्री फुर्बा ओङदी शेर्पा	दामथाड
१३.	श्री टेन्डुपसिंह सुब्बा	याङगाड

स्वास्थ्य कार्यकर्ता (कम्पाउण्डर) – को नियुक्ति

क्र०सं०	नाम	ठेगाना
१.	श्री सुकबहादुर गुरुङ	रोङ
२.	श्री दीर्घमान राई	तिञ्जीर
३.	श्री कृष्ण राई	खोलाघारी
४.	श्री गणेश राई	चेमचे
५.	श्री जसबहादुर राई	कप्चे

वार्ड एटेन्डेन्ट स्वास्थ्य विभाग

क्र०सं०	नाम	ठेगाना
१.	श्रीमती मणिका राई	रंगुथाड बस्ती

२.	सुश्री गंगा राई	चेमचे
३.	श्री दुर्गा हिडमाड	याडगाड (निया)
४.	श्री होमनाथ राई	रोड
५.	सुश्री कृष्ण कुमारी कार्की	याडगाड
६.	सुश्री दुर्गा राई	याडगाड
७.	श्रीमती मनिका राई	याडगाड
८.	श्री मारथा राई	याडगाड
९.	सुश्री लक्ष्मी गुरुड	याडगाड
१०.	श्रीमती पेम डिकी शेर्पा	याडगाड

मास्टररोलमा विद्युत विभागमा लाईनम्यानहरूको नियुक्ति

क्र०सं०	नाम	ठेगाना
१.	श्री आशमान राई	तिञ्जीर
२.	श्री सुकबहादुर गुरुड	रोड
३.	श्री तुलसी प्रसाद दरनाल	तिञ्जीर
४.	श्री तिलक बहादुर प्रदान	फालीडाँडा
५.	श्री पासाड रिञ्जी शेर्पा	जौबारी
६.	श्री पदम बहादुर गुरुड	बुल
७.	श्री नाराण प्रसाद राई	पालुड

एच० एम० टी० अपरेटर तथा हेल्पर ट्रेनिजमा नियुक्ति

क्र०सं०	नाम	ठेगाना
१.	सुश्री धन कुमारी राई	बुमटार
२.	सुश्री सावित्री घताने	बुमटार
३.	सुश्री तीर्थ कुमारी प्रधान	फालीडाँडा
४.	सुश्री मेनुका दियाली	फालीडाँडा
५.	सुश्री जानुका प्रधान	नामची
६.	सुश्री अमृतमाया	बुमटार
७.	सुश्री सीता कुमारी राई	रोड
८.	सुश्री मोहन कुमारी राई	रोड
९.	सुश्री मनु राई	तिडग्रीथाड

ए० एन० एम० ट्रेनिजको रूपमा नियुक्ति

क्र०सं०	उम्मेदवारको नाम	ठेगाना
---------	-----------------	--------

१.	सुश्री शान्ती प्रधान	नामची
२.	सुश्री इन्द्र राई	नामची
३.	सुश्री गौरी मोथे	नामची
४.	सुश्री डायना माया राई	चियाडाँडा
५.	सुश्री गीता कुमारी राई	वक
६.	सुश्री मीनाकुमारी राई	देवरोड
७.	सुश्री मुमताज राई	सिंगीथाड
८.	सुश्री डिछेन शेर्पा	पार्विड
९.	सुश्री मेनुका मोथे	नामची
१०.	सुश्री छिरिङ्ग भोटिया	नामची
११.	सुश्री ममता राई	नामची
१२.	सुश्री दुर्गा माया गुरुड	याडगाड

अफिस पिउनको पदमा नियुक्ति

क्र०सं०	नाम	ठेगना
१.	श्री धनमान तामाड	मणिराम
२.	श्री पी० के० राई	गुम्बा-घुर्बिसे
३.	श्री अटलसिंह राई	पावोड
४.	श्री मणिकमल गुरुड	पावोड
५.	श्री निमदोर्जे तामाड	स्वास्थ्य विभाग नामची
६.	श्री फुर्वा दोर्जा शेर्पा	जौबारी
७.	श्रीमती कौमाया तामाड	पब्लिक स्कूल नामची
८.	श्री देवकुमार मगर	नामची
९.	श्री सोनाम छोपेर भोटिया	नामची
१०.	श्री राम प्रसाद राई	विद्युत विभाग, गान्तोक
११.	श्री सिद्धिमान राई	स्टेट व्यांक अफ सिक्किम, नामची

१९८५ देखि अहिलेसम्म विभिन्न स्कूलहरूमा स्कूल

मदरहरूको नियुक्ति

क्र०सं०	मदरहरूको नाम	स्कूलको नाम
---------	--------------	-------------

१	सुश्री शान्ती राई	विकमत हाई स्कूल
२.	सुश्री चन्द्र राई	पावोड जुनियर हाई स्कूल
३.	श्रीमती ताराकला राई	कामराड जुनियर हाई स्कूल
४.	श्रीमती अभिमाया शर्मा	दामथाड जुनियर हाई स्कूल
५.	दीर्घमाया राई	चेमचे प्राइमरी स्कूल
६.	सुश्री नैनामाया थापा	पावोड जुनियर हाई स्कूल
७.	सुश्री कमला अधिकारी	तिञ्जीर प्राइमरी स्कूल
८.	सुश्री इन्द्रमाया राई	पुरानो नामची
९.	सुश्री जानुका शर्मा	चेमचे लोअर प्राइमरी स्कूल
१०.	सुश्री देउकीत लेप्चा	याडगाड हाई स्कूल
११.	सुश्री धनकुमारी राई	चियाडॉडा लोअर प्राइमरी स्कूल
१२.	श्रीमती जीवन कुमारी राई	जौबारी प्राइमरी स्कूल
१३.	सुश्री रत्न माया राई	पावोड जुनियर हाई स्कूल
१४.	सुश्री मणिकमल थापा	पकजर लोअर प्राइमरी स्कूल
१५.	सुश्री हेमन्त कुमारी थापा	चेमचे प्राइमरी स्कूल
१६.	सुश्री विद्यवती तामाड	मणिराम जुनियर हाई स्कूल
१७.	सुश्री दावा डोमा तामाड	बुमटार प्राइमरी स्कूल
१८.	सुश्री अमृत माया तामाड	मणिराम आले डॉडा
१९.	सुश्री कृष्णकुमारी बरनेत	याडगाड
२०.	सुश्री जीवन कुमारी राई	सुम्बुक
२१.	सुश्री मुगालक्षी राई	कोप्चे
२२.	सुश्री मनु राई	तिञ्जीर
२३.	सुश्री नामकीत शेर्पा	बुल
२४.	सुश्री श्याम माया तामाड	तिंग्रीथाड
२५.	सुश्री बिना शर्मा	तिंग्रीथाड

सिक्किम डिस्टीलेरीज रम्फूमा सुरक्षा गार्डको नियुक्ति

क्र०सं०	गार्डको नाम	ठेगाना
१.	श्री ललित कुमार राई	बुमटार
२.	श्री धन बहादुर तामाड	मणिराम
३.	श्री नरमान तामाड	फालीडॉडा
४.	श्री गोदेन छिरिड भोटिया	मणिराम
५.	श्री धन बहादुर राई	कोप्चे
६.	श्री नोर छिरिड भोटिया	मणिराम

७. श्री जीवन राज सुब्बा नामची

एड-हक बेसिस (तदर्थ) शिक्षकको नियुक्ति

१. श्री सुशील कुमार राई जौबारी

१९८५ मा सब्स्टीट्यूट टीचर्सको नियुक्ति

क्र०सं०	शिक्षकको नाम	स्कूलको नाम
१.	सुश्री पार्वती राई	नामची
२.	सुश्री रत्न माया राई	खोलाघारी
३.	श्री रत्न कमल थाला	कामराड
४.	श्री दीर्घमणि राई	तिज्जीर
५.	श्री गणेश राई	चेमचे
६.	श्री जय नारायण राई	रोड

१९९६

७.	श्री निम तेम्पा शेर्पा	आले डाँडा लोअर प्रा० स्कूल
८.	श्री सतीश चन्द्र राई	तिज्जीर
९.	श्री सोनाम नोर्बु तामाड	
१०.	श्री सुश्री चित्र कुमारी राई	कामराड तिरी खोला
११.	श्रीमती ध्यानुका राई	जोरथाड हाई स्कूल
१२.	श्री सुशील कुमार राई	जौबारी
१३.	श्री प्रेमकुमार राई	सालघारी स्कूल

स्थायी सेवामा शिक्षक-शिक्षिकाहरूको नियुक्ति

क्र०सं०	शिक्षक-शिक्षिकाको नाम	ठेगाना
१.	सुश्री ममता सुब्बा	नामची कन्या पाठशाला
२.	सुश्री कस्तुरी प्रधान	नामची जुनियर हाई स्कूल
३.	श्री धन बहादुर सुब्बा	कामराड
४.	श्री लाक्पा ओङग्याल तामाड	बुमटार
५.	श्री सुम्बा छिरिङ शेर्पा	दामथाड
६.	श्री धन बहादुर राई	सिङ्गीथाड
७.	श्री सुक बहादुर राई	चेम्चे

८.	श्री सुश्री चन्द्र राई	गुम्पा-घुर्बिसे
९.	श्री निर्मल कुमार प्रधान	नामची
१०.	सुश्री नैनकला राई	जौबारी प्राइमरी स्कूल
११.	श्रीमती तारा राना	अप्पर जौबारी
१२.	सुश्री अरुमाला शेर्पा	दामथाड
१३.	श्री सन्तोष कुमार राई	कामराड
१४.	श्री गणेश कुमार छेत्री	लिंगमो लोअर प्राइमरी स्कूल
१५.	श्री इन्द्र बहादुर मगर	पाक्चे लोअर प्राइमरी स्कूल
१६.	श्री सोनाम तोपग्याल शेर्पा	पार्बिड
१७.	श्री तोपछिङ्ग लेप्चा	आले डाँडा लोअर प्रा० स्कूल
१८.	सुश्री नुतन राई	किचु-डुमरा लोअर प्रा० स्कूल
१९.	सुश्री सुशील कुमारी तामाड	मणिराम
२०.	श्री मिडमा तेम्पा शेर्पा	मणिराम-आलेडाँडा
२१.	श्री उदय कुमार सुब्बा	नामची
२२.	श्री प्रेम कुमार गुरुङ	नामथाड
२३.	श्री टेक बहादुर राई	तिञ्जीर बस्ती
२४.	सुश्री रञ्जना प्रधान	नामची
२५.	सुश्री रीता बस्नेत	नामची
२६.	श्री टीकाराम राई	कामराड
२७.	श्री प्रदीप प्रधान	नामची
२८.	श्री प्रकाश छेत्री	नामची
२९.	सुश्री मीरा प्रधान	नामची
३०.	श्रीमती नीरा थापा	डम्बुडाँडा
३१.	श्री शशि कुमार राई	मैनाबोटे
३२.	श्री वीरेन्द्र मणि राई	नामची
३३.	सुश्री आइत माया सुब्बा	कामराड
३४.	सुश्री रेजीता राई	बुढीखोप, सोरेड
३५.	श्रीमती कविता राई	न्यू जुनियर हाई स्कूल
३६.	सुश्री लाक्पा डिकी तामाड	मणिराम
३७.	सुश्री उषा राई	रोड
३८.	श्री मिडमा दोर्जी शेर्पा	पर्विङ्ग
३९.	सुश्री पुष्पा राई	कोप्चे
४०.	सुश्री डिकी ओडमु भोटिया	याडगाड
४१.	श्री सतीश चन्द्र राई	सिडगीथाड

सूचना औ जन-सम्पर्क विभाग
(आफ्नो मंत्रीत्व कालमा नियुक्ति दिएको)
१९९० देखि १९९२ साल

क्र०सं०नाम	पद	काममा नियुक्ति मिति
१. श्री प्रेम कुमार छेत्री	ड्राइभर	२२-८-९०
२. श्री कुमार थापा	पिउन	५-१-९०
३. श्रीमती तिलकुमारी रोका	एल० डी० सी०	७-२-९१
४. श्री टाँसी लेप्चा	ड्राइभर	१-८-९१
५. सुश्री पासाङ लामू	टाइपिस्ट	२३-८-९२

उद्योग विभाग

१. श्रीमती लिल्ली राई	एल० डी० सी०	जोरथाङ
२. सुश्री समित्र राई	एल० डी० सी०	गान्तोक
३. सुश्री यशोदा राई	डि० आई० सी०	उत्तर गान्तोक
४. सुश्री हिमालय री	डि० आई० सी०	उत्तर गान्तोक
५. सुश्री अन्दर दास राई	डि० आई० सी०	जोरथाङ
६. सुश्री रिन्जींग तामाङ	डि० आई० सी०	जोरथाङ
७. सुश्री ओङमु भोटिया	उद्योग अफिस	गान्तोक
८. श्री दुर्गा कुमार राई	ब्रान्च इनचार्ज	नामची शाखा केन्द्र
९. सुश्री टाँसी ओङमु भोटिया	एल० डी० सी०	नामची शाखा केन्द्र
१०. श्री जोनी कुमार छेत्री	पिउन/चौकीदार	नामची शाखा केन्द्र
११. श्री नाम्गे भोटिया	आर्ट इन्स्ट्रक्टर	नामची शाखा केन्द्र
१२. सुश्री हरिमाया गुरूङ	हान्लुम इन्स्ट्रक्टर	नामची शाखा केन्द्र
१३. श्रीमती लामु लेप्चा	पिउन/चौकीदार	चुङथाङ शाखा केन्द्र
१४. श्रीमती लामु लेप्चा	कारपेट इन्स्ट्रक्टर	नामची शाखा केन्द्र
१५. सुश्री टाकी शेर्पा	ब्लेडकेट इन्स्ट्रक्टर ओखरे	नामची शाखा केन्द्र
१६. श्री छिवाङ रापडेन	पिउन/चौकीदार, लाचुङ	नामची शाखा केन्द्र
१७. सुश्री परमिला राई	शाखा इन्चार्ज ओखरे	नामची शाखा केन्द्र
१८. सुश्री कर्मा ओङमु भोटिया	एल० डी० सी०	गान्तोक
१९. सुश्री मिङमा लामु शेर्पा	एल० डी० सी०	गान्तोक

२०. सुश्री देवी माया सिंचुरी	हेण्डलुम इन्स्ट्रक्टर	लिडदोड
२१. सुश्री शकुन्तला प्रधान	सहायक हेण्डलुम इन्स्ट्रक्टर	डि० एच ०एच०
२२. सुश्री मुन्ना सुब्बा	एल० डी० सी०/ स्टोर, एफ० एल० ओ० युनिट	डि० एच ०एच०, गान्तोक
२३. श्रीमती सविता गुरुड	एल० डी० सी०	गान्तोक
२४. सुश्री छि-डीकी भोटिया	सेल्स सहायक	गान्तोक
२५. श्री नोव छिरिड	माली	गान्तोक
२६. श्री निमदोम भोटिया	सहायक कला इन्स्ट्रक्टर	लाचुड शाखा केन्द्र
२७. श्री कामी भोटिया	एसिस्टेन्ट सुपर भाइजर	डी० एच० एच०
२८. सुश्री डिकचेन लाचेन्पा	कार्पेट इन्स्ट्रक्टर	लिंगदोड शाखा
२९. सुश्री लक्की लाचेन्पा	ब्लाडकेट इन्स्ट्रक्टर	लाचुड

मुद्रण विभागमा नियुक्ति

१. श्री पेमा निडुप भोटिया	कम्पोजिटर
२. श्री निम छिरिड लेप्चा	कम्पोजिटर
३. पेमा टास्चेन लेप्चा	कम्पोजिटर
४. श्री पासाड दोर्जी भोटिया	कम्पोजिटर
५. श्री टामचे लेप्चा	मेशिन म्यान
६. श्री भागलसिंह लेप्चा	मेशिन म्यान
७. श्री छविलाल शर्मा	मेशिन म्यान
८. श्री पद्मलाल दाहाल	मेशिन म्यान
९. श्री नर्बु छिरिङ्ग भोटिया	मेशिन म्यान
१०. श्री छविलाल ओझा शर्मा	मेशिन म्यान
११. श्री रतन बहादुर गुरुड	बाइन्डर
१२. श्री वाग्चेन काजी	बाइन्डर
१३. श्री सोनाम पिसो लेप्चा	बाइन्डर
१४. श्री नाकु छिरिड लेप्चा	बाइन्डर
१५. श्री मोहन तामाड	बाइन्डर
१६. श्री छिरिड वाङ्ग्याल	बाइन्डर
१७. श्री सोनाम ग्याछो	बाइन्डर

१८. श्री पदम कुमार बस्नेत	बाइन्डर
१९. श्री फूलमान तामाङ	क्यामेरा म्यान
२०. श्री शशि कुमार राई	क्यामेरा म्यान
२१. श्री कमल दास राई	मेसिन म्यान
२२. श्री जोगेन्द्र लाल थापा	मेसिन म्यान
२३. सुश्री छिरिङ डोंका भोटिया	टाइपिस्ट
२४. श्री केसाङ लेप्चा	डी० टी० पी० ओपरेटर
२५. श्री युकि लेप्चा	डी० टी० पी० ओपरेटर
२६. श्री विजय छेत्री	डी० टी० पी० ओपरेटर
२७. श्री दोर्जी भोटिया	सिनियर क्यामेरा म्यान
२८. श्री अनिल सिकदेल	डिजाइन र ले आउट म्यान
२९. श्री दिनानाथ री	सिनियर प्लेट मेकिङ्ग म्यान
३०. श्री भीम बहादुर गुरुङ	सिनियर प्लेट मेकिङ्ग म्यान
३१. श्री पेमा तेन्जीङ भोटिया	बाइन्डर
३२. श्री कर्मा लोडे लेप्चा	टेक्नीकल सहायक
३३. सुश्री मुन्ना थापा	टेक्नीकल सहायक
३४. सुश्री सिता मंगर	टेक्नीकल सहायक
३५. श्री पमित	टेक्नीकल सहायक
३६. सुश्री कमला गुरुङ	टेक्नीकल सहायक
३७. सुश्री लीला दर्नाल	टेक्नीकल सहायक
३८. सुश्री रिता गुरुङ	टेक्नीकल सहायक
३९. सुश्री थियोडरा राई	टेक्नीकल सहायक

मुद्रण विभागको अफिसरको (Promotion) पदोन्नति

१. श्री पी० के० गुरुङ	डिपुटि डाइरेक्टर (प्रेस)
ज्वाइन्ट डाइरेक्टर	
२. ओ० टी० लेप्चा	डिपुटि डाइरेक्टर
टेकनिकल अफिसर	
३. नायो छोप्पेल लेप्चा	फोरम्यान म्यानेजर

दामथाङ समष्टिका वासिन्दाहरूलाई बृद्धावस्था पेन्सन	
क्र०सं०	ठेगाना
१. श्री पदम बहादुर राई	पावोङ

२. श्री बल बहादुर राई	पावोड
३. श्री पूर्णसिंग राई	मामले
४. श्री जीत बहादुर मगर	रोड
५. श्री सोमराज राई	चियाडाँडा
६. श्री नन्द राई	कोप्चे
७. श्रीमती लाक्पा निमा शेर्पा	दामथाड
८. श्री अम्बरसिंह छेत्री	डम्बुडाँडा
९. श्रीमती ललिता लिम्बु	सल्लेबुड
१०. श्री मानधोज राई	सल्लेबुड
११. श्रीमती पूर्णमाया मगर	मामले
१२. श्रीमती पम्फामाया गुरुड	बुल बस्ती
१३. श्रीमती पूर्णमाया गुरुड	मामले
१४. श्री जसलाल राई	तिडरीथाड
१५. श्रीमती कृष्ण लच्छी राई	चेमचे
१६. श्री जस बहादुर राई	रोड
१७. श्री बल बहादुर राई	पावोड
१८. श्रीमती धनमाया गुरुड	बुल
१९. श्रीमती फुलमती कामी	कामराड
२०. सुश्री सन्चमाया राइनी	रंगुथाड
२१. श्रीमती टिकामाया मगर	कोलोक बस्ती
२२. श्रीमती बाबुती शेर्पा	फालीडाँडा
२३. श्री लक्षमान गुरुड	बुल
२४. श्री पासाड दोर्जी तामाड	गुम्पा-घुर्बिसे
२५. श्रीमती नाकचुङ्ग भोटिया	गुम्पा-घुर्बिसे
२६. श्री पृथीलाल गुरुड	सिङ्ताम
२७. श्रीमती बुद्धिलक्ष्मी मगर	रोड
२८. श्री जसबहादुर थापा	मामले
२९. श्रीमती पूनीमाया राई	पाबोड
३०. श्री लाल बहादुर मगर	कामराड
३१. श्री जगत बहादुर राई	कामराड
३२. सुश्री गजुमती राई	तिञ्जीर
३३. श्रीमत पेमछुन्जेन भोटिया	गुम्पा-घुर्बिसे
३४. सुश्री पासी शेर्पा	चेमचे
३५. श्रीमती माया सुब्बा	मणिराम भञ्ज्याड

३६. श्री रामलाल प्रधान	मणिराम
३७. श्रीमती रनमाया प्रधान	फालीडाँडा
३८. श्रीमती मसीनी तामाङ	मणिराम-भञ्ज्याङ
३९. श्रीमती पबीमाया प्रधान	फालीडाँडा
४०. श्रीमती मन माया राई	गुम्पा-घुर्बिसे

विधायकको निजी तर्फबाट

४१. श्री आशबहादुर तामाङ	बुमटार
४२. श्रीमती जसमाया राई	कामराङ
४३. श्री रामबहादुर राई	सल्लेबुभ
४४. श्रीमती मनमाया तामाङ	मणिराम
४५. श्रीमती फुर्जे भोटिया	गुम्पा-घुर्बिसे
४६. श्रीमती लक्ष्मीमाया प्रधान	पुङडाँडा
४७. श्री वीर बहादुर राई	सल्लेबुङ
४८. श्रीमती योकमित लेप्चा	कामराङ
४९. श्री देववीर प्रधान	फालीडाँडा
५०. श्रीमती नरमाया राई	सल्लेबुङ
५१. श्री खेमनन्द शर्मा	बुल बस्ती
५२. श्री सनमान कामी	बुमटार
५३. श्रीमती विष्णुमाया कामी	सल्लेबुङ बस्ती
५४. श्री धन नारायण प्रधान	मणिराम
५५. श्रीमती हर्कमाया तामाङ	बुमटार
५६. श्रीमती खड्गमाया राई	कामराङ
५७. श्री मनबहादुर तामाङ	बुमटार
५८. श्रीमती सनमाया तामाङ	बुमटार
५९. श्रीमती जम्बुमाया प्रधान	फालीडाँडा
६०. श्री दिलुराम शर्मा	सिंगीथाङ
६१. श्री खम्बासिंग तामाङ	नाङदाङ
६२. श्री मोतीलाल मगर	मामले
६३. श्री धनराज लामा	बुमटार
६४. श्री रनमान तामाङ	बुमटार
६५. श्री धनबहादुर राई	फालीडाँडा
६६. श्रीमती डोमा भोटिया	फालीडाँडा
६७. श्रीमती बुद्धिमाया सुब्बा	कामराङ

६८. श्री जगत बहादुर प्रधान	फालीडाँडा
६९. श्री सूर्यधन राई	मणिराम
७०. श्रीमती बाल कुमारी प्रधान	गुम्पा-घुर्बिसे
७१. श्रीमती नाकु भोटिया	गुम्पा-घुर्बिसे
७२. श्रीमती यांकी भोटिया	गुम्पा-घुर्बिसे
७३. श्री दौलमान राई	सल्लेबुङ
७४. श्री पूर्ण बहादुर राई	ताडसाङ
७५. श्रीमती याङजी शेर्पा	दिऊ बस्ती
७६. श्रीमती हर्कलक्षी राई	पालुङ
७७. श्रीमती रामलक्षी राई	पालुङ
७८. श्री हर्कबहादुर मगर	कामराङ
७९. श्रीमती पप्रीम भोटिया	गुम्पा-घुर्बिसे
८०. श्रीमती बलमाया विश्वकर्मा	सल्लेबुङ
८१. श्रीमती ललिता सुब्बा	सल्लेबुङ
८२. श्रीमती जगमाया राई	ताडसाङ
८३. श्रीमती दिलमाया प्रधान	सल्लेबुङ

**विभिन्न संस्थानहरूलाई अर्थ सहयोग तथा दान
(विधायकको निजी तर्फबाट)**

क्र०सं०	विवरण	सहयोग राशि रू० पै०
१.	बुमटार गुम्बामा वाइरिङ्ग काम	३,०००.००
२.	तिञ्जीर मन्दिरमा वाइरिङ्ग काम	३००.००
३.	नामचीमा साईबाबा मन्दिरको निर्माण विधायकद्वारा चन्दा एकत्रित	१०,०००.००
४.	विधायकद्वारा १९८६ मा ब्याडमिन्टन शील्ड प्रदान	३,५००.००
५.	दामथाङ समष्टिका २५ वटा पंजीकृत क्लबहरूलाई दिइएको	२५,०००.००
६.	दक्षिण सिक्किम बुमटारका श्री अबिरे कामी तथा श्री जसकमल कामीलाई जमीन दान दिइएको छ। दान गरिएको जमीनमा अबिरे कामीको घर इन्दिरा आवास योजना अन्तर्गत निर्माण गरियो	
७.	दक्षिण सिक्किम बुमटारमा तुलसीमाया दासलाई जमीन दान र अरू दुइजनालाई पनि जमीन दान।	

प्राइमरी तथा जुनियर हाई स्कूलहरूका खेल-मैदानहरूको

सुधारका लागि अनुदान
१९८८-८९

क्र०सं०	स्कूलहरूको नाम	राशि रू० पै०
१.	नाङ्दाङ प्राइमरी स्कूल	१०,०००.००
२.	मामले जुनियर हाई स्कूल	२०,०००.००
३.	तिङ्रीथाङ प्राइमरी स्कूल	१०,०००.००
४.	चेमचे प्राइमरी स्कूल	१०,०००.००

स्कूलहरूका लागि डबल सीटर इन्टीट्यूशनल लेट्रिनहरू
१९८८-८९

क्र०सं०	स्कूलको नाम
१.	बुमटार ओअर प्राइमरी स्कूल
२.	तिङ्रीथाङ प्राइमरी स्कूल

बेदिङ क्यूबिकल
१९८८-८९

१. देवीथान डाँडा मामलेका लागि स्नान-घर

मन्दिर, देवीथान, चर्च आदिको पुनरुद्धारका लागि आर्थिक
अनुदान
१९८८-८९

क्र०सं०	नाम/स्थान	धनराशी रू० पै०
१.	खोलाघारी मन्दिर	५,०००.००
२.	नामची चर्च	५,०००.००

१९८९-९०

१.	कामराङ-मैनाबोटे चर्च	१०,०००.००
२.	चेमचे मन्दिर	८,०००.००
३.	डम्बुडाँडा मन्दिर	५,०००.००
४.	फालीडाँडा देवीथान	५,०००.००

गरीब तर प्रतिभाशाली विद्यार्थीहरूलाई छात्रवृत्ति

१९८८-८९

क्र०सं०	विद्यार्थीको नाम	स्कूलको नाम	कक्षा
१.	नामकी लेप्चा	मणिराम जुनियर हाई स्कूल	आठौं
२.	हर्क बहादुर दर्जी	सिंगताम सेकेण्डरी स्कूल	पाँचौं
३.	शकुन्तला बस्नेत	विकमत जुनियर हाई स्कूल	नवौं
४.	प्रेरणा मोक्तान	नामची जुनियर हाई स्कूल	तेस्रो
५.	दुर्गा प्रसाद राई	चेमचे प्राइमरी स्कूल	चौथो
६.	प्रेम कुमारी राई	दामथाङ सेकेण्डरी स्कूल	आठौं
७.	शेरबहादुर छेत्री	नामची सेकेण्डरी स्कूल	छैटौं
८.	पुरन मंगर	चियाडाँडा लोअर प्राइमरी स्कूल	तेस्रो

१९८९-९०

१.	वीणा माया तामाङ	विकमत सेकेण्डरी स्कूल	नवौं
२.	प्रेमकुमारी राई	दामथाङ सेकेण्डरी स्कूल	नवौं
३.	शकुन्तला बस्नेत	विकमत सेकेण्डरी स्कूल	नवौं

दामथाङ स्कूल (जनजाति)

१९९०-९१

क्र०सं०	नाम	श्रेणी	रकम
१.	कु० निमा यांकगी शेर्पा	IV श्रेणी	३६०.००
२.	कु० निमा यांगरी शेर्पा	IV श्रेणी	३६०.००
३.	कु० लामु शेर्पा	IV श्रेणी	३६०.००
४.	फुर्बा छिरिङ्ग शेर्पा	VII श्रेणी	३६०.००
५.	मिडमा छिरिङ्ग शेर्पा	IV श्रेणी	३६०.००
६.	कु० छोकी लामु शेर्पा	II श्रेणी	३६०.००
७.	फुर्बा छिरिङ्ग शेर्पा	VII श्रेणी	४८०.००
८.	सोनाम डोमा शेर्पा	I श्रेणी	३६०.००

अप्पर जौबारी स्कूल

१.	कु० पेमा वांग्दी शेर्पा	III श्रेणी	३६०.००
२.	कु० दावा टांशी शेर्पा	III श्रेणी	३६०.००
३.	कु० ओसी शेर्पा	II श्रेणी	३६०.००
४.	कु० पासांग जिदार शेर्पा	I श्रेणी	३६०.००
५.	कु० सोनाम डोमा शेर्पा	I श्रेणी	३६०.००

६.	कु० पेम छोटी शेर्पा	I श्रेणी	३६०.००
७.	कु० जिदार शेर्पा	I श्रेणी	३६०.००

लोअर जौबारी स्कूल

१.	मास्टर दावा टांशी शेर्पा	I श्रेणी	३६०.००
२.	लाक्पा टेम्बा शेर्पा	II श्रेणी	३६०.००
३.	दावा निमा शेर्पा	II श्रेणी	३६०.००
४.	पासांग टांशी शेर्पा	II श्रेणी	३६०.००
५.	फूर सोनाम शेर्पा	II श्रेणी	३६०.००
६.	फूर्बा छोजाङ्ग शेर्पा	IV श्रेणी	४८०.००

न्यू जुनियर हाई स्कूल, नामची

१.	कु० बिनिता शेर्पा	I श्रेणी	३६०.००
२.	कु० नोर्की लेपचा	V श्रेणी	४८०.००
३.	कु० पासाङ तेन्जीङ्ग भोटिया	II श्रेणी	३६०.००
४.	कु० थिनर डोमा भोटिया	II श्रेणी	३६०.००
५.	दावा छिरिङ्ग भोटिया	II श्रेणी	३६०.००
६.	ओंगदेन लेप्चा	VII श्रेणी	४८०.००
७.	कु० दावा लामु	I श्रेणी	४८०.००
८.	कु० छिरिङ्ग डोमा भोटिया	V श्रेणी	४८०.००

मणिराम जुनियर हाई स्कूल

१.	मा० थेन्दुप भोटिया	VI श्रेणी	४८०.००
२.	मा० डुपचेन भोटिया	III श्रेणी	३६०.००
३.	मा० सोनाम भोटिया	I श्रेणी	३६०.००
४.	मा० थुपडेन भोटिया	I श्रेणी	३६०.००
५.	मा० सोनाम छिरिङ्ग लेप्चा	II श्रेणी	३६०.००
६.	कु० छिम्मी लामु भोटिया	I श्रेणी	३६०.००
७.	मा० रिन्चेन भोटिया	III श्रेणी	३६०.००
८.	मा० पासाङ्ग लेप्चा	II श्रेणी	३६०.००

पुरानो प्राइमरी (Old) स्कूल नामची

१.	कु० डोल्ली भोटिया	V श्रेणी	४८०.००
----	-------------------	----------	--------

२.	कु० पासाङ उडेन भोटिया	IV श्रेणी	३६०.००
३.	कु० पासाङ याङ लामु	V श्रेणी	४८०.००
४.	कु० इडेन लेप्चा	I श्रेणी	३६०.००
५.	कु० टांशी डोमा	IV श्रेणी	३६०.००
६.	मा० जोसन लेप्चा	II श्रेणी	३६०.००
७.	मा० सोनाम पिंसो	I श्रेणी	३६०.००
८.	कु० पेमा छिडेन	श्रेणी प्री	३६०.००

गर्ल्स सेकेण्डरी स्कूल

१.	कु० छलाम भोटिया	IX श्रेणी (ए०)	८५०.००
२.	कु० दुर्गी लेप्चा	IX श्रेणी (बी०)	८५०.००
३.	कु० पिन्सो डोमा लेप्चा	IX श्रेणी (ए०)	८५०.००
४.	कु० डोमा लेप्चा	IX श्रेणी (ए०)	८५०.००
५.	कु० छिरिङ याग्छेन लेप्चा	II श्रेणी	४५०.००
६.	कु० पेमा लामु लेप्चा	VI श्रेणी (बी०)	४८०.००
७.	कु० तारमित लेप्चा	IX श्रेणी	८५०.००
८.	कु० निमा छोडेन भोटिया	VI श्रेणी (बी)	४८०.००

सिनियर सेकेण्डरी स्कूल – नामची

१.	मा० कुमारा पाल्देन भोटिया	IX-X	८५०.००
२.	मा० कर्मा छिरिङ लेप्चा	VII-VIII	४८०.००
३.	मा० पेम्पा भोटिया	IX-X	८५०.००
४.	मा० टांशी लेप्चा	V-VI (बी)	४८०.००
५.	मा० टांशी छिरिङ लेप्चा	V-VI	४८०.००
६.	मा० सोनाम वाङ्चुक	VIII-XI	८५०.००
७.	मा० लाकपा शेर्पा	VIII-IX	८५०.००
८.	मा० पाल्देन नर्बु	VI	४८०.००
९.	मा० नर्बु छिरिङ लेप्चा	VI	४८०.००

तिंग्रीथाङ ब्लक

१.	निमा जङ्बु शेर्पा	II श्रेणी	३६०.००
२.	पेम छिरिङ शेर्पा	IV श्रेणी	३६०.००
३.	निमा ओङ्दी शेर्पा	VI श्रेणी	३६०.००
४.	लाकपा सेण्डु शेर्पा	II श्रेणी	३६०.००

अनुसूचित जाति

क्र०सं०	छात्र-छात्राको नाम	श्रेणी	रकम
१	बिरेन कुमार सुनवार	IV	३६०.००
२.	इन्द्र कुमार सुनवार	IV	३६०.००

पालुह ब्लक स्कूल

१.	सुबास बराइली	III	३६०.००
----	--------------	-----	--------

मामले ब्लक स्कूल

१.	सिङ्गबीर कामी	III	३६०.००
२.	बुद्धिमान कामी	III	३६०.००

सल्लेबुङ ब्लक स्कूल

१.	रत्न माया कामीनी	II	३६०.००
२.	सन्त माया कामीनी	I	३६०.००
३.	विष्णु माया कामीनी	I	३६०.००
४.	अमृत कामीनी	III	३६०.००
५.	चन्द्रकुमार कामी	I	३६०.००
६.	बुद्धसिंह कामी	प्रो०	३६०.००
७.	टेक बहादुर कामी	II	३६०.००
८.	सन्तकुमारी कामी	IV	३६०.००
९.	खगेन कामी	III	३६०.००
१०.	हस्त बहादुर कामी	III	३६०.००

फालीडाँडा स्कूल

१.	मनकुमारी कामी	II	३६०.००
२.	धन माया कामी	I	३६०.००

गर्ल्स सिनियर सेकेण्डरी स्कूल

१.	सानु घतानी	IX	८५०.००
----	------------	----	--------

पुरानो प्राइमरी स्कूल नामची

१.	विजय दर्नाल	V	४८०.००
२.	कु० मंजु ठटाल	IV	३६०.००

३. कु० मनिता परियार | ३६०.००

सिनियर सेकेण्डरी स्कूल नामची

१. मा० योगेश सिलाल VIII-IX ८५०.००
२. मा० सन्तोष दर्नाल VI-VII ४८०.००

लोअर बुमटार प्राइमरी स्कूल नामची

१. मा० शिवकुमार कामी | ३६०.००
२. मा० ओम बहादुर कामी | ३६०.००

गर्ल्स सेकेण्डरी हाई स्कूल नामची

१. कु० अरुणा दर्जी IX ८५०.००

न्यू जुनियर हाई स्कूल नामची

१. मा० मदन कुमार विश्वकर्म IV ३६०.००
२. मा० लोकेश ठटाल प्रि ३६०.००
३. मा० पुरण विश्वकर्म III ३६०.००
४. मा० मधू IV ३६०.००
५. मा० राजेन्द्र कुमार दर्नाल III ३६०.००
६. मा दीपक दर्नाल IV ३६०.००
१. दावा डोमा भोटिया सन्त जेभियेर
स्कूल पक्चे IV
२. अजयराज राई नामची III
जुनियर हाई
स्कूल
३. राम प्रसाद शर्मा याङगाङ IV
स० स०
४. पासाङकित लेप्चा सिंगताम II
पी० एस०
५. फूर्बा डिकी शेर्पा आलेडाँडा II
नामची
६. बाल कृष्ण छेत्री सदाम IX

प्रत्येक छात्र-छात्रालाई महीनाको १०० रु० को दरले छात्र-वृत्ति दिने १९९१ सालदेखि यता (विशेष छात्र-वृत्ति)

**सिक्किम सरकारको ग्राम-विकास विभाग अन्तर्गत विभिन्न परियोजनाहरूको
अनुमोदित योजना**

क्र०सं०	परियोजनाको नाम	धनराशी
१.	रिञ्जी खोलामाथि इस्पात पूल	१,१८,२००.००
२.	सोताङ्ग खोलामाथि पूल	१,०१,८५०.००
३.	सिंगीथाङदेखि नामची हाई स्कूलसम्म गाउँले सडक (एन० आर० इ० पी०)	५१,५९०.००
४.	गुम्बादेखि रिञ्जी खोलासम्म गाउँले सडक (एन० आर० इ० पी०)	५१,०००.००
५.	देवरूडदेखि तिरिखोला सिंगीथाङसम्म २.९१ कि० मी० गाउँले सडक (एन० आर० इ० पी०)	६४,४२०.००
६.	घुर्बिसे एस० पी० डब्ल्यू० डी० देखि फालीडाँडा सम्म गाउँले सडक (एन० आर० इ० पी०)	१,५३,३४५.००
७.	सुन्तले, मामले-कामराङमा खेल-मैदान विस्तार (एन० आर० इ० पी०)	२७,६५०.००
८.	कामराङ स्कूलको खेल-मैदान (एन० आर० इ० पी०)	१७,६७०.००
९.	रोङ खासमलमा वृक्षरोपण (आर० एल० जी० पी०)	१६,३८०.००
१०.	दामथाङ खोलाघारीदेखि जी० पी० ३८ (एर० एल० इ० जी० पी०) अन्तर्गत ८.२२ कि० मी० गाउँले सडक	१,५५,२००.००
११.	रोङ जुनियर हाई स्कूलको २ कोठे स्कूल भवन	३२,४२०.००
१२.	नामची सचिवालय वरिपरि सौन्दर्यकरण कार्य (एन० आई० इ० पी०)	५,९८४.००
१३.	नामची न्यू प्राइमरी स्कूलको खेल-मैदान (एन० आई० इ० पी०)	५०,०००.००
१४.	देवरूडदेखि तिरो खोलासम्म गाउँले सडक (एन० आर० इ० पी०)	६७,०००.००
१५.	दामथाङ अन्तर्गत खोलाघारीमाथि ४५ मी० लामो एस० एफ० पूल (३४ जी० पी०)	३,५५,३५०.००
१६.	रोङ बुल अन्तर्गत (२७ जी० पी०) सोताङ खोलामाथि स्पान पूल १२.२० मी० लामो	१,०१,८५०.००
१७.	वक ओक्चु अन्तर्गत रिञ्जी खोलामाथि १५.३४ मी० लामो स्पान पूल	१,१९,२००.००
१८.	रिञ्जी खोला ब्रिजको विशेष मरमती	९,०००.००

१९.	चेमचेमा २ कोठे स्कूल भवनको निर्माण	९८,०००.००
२०.	बुम्टारमा २ कोठे स्कूल भवनको निर्माण	९८,०००.००
२१.	सल्लेबुङमा २ कोठे स्कूल भवनको निर्माण	९८,०००.००
२२.	छामगाउँमा २ कोठे स्कूल भवनको निर्माण	९८,०००.००
२३.	एस० पी० डब्ल्यू डी० रोडदेखि नाङदाङ स्कूलसम्म गाउँले सडकको निर्माण	४५,०००.००
२४.	आलेडाँडामा २ कोठे स्कूल भवनको निर्माण	६७,१६२.००
२५.	सिंगताम स्कूलदेखि मणिराम भञ्ज्याङसम्म भाया बुल स्कूल मणिराम फालीडाँडामा ५ कि० मी० लामो गाउँले सडक	४५,०००.००
२६.	कामराङ लेट्रिनको निर्माण	१,९३०.००
२७.	पावोङमा लेट्रिनको निर्माण	१,९३०.००.
२८.	सल्लेबुङमा लेट्रिनको निर्माण	१,९३०.००
२९.	दामथाङमा लेट्रिनको निर्माण	१,९३०.००
३०.	फालीडाँडामा लेट्रिनको निर्माण	१,९३०.००
३१.	नामचीस्थित डी० डी० ओ० क्वार्टरको आर० डी० डी० परिसरमा नर्सरी	१०,३९५.००
३२.	दक्षिण जिल्लाको कोपचे खासमलमा वृक्षारोपण (आर० एल० इ० पी०)	२०,९४०.००
३३.	फालीडाँडामा स्कूल भवनको निर्माण (आर० एल० इ० पी०)	६८,८८४.००
३४.	चियाडाँडा स्कूल भवनको निर्माण (आर० एल० इ० जी० पी०)	६८,८८४.००
३५.	दामथाङदेखि सिम-खर्कसम्म गाउँले सडक (एन० आर० इ० पी०)	३६,०००.००
३६.	तिरीखोलादेखि तिङरीथाङ प्राइमरी स्कूलसम्म गाउँले सडक	१,२१,०००.००
३७.	खोलाघारी झोलुङ्गे पूलदेखि जौबारी एस० पी० डब्ल्यू० डी० रोड (भाया चियाडाँडा स्कूल) जौबारी प्राइमरी स्कूलसम्म गाउँले सडक	१,५१,०००.००
३८.	गोसखान झोडा, नामचीमा सानो पूलको निर्माण	४,१००.००
३९.	कामराङ र पाकजेरमाझ रिञ्जी खोलामाथिको १६.०० मी० स्पान इस्पात पूल विशेष मरमती	४,५२०.००

४०.	भञ्ज्याङ लोअर प्राइमरी स्कूल भवनको निर्माण आर० एल० जी० पी०)	७५,०००.००
४१.	अप्पर जौबारी लोअर प्राइमरी स्कूल भवनको निर्माण कार्य (१९८७-८८ एन० आर० इ० पी०)	७५,०००.००
४२.	सिंगताम-पालुङ लोअर प्राइमरी स्कूलको निर्माण १९८७-८८ (एन० आर० इ० पी०)	७५,०००.००
४३.	देवरूङ सिरीथाङदेखि चियाडाँडासम्म १० कि० मी० लामो गाउँले सडक	१,२१,०००.००
४४.	पाकजेरमा २ कोठे स्कूल भवनको निर्माण (एन० आर० इ० पी०)	७९,८५५.००.
४५.	सोताङ खोलामाथि १५.२४ मी० आर० सी० सी० पूलको निर्माण	९७,१९०.००
४६.	तिरीखोलामाथि १५.२४ मी० लामो इस्पात पूलको निर्माण	९९.४७०.००
४७.	पावोङमा रिञ्जी खोला एम० एस० पूलको विशेष मरमती	२४,०००.००
४८.	पावोङ मानपुर खोला एफ० एस० पूलको विशेष मरमती	२४,०००.००
४९.	सल्लेबुङ र बुलमाझ सोताङ खोलामाथि इस्पात पूलको निर्माण	
५०.	मणिराम पी० एच० एस० सी० भवनको (प्रथम चरण) को निर्माण	२,५०.०००.००
५१.	मणिराम पी० एच० सी० भवनको (द्वितीय चरण) को निर्माण	१,७०,०००.००
५२.	मणिराम भञ्ज्याङ स्कूलको २ कोठे भवनको निर्माण	१,००,०००.००
५३.	मणिराम जुनियर हाई-स्कूलदेखि बुलसम्म १ कि० मी० को गाउँले सडक	१२,०००.००
५४.	साधुगाउँदेखि साधुगाउँ रोडसम्म गाउँले सडक	१२,०००.००
५५.	तिञ्जीर स्कूलदेखि अप्पर तिञ्जीर गाउँसम्म गाउँले सडक	१२,०००.००
५६.	महादेवथानदेखि पावोङ पूलसम्म गाउँले सडक	१२,०००.००
५७.	किचु डुमरा स्कूलदेखि किचु डुमरा गाउँसम्म गाउँले सडक	१२,०००.००

५८.	गुम्बा-घुर्बिसे जलापूर्ति परियोजनाको मरमती	१८,९५०.००
५९.	किचु डुमरामा २ कोठे स्कूल भवनको निर्माण (एन० आर० इ० पी०)	८३,७०८.००
६०.	पाक्चेमा २ कोठे भवनको निर्माण (एन० आर० इ० पी०)	८२,६०८.००
६१.	कामराडमा २ कोठे टेबलर ट्रस स्कूल भवनको निर्माण	१,११,६७६.००
६२.	सिंगाथाड जलापूर्ति परियोजनाको मरमती	६,४६५.००
६३.	किचु डुमरामा २ कोठे स्कूल भवनको निर्माण	९१,६००.००
६४.	तिङ्गरीथाड स्कूलमा डबल सीटर शौचालय निर्माण	६,०००.००
६५.	नेत्रहीन स्कूल बुमटारमा डबल सीटर शौचायलको निर्माण	६,०००.००
६६.	गर्ल्स सेकेण्डरी स्कूल, नामचीको ४ कोठे भवन तथा खेल मैदानको निर्माण	१,२१,०००.००
६७.	जौबारीमा २ कोठे स्कूल भवनको निर्माण	१,११,०००.००
६८.	तिञ्जीर पी० सी० को विशेष मरमती	३१,०००.००
६९.	देवरोड खोलामा इस्पात पूलको निर्माण	३८,०००.००
७०.	देवीथान डाँडामा बदिङ्ग स्नान घर	२६,१००.००
७१.	किचु डुमरामा २ कोठे स्कूल भवन	८२,६०८.००
७२.	पाक्चे खोलामा ३९ मी० लामो एस० एफ० पूलको निर्माण कार्य	४,२६,०६.००
७३.	गन्दे झोडामा ३.३० मी० पूलको निर्माण कार्य	७,०००.००
७४.	सिंगीथाड ग्राम पंचायत अन्तर्गत भद्रासे झोडामा ८ मी० स्पेनको आर० सी० सी० पूल निर्माण	३१,०००.००
७५.	सिंगीथाड बस्तीको गन्दे झोडामा पूलको निर्माण	३१,०००.००
७६.	एस० एफ० बी० रिञ्जी खोला, मामले अनि पावोडबीचको मरमती कार्य	९०,०००.००
७७.	चुनाभट्टीदेखि सल्लेबुडको गाउँले बाटो (३ कि० मी०)	३६,०००.००
७८.	पावोड पी० एच० एस० सी० देखि चेमचेसम्म गाउँले बाटो (५ कि० मी०)	६०,०००.००
७९.	चेमचे मन्दिरदेखि जौबारीसम्म गाउँले बाटो (५ कि० मी०)	६०,०००.००
८०.	गाउँले बाटो किचु-डुमरा एल० पी० एस० देखि	६०,०००.००

	बखिम गाउँ (५ कि० मी०)	
८१.	गाउँले बाटो सल्लेबुङदेखि फालीडाँडा (३ कि० मी०)	३६,०००.००
८२.	ह कि० मी० बीच १.२० मीटर आर० सी० सी० कलभर्ट नामची-बुमटार रोड	९,७७,०००.००
८३.	रिञ्जी खोला, मामले अनि पावोङ्ग पूल मरमती कार्य	९०,०००.००
८४.	गाउँले बाटो सिक्किप पूलदेखि नामची भएर (८ कि० मी०) कामराङ	९६,०००.००

मानिसहरूका लागि सिक्किम ब्याङ्कबाट ऋण मञ्जुरी

क्र०सं०	व्यक्तिको नाम र ठेगाना	राशी
१.	श्री काजीमान राई, कामराङ	८,०००.००
२.	श्री पृथलाल मंगर, कामराङ	५,०००.००
३.	श्री मानजीत राई, बुमटार	८,०००.००
४.	श्री महाबीर राईको भाइ, देवरूङ	१५,०००.००
५.	श्री मन बहादुर प्रधान, मणिराम भञ्ज्याङ	१०,०००.००
६.	श्री भक्ते छेत्रीको छोरा, नामची	१५,०००.००
७.	श्री स्वास्थ्य विभाग नामचीको स्टाफ	३०,०००.००
८.	श्री भूपाल चामलिङ, खोलाघारू	३०,०००.००
९.	श्री आर० डी० शेर्पा, दामथाङ	२०,०००.००
१०.	श्री होमनाथ राई, बुमटार	१५,०००.००
११.	श्री पेमा शेर्पा, नामची	२५,०००.००
१२.	श्री एम० के० राई (पंचबीर राई) तिञ्जीर	१०,०००.००
१३.	श्री चम्पा सिंह मगर, फालीडाँडा	१५,०००.००
१४.	श्री बीरसिंह तामाङ. मणिराम	५,०००.००
१५.	श्री मन बहादुर प्रधान, मणिराम बजार	१०,०००.००
१६.	श्री पालछे भोटिया, मामले	१०,०००.००
१७.	श्री दावा छिरिङ्ग भोटिया	१०,०००.००
१८.	श्री धनमान राई, मामले	५,०००.००
१९.	श्री टिकाराम सुनार, कामराङ	५,०००.००
२०.	श्री कुटु भोटिया, याङगाङ	३,०००.००
२१.	श्री सानु हवलदारनी, मणिराम	२,०००.००
२२.	श्री चन्द्र खालिङ, नामची (१९-६-८६)	२५,०००.००

२३.	श्री उदय राम, सल्लेबुड	१०,०००.००
२४.	श्री धन बहादुर राई, सल्लेबुड	८,०००.००
२५.	श्री लछुमान सुनवार, कामराड	१०,०००.००
२६.	श्री अमरूल मियाँ, नामची	५,०००.००
२७.	श्री दावा छिरिड शेर्पा, दामथाड	५,०००.००
२८.	श्री लाप्छेन भोटिया, मणिराम	५,०००.००
२९.	श्री सी० एम० सिलाल, मणिराम	१०,०००.००
३०.	श्री देव प्रकाश राई, मणिराम	५,०००.००
३१.	श्री पूर्ण बहादुर छेत्री, मणिराम	५,०००.००
३२.	श्री जीत बहादुर राई, देवरूड नामची	१५,०००.००
३३.	श्री अंगबीर राई, पुरानो नामची	६,०००.००
३४.	श्री ऐतराज राई, राडगाड	१०,०००.००
३५.	श्री पुगु भोटिया, याडगाड	१०,०००.००
३६.	श्री छांगे विजुवा राई, पाथिड	१०,०००.००
३७.	श्री श्री जीत बहादुर राई, तिंघ्रीथाड	५,०००.००
३८.	श्री सोनाम छिरिङ्ग भोटिया, मामले	६,०००.००
३९.	श्री टिकाराम राई, मामले	३,०००.००
४०.	श्री हेमन्त निरौला, मामले	७,०००.००
४१.	श्री नरसिंह राई, पावोड	५,०००.००
४२.	श्री पदमसिंह गुरुड, माडजीड	२०,०००.००
४३.	श्री जयनारायण छेत्री, नामची	२०,०००.००
४४.	श्री छिरिङ्ग ग्याछो भोटिया, नामची	२०,०००.००
४५.	श्री दलबहादुर मंगर, मामले	५,०००.००
४६.	श्री तुलसी दरनाल, तिञ्जीर	२,०००.००
४७.	श्री जीत बहादुर मंगर, कामराड	५,०००.००
४८.	श्री एल० टी० तामाड, मामले	५,०००.००
४९.	श्रीमती चन्द्रकला राई, नामची	५,०००.००
५०.	श्री ज्ञानीलाल छेत्री, देवरूड	५,०००.००
५१.	श्री विष्णु प्रसाद छेत्री, डम्बुडाँडा	४,०००.००
५२.	श्री प्रदीप राई, सालघारी बस्ती	५,०००.००
५३.	श्री नरबीर कामी, कामराड	१,०००.००
५४.	श्री बलराम तामाड, मणिराम	१०,०००.००
५५.	श्री लाल बहादुर राई, सल्लेबुड	२,०००.००
५६.	श्री धन बहादुर सुब्बा, सल्लेबुड	२,०००.००

विभिन्न क्षेत्रमा क्लबहरूको स्थापना

क्र०सं०	क्लबको नाम	ठाउँ	पंजीकरण सं०
१.	कोपिला क्लब	बुमटार	२६०
२.	नव-ज्योति क्लब	रोड, पो० सुम्बुक	२५५
३.	कमल ज्योति क्लब	अप्पर सल्लेबुङ	२९६
४.	जन-ज्योति क्लब	पावोड, पो० वक	२५६
५.	प्रतिभा परिवार	रोड	२६३
६.	अजम्बरी क्लब	अप्पर सल्लेबुङ	२६२
७.	जौबारी क्लब	दामथाङ	२६१
८.	किरण क्लब	मामले	२५७
९.	टिस्टा-रेगीत क्लब	चेमचे	२५९
१०.	नारी-सेवा समाज	नामची	२४१
११.	कंचन जंघा परिवार	दामथाङ	२४५
१२.	अमर-ज्योति क्लब	अप्पर बुमटार	२४९
१३.	महिला, जागृति समाज	नामची	
१४.	हाम्रो समाज	मणिराम भञ्ज्याङ	
१५.	एकता समिति	लोअर कामराङ	
१६.	गाउँ सुधार समिति	तिंग्रीथाङ	
१७.	जन-पक्ष समाज	चियाडाँडा	
१८.	संगम परिवार	राजग्राम	

विद्युत विभाग

क्र०सं०	परियोजनाको नाम	अनुमोदित धन राशि
१.	नामचीमा आवास विभाग अन्तर्गत क्वार्टरहरूको विद्युतीकरण	१,९७,३६६.००
२.	नामचीमा कृषि विभागका क्वार्टरहरूको विद्युतीकरण औ वारिङ्ग	१६,०००.००
३.	नामची सिंचाई विभागमा वायरिङ्ग काम	८,०००.००
४.	नामची शिक्षा विभाग, हायर सेकेण्डरी स्कूल तथा जुनियर हाई स्कूलको वायरिङ्ग काम	१४,०००.००
५.	मामले-नामची अल्टरनेटिभ लाईन	२,१०,०००.००
६.	नामची अस्पतालको पुनः विद्युतीकरण	८०,००७.००

७.	नामची बजारको रि-मोडलिङ	३६,९५,८४८.००
८.	पुलिस विभाग, नामचीको विद्युतीकरण	६०,०००.००
९.	नामची अस्पतालको स्टाफ क्वार्टरको विद्युतीकरण	४५,०००.००
१०.	नामची डाक बंगलाको विद्युतीकरण	४६,०००.००
११.	नामचीको युथ होस्टलको विद्युतीकरण	१,०८,०००.००
१२.	नामचीको कम्युनिटी भवनको विद्युतीकरण	४६,०००.००
१३.	नामची सिनियर सेकेण्डरी स्कूलको विद्युतीकरण	१०,०००.००
१४.	नामची जुनियर हाई स्कूलको विद्युतीकरण	६,०००.००
१५.	रेञ्ज आफिस नामचीको विद्युतीकरण	१६,०००.००
१६.	युथ होस्टलको बिजुली जोड्ने लाइन	३५,०००.००
१७.	चेमचे, पाक्चे, दामथाङ, रोङ, पालुङ, सिताम, बुल ग्रामीण विद्युतीकरण	३०,००,०००.००
१८.	नामची गर्ल्स सेकेण्डरी स्कूलको विद्युतीकरण	३४,०००.००
१९.	नामची पुलिस बिल्डिङको विद्युतीकरण	२७,०००.००
२०.	हाउसिङ्ग कालोली विद्युतीकरण	५९,०००.००
२१.	नामची विद्युत विभागको सी० टी० आई० नजीक सब-स्टेशनको निर्माण	१,९९,०००.००
२२.	नामची विद्युत विभागको पुलिस भवनमुनि सब-स्टेशनको निर्माण	१,९९,०००.००
२३.	नामची खाद्य गोदामको वायरिङ्ग	१८,०००.००
२४.	नामची स्कूल भवनको (नव-निर्मित) ४ कोठे भवनको वायरिङ्ग	२३,०००.००
२५.	बर्मेली जलापूर्ति परियोजना नामची अन्तर्गत गुम्बा-घुर्बिसेका पी० डब्ल्यू० डी० भवनको वायरिङ्ग	४९,०००.००
२६.	तिरी खोला गाउँमा ग्राम-विद्युत कार्य भाग I	२,४८,०००.००
२७.	तिरी खोला गाउँमा ग्राम-विद्युत कार्य भाग II	२,४६,०००.००
२८.	तिरी खोला गाउँमा ग्राम-विद्युत कार्य भाग III	१५,०००.००
२९.	रोङ साधु-गाउँ बस्तीको लागि विद्युतीकरण	२,६१,०००.००

धार्मिक मामिला विभाग

क्र०सं०	परियोजनाको नाम	अनुमानित राशि
१.	रंगुथाङ्ग गिर्जा घरको विशेष मरमती	५,०००.००
२.	मामले मन्दिरको मरमती	६,०००.००
३.	टेण्डोङ्ग गुम्बाको मरमती	२५,०००.००
४.	नाडक गुम्बाको रंग-रोगन	४५,०००.००
५.	रोङ्ग चर्चको विशेष मरमती	६,०००.००
६.	खोलाघारी मन्दिरको मरमती	४,०००.००
७.	थर्पु गिर्जा घरको मरमती	६,०००.००
८.	सामचेछोलिङ्ग गुम्बाको मरमती	६,०००.००
९.	साईबाबा मन्दिर, नामची	७,०००.००
१०.	बुमटार मानेको मरमती कार्य	२०,०००.००
११.	मणिराम गुम्बाको निर्माण	५,०००.००
१२.	डम्बुडाँडाको दुर्गा मन्दिरको मरमती	५,०००.००
१३.	कामराङ्ग मैनाजोटे चर्चको निर्माण	१,०००.००
१४.	फालीडाँडा देवीथानको मरमती	५,०००.००
१५.	फाइमुई किदुकलाई सहयोग	४,०००.००
१६.	चेमचे मन्दिरको मरमती	७,०००५.००

स्थानीय स्वयत्त शासन तथा आवास विभाग

१.	काजीटार, नामचीको साइट लेभलिङ्ग	१२,५६,७४४.००
२.	नामची साथै काजीटारसम्मको सडकको विकास तथा कार्पेटिङ्ग	१०,६२,४२३.००
३.	नामची काजीटारमा १० वटा हाटसेहरुको निर्माण	३,६८,११०.००
४.	नामची पब्लिक ल्याट्रिनको निर्माण	१,००,०००.००
५.	नामचीको बजार-यार्डको विस्तार	८५,०००.००
६.	काजीटार विस्तार	१,२०,०००.००
७.	मस्जिद एरिया, नामचीको सुधार तथा कार्पेटिङ्ग	१,३७,०००.००
८.	आवासीय भवनको निर्माण (कार्य १)	४,९०,०००.००
९.	आवासीय भवनको निर्माण (कार्य २)	४,९०,०००.००
१०.	आवासीय भवनको निर्माण (कार्य ३)	४,९०,०००.००
११.	आवासीय भवनको निर्माण (कार्य ४)	४,९०,०००.००
१२.	हाउसिङ्ग कोलोनी नामचीको संरक्षण	
१३.	नामचीमा गोसखानको निर्माण	१,६५,०००.००

१४.	नामची बजार-यार्डमा कार्पेटिङ	४,७८,०००.००
१५.	नामची गोसखानको फेन्सिङ्ग र नविनीकरण	१,६२,०००.००
१६.	नामची गोसखानको विशेष मरिती	७०,०००.००
१७.	नामची गोसखानको संरक्षण कार्य	४५,९७०.००
१८.	स्वायत्त शासन तथा आवास विभागबाट नामची-काजीटारमा फूटपाथको निर्माण कार्य	१,९९,०००.००
२०.	नामची काजीटारमा आवास भवन निर्माण (क)	४,९९,०००.००
२१.	नामची काजीटारमा आवास भवन निर्माण (ख)	४,९९,०००.००
२२.	नामची काजीटारमा आवास भवन निर्माण (ग)	४,९९,०००.००
२३.	नामची काजीटारमा आवास भवन निर्माण (घ)	४,९९,०००.००

सिंचाइ विभाग

क्र०सं०	परियोजनाको नाम	राशि
१.	बुमटार एम० आई० सी० नामचीको पुनरुद्धार	२,२०,०००.००
२.	मामले च्यानलको पुनरुद्धार	४,५३,०००.००
३.	बुमटार ताडसाड कुलोको पुनरुद्धार	१,७७,०००.००
४.	बुमटार च्यानल (ए०) को विशेष मरमती	२८,७००.००
५.	लोअर ताडसाड च्यानलको विशेष मरमती	१,१४,४५०.००
६.	नाडदाड च्यानलको विशेष मरमती	२३,०००.००
७.	लोअर मामलेको पुरानो आर० डी० डी० च्यानलको पुनः निर्माण	३४,१५८.००
८.	प्राकृतिक प्रकोपद्वारा क्षतिग्रस्त मामले एम० आई० सी० मरमती	४०,६७०.००
९.	पाकजरमा एम० आई० सी० च्यानलको पुनरुद्धार	१,६०,०००.००
१०.	लोअर नाडदाडमा तिरी खोला प्राइभेट कच्चा सिंचाई कुलोको पुनः निर्माण	२,०८,०००.००
११.	सिंगीथाडको कुलो पुनः नविकरण कार्य	२,००,०००.००
१२.	बुमटारको कुलो निर्माण	९,००,०००.००
१३.	नामची काजीकाटार हाटघर र गाडी पार्किङ्गको निर्माण कार्य	४,९५,५५०.००
१४.	नामची काजीटार दोकानमुनि गाडी पार्किङ्गको निर्माण कार्य	३,५४,०००.००
१५.	नामची शिशु उद्यान र हाटघरको निर्माण कार्य	३,५७,०००.००

जलापूर्ति परियोजना

१.	पाकजर पावोड जल-परियोजना	९,६०,१७०.००
२.	सल्लेबुडमा जल-परियोजना	४,२६,२९७.००
३.	पावोडमा जल-परियोजना	६,५०,३६२.००
४.	मणिराममा जल-परियोजना	८,३१,९२५.००
५.	फालीडाँडामा जल-परियोजना	१०,१८,०००.००
६.	सिंगीथाड कामराडमा जल-परियोजना	१५,३८,७१०.००
७.	गुम्बा-घुर्बिसेमा जल-परियोजना	४,४५,५००.००
८.	मामले कामराडमा जल-परियोजना	४,४५,५९०.००
९.	चेमचे-जौबारी चियाडाँडामा जल-परियोजना	१८,६१,०००.००
१०.	दिउ-दामथाडमा जल-परियोजना	३५,५८,०००.००
११.	मामले तिडरीथाड डी० डब्ल्यू० एस० एस० को विस्तार	४,६९,४८०.००
१२.	तिञ्जीर पिउने पानी आपूर्ति जल-परियोजनाको निर्माण	६,००,०००.००
१३.	छामगाउँ डी० डब्ल्यू० एस० एस० को विशेष मरमती	३५,०००.००
१४.	जौबारी जल-परियोजना	२,७७,३००.००
१५.	चेमचे जल-परियोजना नयाँ विस्तार	४५,०००.००
१६.	सिंगीथाड जल-परियोजना नयाँ विस्तार	१,७७,२७०.००
१७.	मामले कामराड ग्राम पंचायत अन्तर्गत फरेस्ट ब्लकको ग्रामीण जलापूर्ति परियोजनाको कार्यान्वयन	१२,३६,४२०.००
१८.	मामले नाडदाड छामगाउँको ग्रामीण जलापूर्ति परियोजनाको कार्यान्वयन	१३,००,७९०.००
१९.	(क) मामलेमा जलापूर्ति परियोजना	६६,०००.००
	(ख) कुवापानी स्लिपमा जलापूर्ति परियोजना	५०,०००.००
	(ग) देवीथान स्लिपमा जलापूर्ति परियोजना	१,६६,०००.००
२०.	बुमटारमा जलापूर्ति परियोजना	५,६६,४४२.००
२१.	गुम्बा-घुर्बिसे जलापूर्ति परियोजनाको मरमती	१८,९००.००
२२.	चेमचे जलापूर्ति परियोजनाको विशेष मरमती	१८,९००.००
२३.	सल्लेबुड जलापूर्ति परियोजनाको विशेष मरमती	४७,९७०.००
२४.	सिंगताम रोड जलापूर्ति परियोजनाको मरमती	१०,०००.००
२५.	दामथाड निर्वाचन क्षेत्रभिन्न छोडिएका गाउँहरूमा	

	जलापूर्ति परियोजना	५८,७७,८२५.००
२६.	मामले जलापूर्ति कार्य	१०,७०,६३६.००
२७.	तिञ्जीर देवरुडमा जलापूर्ति कार्य	६१,१३४.००
२८.	छामगाउँ मामलेमा जलापूर्ति कार्य	२,३३,११८.००
२९.	पावोडमा जलापूर्ति कार्य	२,४९,२४०.००
३०.	रोडमा जलापूर्ति कार्य	२,३२,९३२.००
३१.	सिंगताम पालुडमा जलापूर्ति कार्य	६,००,०००.००
३२.	कामराडमा जलापूर्ति कार्य	९,००,०००.००
३३.	फालीडाँडामा जलापूर्ति कार्य	८,००,०००.००
३४.	जौबारीमा जलापूर्ति कार्य	४,६०,०००.००
३५.	जौबारी जलापूर्तिको विशेष मरमती कार्य	२१,४००.००
३६.	जलापूर्ति विभागको चौथो श्रेणीको क्वार्टरको जलापूर्ति कार्य दामथाड	२०,०००.००
३७.	बर्मेली जलापूर्ति परियोजना गुम्बा-घुर्बिसेमा आउलेट र ड्रेनेजको विशेष कार्य	१,२०,०००.००
३८.	गुम्बा-घुर्बिसेमा नामची जलापूर्तिको स्पेशल मरमती कार्य	४५,०००.००
३९.	बर्मेली जलापूर्ति परियोजना अन्तर्गत पाक्चेमा संरक्षण कार्य	९८,०००.००
४०.	बर्मेली जलापूर्ति परियोजना अन्तर्गत जौबारीमा संरक्षण कार्य	१,५०,०००.३३
४१.	बर्मेली जलापूर्ति परियोजना अन्तर्गत तिडरीथाडमा संरक्षण कार्य	७८,०००.००
४२.	बर्मेली जलापूर्ति परियोजना अन्तर्गत संरक्षण कार्य र ड्रेनेज गुम्बा-घुर्बिसेमा	१,१७,०००.००
४३.	बर्मेली जलापूर्ति परियोजना गुम्बा-घुर्बिसेमा प्लेटफर्मको कार्य	२८,०००.००
४४.	डुमरा-कामराडमा जलापूर्ति कार्य	२,७६,०००.००
४५.	रोड-सिंगताम जलापूर्ति कार्य	५,३८,०००.००
४६.	पावोड जलापूर्ति कार्य	२,९०,०००.००
४७.	मामले जलापूर्ति कार्य	७,५४,०००.००
४८.	पालुड जलापूर्ति कार्य	६,१५,०००.००
४९.	डाँडागाउँ-तिडरीथाड जलापूर्ति कार्य	६,८७,०००.००
५०.	फालीडाँडामा जलापूर्ति कार्य	१०,६१,७०८.००

५१.	तिडरीथाडमा जलापूर्ति कार्य	३०,४९०.००
५२.	सिंगीथाड-कोपचेमा जलापूर्ति कार्य	९५,२४०.००
५३.	पाक्चेमा जलापूर्ति कार्य	५८,६२०.००
५४.	पक्जरमा जलापूर्ति कार्य	२४,४३०.००

**इन्दिरा आवास (आर० एल० ई० जी० पी०) अन्तर्गत
अनुसूचित जाति जनजातिका लागि घरहरूको निर्माण**

क्र०सं०	नाम	ठेगाना
१.	श्री पञ्चराम कामी, पुत्र – पदमे कामी	सल्लेबुङ
२.	श्री पूर्णमान कामी, पुत्र - महाबीर कामी	कामराड
३.	श्री दावा ग्याल्छेन शेर्पा -पुत्र-छिरिङ ओङचुक	दामथाड
४.	श्रीमती किकिम भोटिया, पत्नी-गोगोम भोटिया	फालीडाँडा
४.	श्रीमती दौथी भोटिया, पत्नी-फुर्वा भोटिया	पावोङ

१९८६-८७

१.	श्री अबीरे कामी	बुमटार
२.	श्री पदम बहादुर कामी	कामराड
३.	श्री सार्कु भोटिया	फालीडाँडा
४.	श्री जसबहादुर बराइली	बुमटार
५.	श्री पोक्चे लेप्चा	रोङ

१९८७-८८

१.	श्री दावी नामग्याल शेर्पा	जौबारी
२.	श्री लाक्पा वाङग्येल शेर्पा	जौबारी
३.	श्री पेन नोर्बु शेर्पा, पुत्र – निम छोटे	सिरबुङ-जौबारी
४.	श्री सिंहबीर कामी, पुत्र-हर्कबहादुर कामी	मामले
५.	श्री रापजोर लेप्चे, पुत्र, स्व० पुचुङ्ग लेप्चा	मणिराम

१९८८-८९

१.	श्रीमती गजम लेप्चा, पत्नी, स्व० भिक्चुङ्ग लेप्चा	गुम्बा-घुर्बिसे
२.	श्री गोलुक भोटिया, पुत्र स्व० अटुप भोटिया	गुम्बा-घुर्बिसे
३.	श्री सुकबहादुर कामी, पुत्र, स्व० रणबीर कामी	कामराड
४.	श्री लछुमान कामी, पुत्र- स्व० बलिराज कामी	बुमटार

५. श्री तुलसी दर्नाल (दर्जी), पुत्र- खड्गबीर दर्नाल तिज्जीर

१९८९-९०

१. श्री ठाकुरसिंह कामी फालीडाँडा
 २. सुश्री किंभी भोटिया, पुत्री-जमादार रोड
 ३. श्री नाक छिरिड भोटिया फालीडाँडा
 ४. श्री लाक्पा भोटिया, पुत्र-दावाजाड छामगाउँ
 ५. श्री मिङ्मा नोर्बु शेर्पा, पुत्र-फुर्वा शेर्पा फालीडाँडा
जम्मा २५ जना

१९९०-९१

१. श्री फुर्वा ग्याल्छेन शेर्पा-पासाड निमा शेर्पा तिडरीथाड
 २. श्रीमती कोडकी भोटिया-जमादार पावोड
 ३. सुश्री ओडमु लेप्चा, पुत्री -स्व० डुप छिरिड गुम्बा-घुर्बिसे लेप्चा

१९९१-९२

१. श्री काटुक भोटिया
 २. श्री अर्जुन कामी
 ३. श्री दलबहादुर कामी कामराड
 ४. श्री हर्के कामी कामराड
 ५. श्रीमती सावित्री घतानी बुमटार
 ६. श्री कोललाल लेप्चा

दामथाड क्षेत्रका ठिकादारहरूलाई ठिकाको काम आवंटित

क्र०सं०	ठिकादारको नाम	कार्य-विवरण	धनराशी
१.	श्री एम० के० राई तिज्जीर (श्री पञ्चबीर राई)	देवरुड पहिरोको संरक्षण कार्य	२०,०००.००
२.	श्री दिलीप बहादुर राई, नामची	नाम्ची जिल्ला अस्पतालको एस० आर०	२६,०००.००
३.	“	नामचीमा कृषि विभागको	

		क्वार्टरहरूको विद्युतीकरण र वायरिङ्ग	१,६०,०००.००
४.	“	नामची सिंचाइ विभागको वायरिङ्ग	८,०००.००
५.	“	शिक्षा विभाग, सिथिर सेकेण्डरी स्कूल तथा जुनियर हाई स्कूल नामचीको वायरिङ्ग	१४,०००.००
६.	“	नामची जुनियर हाई स्कूल भवनको एस० आर०	१८,७००.००
	“	पुलिस विभागका क्वार्टरहरूको विशेष मरमती	७०,०००.००
७.	श्री कोङ्कोङ भोटिया, नामची	नामची नादक गुम्बाको बार लगाउने का	२३,०००.००
८.	श्री एन० सी० अन्सारी नामची	नामची सिनियर सेकेण्डरी स्कूलको विशेष मरमती	४०,०००.००
९.	आमा पार्टी, नामची	नामची-फोड रोडमा कलभर्ट बक्स ड्रेन र रक्षात्मक कार्य	१,९०,०००.००
१०.	आमा पार्टी नामची	काजीटारमा अप्रोच रोडको निर्माण (एल०एस०जी०)	१,२०,०००.००
११.	श्री टारजन राई, नामची	नामची बजारको क्याचपिट ड्रेनको निर्माण (एल०एस०जी०)	१,४७,०००.००
१२.	“	नामची जुनियर हाई स्कूलको खेल मैदान	२५,०००.००
१३.	“	बजार-यार्ड नामचीको विस्तार (एल० एस० जी०)	८५,०००.००
१४.	“	भूमि संरक्षण विभाग अन्तर्गत सिग्रीथाडमा संरक्षण कार्य	२०,०००.००
१५.	श्री निर्माल प्रधान बी० बी० प्रधान, नामची	एन० ए० बी० स्कूलको अप्रोच रोड निर्माण	१,८०,०००.००
१६.	श्री प्रेमसिंह राई	आर० ओ) क्वार्टरको आन्तरिक वायरिङ्ग तथा युथ होस्टलको कनेक्शन काजीटारको फुटपाथ	४०,०००.००
१७.	“	काजीटारमा लेट्रिनको निर्माण	

		(एल० एस० जी)	१,००,०००.००
१८.	श्री जे० डी० बनियाँ नामची	नामची जुनियर हाई स्कूलको फर्निचर सप्लाई नामची जुनियर	५,०००.००
१९.	“	हाई स्कूलको विशेष मरमती	५,९१०.००
२०.	श्री बिर्ख बहादुर राई,	नामची गर्ल्स सेकेण्डरी स्कूलको फर्निचर सप्लाई	२२,०००.००
२१.	“	बर्मेली जलापूर्ति परियोजना अन्तर्गत ट्र्याक वर्क	१,६४,०००.००
२२.	श्रीमती हुयाम भोटिया नामची	नामची गर्ल्स सेकेण्डरी स्कूलको विद्युतीकरण	३४,०००.००
२३.	श्रीमती हुयाम भोटिया, बीबामाया गदायली नामची	नामची पुलिस विभाग भवनको विद्युतीकरण	२८,०००.००
२४.	श्रीमती धनकुमारी छेत्री, नामची	हाउजिङ कोलोनी क्वार्टर II तथा III को विद्युतीकरण	१,०४,०००.००
२५.	श्री एच० बी० मोक्तान नामची	नामची-फोड रोडको मरमती	१,८८,०००.००
२६.	“	कामराङमा पी० एच० एस० सी० भवनको निर्माण (जोब -I)	२,४०,०००.००
२७.	श्री टाशी शेर्पा, नामची	नामची-दामथाङ रोड कि०मी० १ को संरक्षण	२,१८,०००.००
२८.	श्री टी० पी० डेन्जोङपा, नामची	नामची खद्या गोदामको वायरिङ्ग	१८,०००.००
२९.	“	नामची-दामथाङ रोडको रक्षात्मक कार्य	३,००,०००.००
३०.	“	काजीटारमा साइट लेवलिङ्ग तथा वालिङ वर्क	३,८०,०००.००
३१.	श्री नोर्देन भोटिया र श्री डी० बी० छेत्री	नामची-दामथाङ रोडको ड्रेनेज	७९,०००.००
३२.	श्री जे० बी० तामाङ, नामची	नामचीमा डी० भी० एच० कम्प्लेक्सको फेन्सिङ्गको मरमती	५,०००.००
३३.	श्री सहदेव गुरुङ, नामची	डी० भी० एच०, ओ० टी० रूमको विस्तार	५०,०००.००

३४.	श्री आशबहादुर राई, नामची	नामचीमा पाठ्यपुस्तक स्टोर सुधार	११,६७५.००
३५.	श्री लाक्पा छिरिङ, नामची	नामची गर्ल्स सेकेण्डरी स्कूलको प्रमुख मरमती	७०,०००.००
३६.	श्री टाशी भोटिया, पुत्र- नोरदेन भोटिया, नामची	बर्मेली जलापूर्ति परियोजनाको लिनक रोडको कार्पेटिङ्ग	३,१६,०००.००
३७.	श्री धनबहादुर, नामची	बर्मेली जलापूर्ति परियोजनाको ड्रेनेजको निर्माण	१,००,०००.००
३८.	श्री ग्यामी भोटिया, नामची	बर्मेली जलापूर्ति परियोजनाको फेन्सिङ्गको निर्माण	१,००,०००.००
३९.	श्री रबिन प्रधान, नामची	तिज्जीर स्कूलको विशेष मरमती	२१,०००.००
४०.	श्री कैलाश राई, नामची	बर्मेली जलापूर्ति परियोजना अन्तर्गत गुम्बा-घुर्बिसेमा एस० पी० डब्ल्यू० डी० भवनको वायरिङ्ग	४९,०००.००
४१.	श्री धनबहादुर गुरुङ (काले पुलिस), नामची	भूमि संरक्षण विभाग अन्तर्गत संरक्षण कार्य	२०,०००.००
४२.	“	तांगसांग च्यानलको विशेष मरमती	१,२८,०००.००
४३.	श्री एस० के० राई, नामची	भूमि संरक्षण विभाग अन्तर्गत सिंगीथाङ झोडाको संरक्षण कार्य	५०,०००.००
४४.	श्री अहमत अली अन्सरी नामची	मस्जिद क्षेत्र नामचीको सुधार तथा कार्पेटिङ्ग कार्य	१,३७,०००.००
४५.	श्री डी० डी० बस्नेत, डम्बुडाँडा	बर्मेली जलापूर्ति परियोजना अन्तर्गत ट्र्याकको निर्माण	१,७५,०००.००
४६.	श्री नाम्याल छिरिङ भोटिया पुत्र-दोर्जी छिरिङ, नामची	बर्मेली जलापूर्ति परियोजना अन्तर्गत ट्र्याकको निर्माण	१,४०,०००.००
४७.	श्री जे० बी० प्रधान, नामची	भूमि संरक्षण विभाग अन्तर्गत सिंगीथाङमा संरक्षण कार्य	२०,०००.००
४८.	“	बुल-रोङमा पिउने पानी वितरण परियोजना	६,६१,०००.००
४९.	श्री चन्द्र खालिङ, नामची	४ कोठे नामची स्कूल भवनको वायरिङ्ग	२३,०००.००
५०.	श्री पाल्देन छिरिङ, नामची	गुम्बा-घुर्बिसेकोलागि जलापूर्ति परियोजना	४,६५,०००.००

५१.	“	काजीटार नामचीमा हाउजिङ भवनको निर्माण (जोब III)	४,८९,२६७.००
५२.	श्री मेघनाथ रणपाल, नामची	मणिराम- भञ्ज्याङको जलापूर्ति परियोजना कार्य	१०,८०,०००.०
५३.	श्री सी० बी० कार्की नामची	गुम्बा-घुर्बिसेको अप्रोच रोडको निर्माण	१,४३,०००.००
५४.	“	नामची जिल्ला अस्पताल रि- वायरिङ्ग	७९,०००.००
५५.	श्री बी० बी० राई नामची बजार	शिक्षा विभाग भवन निर्माण (कम लागत)	१,३०,०००.००
५६.	“	नामची सिनियर सेकेण्डरी स्कूलको फर्निचर सप्लाई	१३,४००.००
५७.	श्री दीपक प्रधान, नामची	दामथाङदेखि नामचीसम्म जलापूर्ति परियोजना अन्तर्गत ट्र्याकवर्क	१,३६,०००.००
५८.	श्री राजेन राई, नामची	नामची डाक बंगलाको वायरिङ्ग	३४,०००.००
५९.	श्री भीम बहादुर राई, नामची	नामची सुम्बुक रोड -१ कि० मी० को निर्माण (रहल कार्य)	२,५०,०००.००
६०.	श्री लाक्पा छिरिङ तामाङ, नामची	नामची गर्ल्स सेकेण्डरी स्कूलको प्रमुख मरमती	१,००,०००.००
६१.	श्री बी० सी० राई, नामची	बुमटारमा डबल सीटर लेट्रिनको निर्माण	६,०००.००
६२.	श्री कालु भोटिया र लोक ब० प्रधान, नामची	नामची गर्ल्स सेकेण्डरी स्कूलको २ कोठे स्कूल भवन र खेल मैदानको निर्माण	१,२१,०००.००
६३.	श्री लोङडुप भोटिया, नामची	आवास विभाग अन्तर्गत आवासीय भवनको निर्माण (जोब-I)	४,९०,०००.००
६४.	श्री विनोद प्रधान	आवास विभाग अन्तर्गत आवासीय भवनको निर्माण (जोब-II)	४,९०,०००.००
६५.	श्री पुष्कर गुरुङ	आवास विभाग अन्तर्गत आवासीय भवनको निर्माण (जोब-VI)	४,९०,०००.००
६६.	श्रीमती जानुकी प्रधान, नामची	नामची एच० डी० सी० क्वार्टरको विस्तार	१,४७,०००.००
६७.	श्रीमती जानुकी प्रधान,	नामची गर्ल्स सेकेण्डरी स्कूलको	

	नामची	भान्सा घर र खेल मैदानको निर्माण	६०,०००.००
६८.	श्री मन बहादुर राई, नामची	नामची दामथाङ रोडको क्षतिग्रस्त सडकको पुरूनद्वार र सुधार	१,९९,४८९.००
६९.	श्री भूपाल चामलिङ, खोलाघारी, पावोङ	ग्राम विकाश विभाग अन्तर्गत पाकजरमा रिञ्जी खोलामाथि झोलुंगे पूलको निर्माण	१,७२,०००.००
७०.	श्री भूपाल चामलिङ र गंगा प्रसाद छेत्री	वाटर सप्लाई बिल्डिङ, घुर्बिसे मामलेमा इरिगेशन च्यानल	४,५९,७९३.००
७१.	श्री काजीमान राई, कामराङ	भूमि प्रयोग विभाग अन्तर्गत कामराङ संरक्षण कार्य	४,५७,०००.००
७२.	“	भूमि प्रयोग विभाग अन्तर्गत कामराङ पहिरो संरक्षण कार्य	२०,०००.००
७३.	“	भूमि प्रयोग विभाग अन्तर्गत सल्लेबुङ पहिरो संरक्षण कार्य हाउजिङ कोलोनी नामचीको वायरिङ्ग कार्य	२०,०००.००
७४.	श्री के० सी० राई, बुमटार, नामची	सल्लेबुङ स्कूलको प्रमुख मरमती रिञ्जी खोला पूलको विशेष मरमती नामची-फोह रोडमा ब्रेस्ट वाल गुम्बा-घुर्बिसेका लागि नयाँ बाटोको निर्माण	१,९७,०००.००
७५.	श्री मोतीलाल राई, “	रोड जुनियर हाई स्कूलको २ कोठे भवनको निर्माण	५०,७४०.००
	“	भूमि प्रयोग विभाग अन्तर्गत रोड पहिरोको संरक्षण कार्य	९,०००.००
	“	मानपुर खोला एफ० एस० ब्रिजको मरमती	७२,०००.००
७६.	श्री होमनाथ लाई र कुमार कामी, बुमटार	नामची-दामथाङ रोड रक्षात्मक कार्य	३२,५२०.००
		लोअर बुमटार स्कूलका लागि ३ सीटर लेट्रिन	४५,०००.००
७७.	श्री रिञ्जिङ्ग दोर्जी शेर्पा	नामची-दामथाङ रोड	६,०००.००
			१,२९०००.००

	नामची जिल्ला सचिवालयको	
	क्यान्टिनको निर्माण	७२,०००.००
	चियाडाँडा लोअर प्राइमरी स्कूलको	
	निर्माण कार्य	९०,०००.००
	नामची जलापूर्ति परियोजना	
	अन्तर्गत ट्र्याकको निर्माण	१,५६,०००.००
७९.	श्री कुमार कामी, बुमटार	
	बुमटारमा २ कोठे स्कूल	
	भवनको निर्माण	९०,०००.००
	बुमटार स्कूलका लागि फर्निचर	
	सप्लाई	२,१००.००
	ताडसाङ च्यानलको विशेष मरमति	११,०००.००
७९.	श्री कुमार कामी	
	पुलिस भवनमुनि नामचीको सब-	
	स्टेशनको निर्माण	१,९९,०००.००
	बुमटार च्यानलको मरमती	३२,०००.००
	लोअर बुमटार प्राइमरी स्कूलको	
	लागि फर्निचर सप्लाई	२,६०००.००
	लोअर प्राइमरी स्कूल बुमटारको	
	विशेष मरमती	१४,३००.००
८०.	(क) श्री पासाङ रिञ्जीङ	
	शेर्पा र पी० बी०	
	छेत्री	
	नामची जलापूर्ति परियोजना	
	अन्तर्गत ट्र्याकको निर्माण	१,४२,०००.००
	(ख) श्री पासाङ रिञ्जीङ	
	शेर्पा	
	रोङमा पी० एच० एस० सी०	
	भवनको निर्माण	३,५७,०००.००
	दामथाङ-नामची रोङको ड्रेनेज	
	कार्य	८०,०००.००
	दामथाङ सेकेण्डरी स्कूलको	
	फर्निचर सप्लाई	२०,०००.००
	दामथाङ सेकेण्डरी स्कूलको	
	फर्निचर सप्लाई	१२,०००.००
८१.	(क) श्री रत्न बहादुर गुरुङ	
	तथा अर्जुन सुब्बा	
	नामची-दामथाङ रोङको	
	संरक्षण कार्य	१,८०,०००.००
	(ख) श्री रत्न बहादुर गुरुङ	
	पाक्चे (दामथाङ)	
	नामची सुम्बुक रोङ २	
	माईलको रहल निर्माण कार्य	१,७०,०००.००
८२.	श्रीमती विष्णु राई,	
	भूमि संरक्षण विभाग अन्तर्गत	

	सिंगीथाड	सिंगीथाड संरक्षण कार्य	२०,०००.००
		सिंगीथाडदेखि नामची हाई	
		स्कूलसम्म फुटपाथ कार्य	५४,०००.००
		भूमि संरक्षण विभाग अन्तर्गत	
		सिंगीथाड संरक्षण कार्य	२,५००.००
८३.	श्री हस्तुमान राई, कोप्चे	भूमि संरक्षण विभाग अन्तर्गत	
		सिंगीथाडमा संरक्षण कार्य	२०,०००.००
८४.	श्री रिञ्जीड शेर्पा, दामथाड	दामथाड पी० एचद एस० सी०	
		भवनको निर्माण	३,७०,०००.००
		दामथाड पी० एच० एस० सी०	
		भवनको फेन्सिङ्ग कार्य	५०,०००.००
		बर्मेली जलापूर्ति परियोजना	
		इण्टरमीडियट च्यानल	९९,०००.००
८५.	सर्वश्री ताराबहादुर प्रधान अदयराम राई र राजबीर राई, फालीडाँडा	नामची-मणिराम	
		भञ्ज्याङ रोडको संरक्षण कार्य	१,६०,०००.००
८६.	सर्वश्री ताराबहादुर प्रधान र अम्बरसिंह प्रधान, फालीडाँडा	भूमि संरक्षण विभाग अन्तर्गत	
		पहिरोको संरक्षण कार्य	३०,०००.००
		फालीडाँडाको पिउने पानी	
		परियोजना	१०,६०,०००.०
		मणिरास पी० एच० एस० सी०	
		भवनको निर्माण (द्वितीय चरण)	१,७०,०००.००
८७.	श्री सोनाम दोर्जी शेर्पा, फालीडाँडा	गुम्बा-घुर्बिसेदेखि रिञ्जी खोलासम्म	
		गाउँले बाटो	१,५३,०००.००
८८.	श्री मानजीत राई, पावोड	गुम्बाडाँडादेखि रिञ्जी खोलासम्म	
		गाउँले बाटो	५४,०००.००
८९.	श्री ग्याम्छो भोटिया, दामथाड	सी० टी० आई० नामचीनजिक	
		विद्युत विभागको सब-स्टेशनको	
		निर्माण	२,००,०००.००
९०.	श्री मनबहादुर राई, चेमचे	दामथाड सेकेण्डरी	
		स्कूलको विशेष मरमती	१८,०००.००
		चेमचे प्राइमरी स्कूलको लागि	
		फर्निचर	१,५००.००

९१.	सर्वश्री मनबहादुर राई, दुर्जमान राई	दामथाडदेखि नामचीसम्म नामची जलापूर्ति परियोजना अन्तर्गत ट्र्याकको निर्माण कार्य	१,३२,०००.००
९२.	श्री मनबहादुर राई, रोड	रोड जुनियर हाई स्कूलको फर्निचर	५,०००.००
		सदाम गाउँदेखि सदाम गाउँ रोडसम्म गाउँले बाटो	१२,०००.००
९३.	श्री एन० डी० शेर्पा, दामथाड (गोरे)	चेमचे-तिङरीथाडमुनि खोलाघारीमाथि झोलुंगे पूल निर्माण	३,५५,०००.००
९४.	श्री धनबहादुर तामाङ फालीडाँडा	सल्लेबुङ पिउने पानी वितरण कार्य	४,६०,०००.००
		सल्लेबुङ र बुलबीच सोतेङ खोलामाथि स्टील फूट ब्रीज निर्माण कार्य	१,४०,०००.००
		सल्लेबुङ जलापूर्ति परियोजनाको मरमती	४६,९७०.००
		सोतेङ खोला अप्रोच रोड (गाउँले बाटो)	३८,०००.००
९५.	श्री कृष्ण बहादुर गुरुङ पाकचे (दामथाड)	दामथाडदेखि खोलासम्म गाउँले बाटो	१,५४,०००.००
९६.	श्री चन्द्रबहादुर राई, देवरुङ (नामची)	देवरुङदेखि तिरिखोलासम्म गाउँले बाटो	६७,०००.००
९७.	श्रीमती कंचनमाया राई	भूमि संरक्षण विभाग अन्तर्गत मैनाबोटे पहिरोको संरक्षण कार्य	२०,०००.००
		किचु-डुमरादेखि कामराङसम्म गाउँले बाटो	१४,०००.००
९८.	श्री पञ्चबहादुर छेत्री, छामगाउँ	छामगाउँमा जलापूर्ति परियोजनाको मरमती	३५,०००.००
		छामगाउँ लोअर प्राइमरी स्कूललाई फर्निचरको सप्लाई	५,०००.००
९९.	सुन्दरमान राई,	सल्लेबुङमा २ कोठे स्कूल भवन निर्माण	९०,०००.००
१००.	श्री भीमकुमार थापा,	सिंचाई विभाग अन्तर्गत बुमटारमा	

	च्यानलको मरमती	११,१००.००
१०१.	श्री जयमान राई, सल्लेबुङ भूमि संरक्षण विभाग अन्तर्गत सल्लेबुङ पहिरोको संरक्षण	३०,०००.००
१०२.	श्री डुप छिरिङ पाकजर रिञ्जी झोडाको मरमती पाकजेर लोअर प्राइमरी स्कुलको फर्निचर सप्लाई	४,५००.०० १,५००.००
१०३.	श्री ओडदेन लेप्चा, पाकजर रिञ्जी खोलाको पूल मराती कार्य	२२,०००.००
१०४.	प्रदीप राई, सिंगीथाङ सिंगीथाङ जलापूर्ति परियोजनाको विशेष मरमती	१७,०००.००
१०५.	श्री सोनाम छिरिङ भोटिया पावोङ जुनियर हाई स्कुल भवनको विशेष मरमती	१०,१००.००
१०६.	श्री नरजीत राई, सिंताम सिंताम लोअर प्राइमरी स्कुललाई फर्निचर सिंगताम लोअर प्राइमरी स्कुल भवनको निर्माण	२,०००.०० ९०,०००.००
१०७.	श्री शेर बहादुर मंगर, मणिराम जुनियर हाई स्कुललाई फर्निचर मणिराम जुनियर हाई स्कुलाई फर्निचर मणिराम स्कुलको चार कोठे भवनको निर्माण	५,०००.०० ४,०००.०० ९७,०००.००
१०८.	श्री अकलमान तामाङ, भञ्ज्याङ स्कुलको विशेष मरमति आलेडाँडा लोअर प्राइमरी स्कुलको २ कोठे भवनको निर्माण मणिराम भञ्ज्याङ स्कुलको २ कोठे भवनको निर्माण	४५,०००.०० ९०,०००.०० १,००,०००.००
१०९.	श्री प्रेम बहादुर छेत्री, तिङगीथाङ छामगाउँ लोअर प्राइमरी स्कुलको निर्माण	९०,०००.००
११०.	श्री दिल बहादुर राई, दामथाङदेखि सिमखरकसम्म गाउँले सडकको निर्माण (एन० आर० इ० पी०)	३,६००.००
१११.	श्री विक्रम बहादुर राई, सिंचाई विभाग अन्तर्गत नाङदाङ च्यानलको विशेष	

	मरमती	२३,०००.००
११२. श्री बिर्ख बहादुर दुंगमाली, माले	दामथाडदेखि नामचीसम्म (नामची जलापूर्ति परियोजना अन्तर्गत) ट्र्याक	१,३९,०००.००
११३. श्री बीर बहादुर राई र श्री नन्द बा० राई, तिडरीथाड	दामथाडदेखि नामचीसम्म (नामची जलापूर्ति परियोजना अन्तर्गत) ट्र्याक	१,३२,०००.००
११४. श्री कविराज मंगर तथा श्री भीम ब० राई, मामले	दामथाडदेखि नामचीसम्म नामची जलापूर्ति परियोजनाको ट्र्याक	१,२३,०००.००
११५. श्री दवा छिरिड शेर्पा, चेमचे	चेमचेमा २ कोठे स्कूल भवनको निर्माण	९०,०००.००
११६. श्री भक्त बहादुर गुरुङ सिंगताम-बुल	सिंगताम स्कूलदेखि मणिराम भञ्ज्याङसम्म गाउँले सडक	४५,०००.००
११७. श्री खम्का सिंह तामाङ, नाडदाङ (मामले)	मानेडाँडा पी० डब्ल्यू० डी० देखि नाडदाङ स्कूलसम्म ५ कि० मी० गाउँले सडकको निर्माण कार्य	४५,५००.००
	मामले पहिरो संरक्षण कार्य (दोस्रो चरण)	२०,०००.००
११८. श्री अकलमान तामाङ, आलेडाँडा	मणिराम स्कूललाई फर्निचर मणिराम भञ्ज्याङ स्कूललाई फर्निचर	१,५००.०० ३,२७५.००
११९. श्री डी० बी० तामाङ, मणिचौम	मणिराम जुनियर हाई स्कूललाई फर्निचर मणिराम जुनियर हाई स्कूललाई फर्निचर	३,६५०.०० ३,२००.००
१२०. श्री सी० के० प्रधान, फालीडाँडा	मणिराम भञ्ज्याङ लोअर प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर	१,५००.००
१२१. श्री मन बहादुर राई र श्री देव प्रसाद थाप, रोङ	रोङ जुनियर हाई स्कूललाई फर्निचर	७,५००.००
१२२. श्री अम्बरसिंह राई, बुल	बुल प्राइमरी स्कूललाई फर्निचर रोङ प्राइमरी स्कूलको मरमती	२,१००.०० १९,९५०.००
१२३. श्री कारबारी कान्छा शेर्पा,	जौबारी प्राइमरी स्कूलको विशेष	

जौबारी	मरमती	१३,७००.००
१२४. श्री मोती बहादुर	चियाडाँडा लोअर प्राइमरी स्कूल छानाको लागि नगद अनुदान (विधायकले गरेको)	६००.००
१२५. श्री सोनाम भोटिया, पावोड	पावोड जुनियर हाई स्कूलको विशेष मरमती	१०,०००.००
१२६. श्री गोमबहादुर राई, पावोड	पावोड जुनियर हाई स्कूलको फर्निचर	५,०००.००
	पावोड ब्लकमा रिज्जी खोला पूलको विशेष मरमती	२४,०००.००
१२७	पावोडमा १ कोठे भवनको विस्तार	१५,०००.००
१२८. श्री महादेव राई, मामले	मामले जुनियर हाई स्कूलको एक कोठे भवनको विस्तार	१५,०००.००
	मामले जुनियर हाई स्कूललाई फर्निचर	६,०००.००
१२९. श्री दावा छिरिङ तामाङ, नाङदाङ	नाङदाङ प्रा० स्कूललाई फर्निचर	६,३७५.००
	मामले पहिरोको संरक्षण कार्य	१५,०००.००
	नाङदाङमा खेल मैदानको निर्माण	१०,०००.००
१३०. श्री बीर बहादुर राई, तिंगीथाङ	तिंगीथाङ प्रा० स्कूललाई फर्निचर	४,०००.००
	तिंगीथाङ प्रा० स्कूललाई फर्निचर	२,०७५.००
	तिंगीथाङ प्रा० स्कूलको विशेष मरमती	६,०००.००
१३१. श्री भीम बहादुर राई	कामराङ जुनियर हाई स्कूलका लागि फर्निचर	३,९००.००
१३२. श्री बिर्ख बहादुर राई, पुरानो नामची	नामची गर्ल्स सेकेण्डरी स्कूललाई फर्निचर	२२,०००.००
१३३. श्री पृथ बहादुर मंगर, कामराङ	कामराङ जुनियर हाई स्कूलको विशेष मरमती	१०,०००.००
	कामराङ जुनियर हाई स्कूलको विशेष मरमती	७,१७०.००
१३४. श्री कन्दुमान राई, तिञ्जीर	तिञ्जीर प्राइमरी स्कूलको विशेष मरमती	१,३३५.००
१३५. श्री सी० बी० गुरूङ	मणिराम जुनियर हाई स्कूलको विशेष मरमती	६,३००.००

	मणिराम पि० एच० एस० सी० भवनको निर्माण (प्रथम चरण०	२,५०,०००.००
१३६. श्री टीका सुब्बा, कामराड	कामराड जुनियर हाई स्कूलको खेल मैदान	१८,०००.००
१३७. श्री धनराज तामाड, बुमटार	बुमटार च्यानलको विशेष मरमती	४५,०००.००
१३८. श्री गंगा प्रसाद छेत्री,	लोअर मामलेको रहेको वर्तमान च्यानलको विशेष मरमती	३४,५८०.००
	प्राकृतिक प्रकोपबाट क्षतिग्रस्त माले एम० आई० सी० को विशेष मरमती	४०,६२०.००
१३९. श्री शेरबहादुर मंगर,	मणिराम जुनियर हाई स्कूलको ४ कोठे भवनको निर्माण	९६,०००.००
	मणिराम भञ्ज्याङ लोअर प्राइमरी स्कूलको व्यापक मरमती	४५,५००.००
१४०. श्री पृथीलाल मंगर श्री काजीमान राई श्री पासाङ लेप्चा	कामराड च्यानलको पुनः सुधार र मरमती	१,१०,११८.००
१४१. श्री गर्जमान राई श्री दावा नाम्गे श्री लाक्पा छिरिङ श्री जसबहादुर राई श्री सुकराज राई श्री मोतीलाल मंगर	दिवरूङ तिरी खोलादेखि चियाडाँडासम्म गाउँले सडक	१,२१,०००.००
१४२. श्री ओङ्चु शेर्पा श्री निम टेम्पा श्री पासाङ तेञ्जी श्री निम शेर्पा	अप्पर जौबारीमा २ कोठे स्कूल भवनको निर्माण (एन० आर० इ० पी०)	८१,३३७.००
१४३. श्री पूर्णसिंह राई, पाकजर	पाकजेरमा २ कोठे स्कूल भवनको निर्माण (एन० आर० इ० पी०)	९९,८५५.००
१४४. श्री चन्द्रबहादुर राई, सिंताम	सिंगताममा २ कोठे स्कूल भवनको निर्माण (एन० आर० इ० पी०)	८२,०८६.००
१४५. श्री धनमान तामाड	सोतेङ खोलामाथि १५.२४ आर० सी० सी० पूलको निर्माण	९७,०००.००

१४६.	श्री पाल्छे भोटिया, मामले	तिरी खोलामाथि १२.२ मी० स्टिल पूलको निर्माण	९९,४७५.००
		मामलेमा खेल मैदानको निर्माण	२०,०००.००
१४७.	श्रीमती कर्णमाया, मामले	भू-संरक्षण विभाग अन्तर्गत मामले पहिरोको संरक्षण कार्य	४०,०००.००
१४८.	श्रीमती धनकुमारी छेत्री,	भू-संरक्षण विभाग अन्तर्गत देवीथान पहिरोको संरक्षण कार्य	२०,०००.००
१४९.	श्री दौलत राई	सल्लेबुङ पहिरोको संरक्षण कार्य	२०,०००.००
१५०.	श्री छिरिङ शेर्पा, दामथाङ	दामथाङ पहिरोको संरक्षण कार्य	२०,०००.००
१५१	श्री चन्द्रबहादुर प्रधान, फालीडाँडा	फालीडाँडा पहिरोको संरक्षण	२०,०००.००
१५२.	श्री इन्द्रबीर छेत्री, देवरुङ	देवरुङ पहिरोको संरक्षण (पहिलो चरण)	२०,०००.००
१५३.	श्री जम्बरसिंह छेत्री, देवरुङ	देवरुङ पहिरोको संरक्षण कार्य (द्वितीय चरण)	२०,०००.००
१५४.	श्री पानसिंह लेप्चा पाकजर	पाकजरमा एम० आई० सी० को पुनः सुधार	१,६०,०००.००
१५५.	श्री नोर्देन भोटिया र श्री डी० बी० छेत्री	नामची-दामथाङ रोडको ड्रेनेज	७९,०००.००
१५६.	श्री ठाकुर प्रसाद प्याकुरेल	बुमटार ग्रामीण जलापूर्ति परियोजना	५,८८,४४२.००
१५७.	श्री उदयराम राई, सभापति मणिराम फालीडाँडा	मणिराम जुनियर हाई स्कूल देखि बुलसम्म १ कि० मी०को गाउँले सडक	१२,०००.००
१५८.		सिंगीथाङको संरक्षण कार्य महादेव थानदेखि पावोङ पूलसम्म गाउँले सडक	१०,०१५.०० १२,०००.००
१५९.	श्रीमती कञ्चनमाया राई	किचु डुमरा स्कूलदेखि किचु डुमरा बस्तीसम्म गाउँले सडक	१२,०००.००
१६०.	श्री नोर्देन भोटिया	गुम्बा-घुर्बिसे जलापूर्ति परियोजना को मरमती	१८,९५०.००
१६१.	श्रीमती विष्णु राई	सिंगीथाङ झोडाको संरक्षण कार्य	१३,२०००.००
१६२.	श्रीमती फुरल्हामु शेर्पा	घुर्बिसे पहिरोको संरक्षण कार्य	१४,५००.००

१६३.	श्री तुल्सी दर्नाल, तिञ्जीर	डाँडगाउँ पहिरोको संरक्षण कार्य	२२,९००.००
१६४.	श्री टी० एन० राई,	चियाडाँडा प्राइमरी स्कूलको विशेष मरमती	४,३२५.००
१६५.	श्री ए० एस० राई	बुल प्राइमरी स्कूलको विशेष मरमती	५,४००.००
१६६.	श्री गगन राई, रोड	रोड पी० एच० एस० सी०, को विशेष मरमती	१६,१५०.००
१६७.		रोड पहिरोको संरक्षण कार्य	१०,०००.००
१६८.	श्री भीमबहादुर	रोड जुनियर हाई स्कूलको मरमती	१४,४००.००
१६९.	श्री देवप्रकाश राई	सिंगताम-रोड जलापूर्ति परियोजना को मरमती	१०,०००.००
१७०.	श्री जहरमान राई	खोलाघारी पहिरोको संरक्षण कार्य	१०,०००.००
१७१.	श्रीमती जानुका प्रधान, नामची	तिरी खोला पहिरोको संरक्षण कार्य	१०,०००.००
१७२.	श्री धनबहादुर राई	तिञ्जीर स्कूलदेखि लोअर तिञ्जीर १ कि० मी० को गाउँले सडक	१२,०००.००
१७३.	श्री पृथीलाल मंगर	नामची सिनियर सेकेण्डरी स्कूलको प्रमुख मरमती	७०,०००.००
१७४.	श्री गर्जमान राई	किचु डुमरामा २ कोठे स्कूल भवनको निर्माण	९९,६००.००
१७५.	श्रीमती मित्रकुमारी राई, कामराड	मामलेमा पी० एच० एस० सी० भवन	
१७६.	श्री जीतबहादुर राई,	पी० एच० एस० सी० चौथो श्रेणीका क्वार्टरहरू	५०,०००.००
१७७.	श्री महेन्द्र छेत्री	लोअर कामराड पहिरोको संरक्षण कार्य	१०,०००.००
१७८.	श्री चन्द्रकुमार गुरुड,	तिडरीथाडमा डबल सीटर लेट्रिनको निर्माण	६,०००.००
१७९.	श्री छोडदी ग्याछो, बुमटार	तिडग्रीथाड प्राइमरी स्कूलको खेल मैदानको निर्माण	१०,०००.००
१८०.	श्री दलबहादुर तामाड, बुमटार	जौबारीमा २ कोठे प्राइमरी स्कूल भवनको निर्माण	१,११,०००.००
		बुमटार मानेको मरमती	२०,०००.००
		बुमटार रोड २ कि० मी० सडक निर्माण कार्य	७५,०००.००

१८१.	श्री मेमा ग्याछो भोटिया, नामची	काजीटारको विस्तार (एल० एस० जी०)	५,००,०००.००
१८२.	श्री दावा तामाङ, मामले	नाङदाङ प्राइमरी स्कूलको खेल मैदान निर्माण	१०,०००.००
१८३.	श्री पाल्छे भोटिया, मामले	मामले जु० हाई स्कूलको खेल मैदान निर्माण	२०,०००.००
१८४.	श्री पञ्चमान राई, चेमचे	चेमचे, प्राइमरी स्कूलको खेल मैदानको निर्माण	१०,०००.००
१८५.	श्री ठाकमान थापा, मामले	देवीथान डाँडा स्नान गृह	२६,१२०.००
१८६.	श्री डी० बी० छेत्री	नामचीमा सिंचाई विभागको विद्युतीकरण	७,९००.००
१८७.	श्री बसन्त योज्जन, बुमटार	नामची हाउजिङ कोलोनीको संरक्षण कार्य	१८,९५०.००
१८८.	श्री पासाङ लेप्चा, कामराङ	कामराङ स्कूलको मरमती	१०,८१०.००.
१८९.	श्री देवीप्रसाद थापा, रोङ	रोङ जुनियर हाई स्कूललाई फर्निचर	३,९८०.००
		रोङ पहिरो संरक्षण कार्य	२०,०००.००
		रोङ जुनियर हाई स्कूलमा लेट्रिनको निर्माण	१०,०००.००
१९०.	श्री सेन्डो राई, नामची	नामची पशु-चिकित्सालयको फेन्सिङ्गको मरमती	२६,१७७.००
१९१.	श्री नरसिंह राई, चेमचे	चेमचे फेन्सिङ्ग	१७,५२७.००
१९२.	श्री सिंगबीर राई, चेमचे	चेमचे जलापूर्ति परियोजना को विशेष मरमती	१८,०००.००
१९३.	श्री टी० पी० डेञ्जोङपा, नामची	कार्पेटिङ्ग, बक्स ड्रेन, अप्रोचरोङ, शिशु पार्क तथा ग्यारेज हाउजिङ्ग कोलोनीमा (भवन विभाग)	२,२०,७५५.०
१९४.	श्री छिरिङ भोटिया	एल० एस० जी० अन्तर्गत नामचीमा बधशालाको निर्माण	१,६५,०००.००
१९५.	श्री प्रदीप प्रधान, राजग्राम, नामची	राजग्राम नामचीको संरक्षण कार्य	२०,०००.००
१९६.	श्री जसबहादुर राई,	मामले देवीथान पहिरोको संरक्षण कार्य	२०,०००.००
१९७.	श्री महादेव राई, मामले	जलापूर्ति परियोजना अन्तर्गत	

	मामले पहिरो संरक्षण कार्य	२०,०००.००
१९८. श्री चम्पासिंह थापा,	फालीडाँडा स्लिपको संरक्षण कार्य	२०,०००.००
१९९. श्री जे० बी० थापा,	मणिराममा लेट्रिनको निर्माण	१०,०००.००
२००. श्री सोनाम टाँशी भोटिया, नामची	नामची डी० सी० अफिस कम्पाउण्डमा हलटिंग सेडको निर्माण	१,००,०००.००
२०१. श्री कैलाश राई, नामची	बर्मेली जलापूर्ति परियोजना अन्तर्गत गुम्बा-घुर्बिसेमा एस० पी० डब्ल्यू० डी० (भवन) क्वार्टरहरूको वायरिङ्ग	४९,०००.००
२०२. श्री जयदीप सुब्बा, नामची	आवास विभाग अन्तर्गत आवासीय भवनहरूको निर्माण (जोब १)	४,९०,०००.००
२०३. श्री बट्टी ठटाल, नामची	आवास विभाग अन्तर्गत आवासीय भवनहरूको निर्माण (जोब २)	४,९०,०००.००
२०४. श्री सेण्डु राई, नामची	आवास विभाग अन्तर्गत आवासीय भवनहरूको निर्माण (जोब ३)	४,९०,०००.००
२०५. श्री एच० बी० गुरुङ	आवास विभाग अन्तर्गत आवासीय भवनहरूको निर्माण (जोब ४)	४,९०,०००.००
२०६. श्री भीमचन्द्र राई, नामची	नामची गोसखानको नवीनीकरण गर्ने काम	४५,०००.००
२०७. श्री टिका सुब्बा, कामराङ	कामराङ जुनियार हाई स्कूल को खेल मैदान विस्तार गर्ने कार्य	१८,०००.००
२०८. श्री पेमा तामाङ, बुमटार	बुमटार कुलोको विशेष मरमती	४५,०००.००
२०९. श्री मनबहादुर राई, नामची	नामची-दामथाङ सडकको रेस्टोरेसन काम	१,९९,४८९.००
२१०. श्री नामग्याल छिरिङ भोटिया, छोरा दोर्जी छिरिङ चियरमेन	दामथाङ-नामची बीचको ८ कि० मी० जलापूर्ति परियोजनाको ट्र्याक निर्माण	१,३९,०००.००
२११. श्री सुन्दरमान राई, सल्लेबुङ	भूमि संरक्षण विभागको सल्लेबुङ झोडा रक्षात्मक काम	४५,०००.००
२१२. श्री पृथलाल मंगर,	सिंचाई योजना अन्तर्गत लोअर	

	श्री काजीमान राई श्री पासाङ लेप्चा, कामराङ	कामराङ च्यानलको नवीनीकरण	१,०८,०००.००
२१३.	श्री गंगाप्रसाद छेत्री, मामले	सिंचाई योजना अन्तर्गत लोअर मामले कुलोको नवीनीकरण काम	३८,५८०.००
२१४.	श्री निर्मल प्रधान, छोरा श्री बी० बी० प्रधान, नामची	Approach road to Blind School	१,८०,०००.००
२१५.	श्री हुइयाम भोटिया, नामची	नामची कन्या पाठशालाको विद्युतीकरण	३४,०००.००
२१६.	श्रीमती बिबामाया गदैली, नामची	नामची प्रहरी विभागको क्वार्टरमा विद्युतीकरण	२८,०००.००
११७.	श्रीमती धनकुमारी छेत्री, मामले	हाउजिङ्ग कोलोनीको श्रेणी I र III बिजुली कार्य	१,०४,०००.००
२१८.	श्री एच० बी० मोक्तान, नामची	नामची-फोङ सडकको रक्षात्मक कार्य	२,८८,०००.००
२१९.	श्री टाँशी शेर्पा, नामची	नामची-दामथाङ सडकको रक्षात्मक कार्य	२,१८,०००.००
२२०.	श्री टी० पी० डेन्जोङपा	नामची फूड गोदामको मरमती कार्य	१८,०००.००
२२१.	श्री टी० पी० डेन्जोङपा	नामची-दामथाङ सडकमा रक्षात्मक काम	३,००,०००.००
२२२.	श्री टी० पी० डेन्जोङपा	नामची-काजीटारमा साइट लेभलिङ्गकाम	३,८०,०००.००
२२३.	श्री नोर्देन भोटिया र श्री धनबहादुर छेत्री (पञ्चायत सभापति र सदस्य)	नामची-दामथाङ सडकमा नालीको काम	१,७९,०००.००
२२४.	श्री जे० बी० तामाङ नामची	पशुपालन विभाग क्षेत्रमा फेन्सिङ्ग मरमती	५,०००.००
२२५.	श्री सहदेव गुरुङ	नामची स्कूलको रिपेयर काम	५०,०००.००
२२६	श्री आश बहादुर राई,	नामची टेक्स्ट बुक अफिसको रिपेयरिङ्ग काम	१२,०००.००

२२७.	श्री लाक्पा छिरिङ तामाङ, नामची	नामची कन्या पाठशालाको नवीनीकरण	७०,०००.००
२२८.	श्री टाँशी भोटिया श्री नोर्देन भोटिया (सभापति गुम्बा-घुर्बिसे)	गुम्बा-घुर्बिसे सङ्कमा कार्पेटिङ्ग	३,८६,०००.००

दामथाङ्क समष्टिका ठिकादारहरूलाई काम वितरण

१९९०-९२

क्र०सं०	ठिकादारको नाम/ठेगाना	कामको विवरण	अनुमानित धनराशी
१.	श्री जयदीप सुब्बा र अरू, नामची	नामची बजार यार्ड कार्पेटिङ्ग	४,७८,०००.००
२.	श्री तुलमान राई, गुम्बा- घुर्बिसे	गुम्बा-घुर्बिसेमा रक्षात्मक कार्य	२०,०००.००
३.	श्री सी० के० प्रधान, मणिराम	मणिराम पहिरोको रक्षात्मक कार्य	१०,०००.००
४.	श्री प्रदीप प्रधान, फालीडाँडा	पर्याङ्कटार पहिरोको रक्षात्मक कार्य	१०,०००.००
५.	श्री गुमानसिंह राई र अरू, मामले	मामलेमा जलापूर्ति कार्य	१०,०७,६३६.००
६.	श्री चतुरमान राई, तिञ्जीर	तिञ्जीर-देवरुङ्कमा जलापूर्ति कार्य	६१,१३५.००
७.	श्री पदमबहादुर छेत्री, मामले, छामगाउँ	छामगाउँ, मामलेमा जलापूर्ति कार्य	२,३३,११८.००
८.	श्री लोदेन भोटिया, पावोङ्क	पावोङ्कमा जलापूर्ति कार्य	२,४९,२४०.००
९.	श्री दलबहादुर राई, चियाडाँडा	पाक्चे खोलामा ३९ मी० लामो एस० एफ० पूलको निर्माण कार्य	४,२६,०६०.००
१०.	श्री मोतीलाल राई, रोङ्क	रोङ्कमा जलापूर्ति कार्य	२,३२,९३२.००
११.	श्री दानियल राई, रोङ्क	सिंगताम पालुङ्कमा जलापूर्ति कार्य	६,००,०००.००
१२.	श्री भीमचन्द्र राई, नामची	फालीडाँडामा जलापूर्ति कार्य	८,७०,११५.००

१३.	श्री फूर्बा छिरिङ शेर्पा, जौबारी	जौबारीमा जलापूर्ति कार्य	८,६०,०००.००
१४.	श्री अर्जुन गुरुङ, होटल-नामची	नामची गोसखानको नवीनीकरण	१,६२,०००.००
१५.	श्री पासाङ रिञ्जी शेर्पा, जौबारी	दामथाङ भी० एल० डब्ल्यू० को गोदाम साथै अफिसको कार्य	४,००,०००.००
१६.	श्री राजु पाखरिन, नामची	नामची गोसखानको विशेष मरमती (फेस II)	७०,०००.००
१७.	श्री भूपाल चामलिङ, नामची	गुम्बा-घुर्बिसेमा पी० एच०, इ० विभागको चौथो श्रेणी आवास	५,००,०००.००
१८.	श्री भीमचन्द्र राई, नामची	तिरीखोला गाउँमा ग्राम विद्युत कार्य (फेस १)	२,४८,०००.००
१९.	श्री धनबीर तामाङ, सिंगीथाघ	तिरीखोला गाउँमा विद्युत कार्य (फेस-२)	२,४७,०००.००
२०.	श्री प्रेमसिंह राई, नामची	तिरीखोला गाउँमा विद्युत कार्य	१,५०,०००.००
२१.	श्री अम्बर राई, नामची	नामची-दामथाङ सडकको नाली र रक्षात्मक कार्य	७०,०००.००
२२.	श्री लाक्पा शेर्पा र अरु, मणिराम	मणिराम जुनियर हाई स्कूल खेल मैदान निर्माण कार्य	१,००,०००.००
२३.	श्री बी० बी० तामाङ र अरु मणिराम	नामची-फोङ ११ मी० बाटोको रक्षात्मक कार्य	१,९७,०००.००
२४.	श्री दोर्जी छिरिङ भोटिया, नामची	नामची-फोङ बाटोको रक्षात्मक कार्य	२,४७,०००.००
२५.	श्री छिरिङ शेर्पा, नामची	नामची-फोङ ५ कि० मी० बाटोको	

२६.	श्री वाङ्चुक शेर्पा, जौबारी	रक्षात्मक कार्य जौबारी जलापूर्ति को विशेष मरमती कार्य	१,६३,०००.०० २१,८००.००
२७.	श्री मनबहादुर राई. तिग्रीथाङ	तिग्रीथाङ स्कूलको मरमती कार्य	३,२७५.००
२८.	श्री लाक्पा छिरिङ तामाङ, मामले, नाङदाङ	नाङदाङ प्राइमरी स्कूलको विशेष मरमती कार्य	१०,२००.००
२९.	श्री अम्बरसिंह राई, सिंगीथाङ	गन्धे झोडामा ३.३० मी० आर० सी० सी०, कलभर्टको निर्माण कार्य	७,०००.००
३०.	श्री प्रताप राई, छोरा मणिकमल, सिंगीथाङ	सिंगीथाङ भद्रासे झोडा ८ मी० आर० सी० सी० स्पातको पूलको निर्माण	३१,०००.००
३१.	श्री अर्जुन गुरूङ, बर्मेली होटल, नामची	नामची गोसखानामा रक्षात्मक कार्य	४५,९७०.००
३२.	श्री चित्तमान र पी ० के० बस्नेत, सिंगीथाङ	सिंगीथाङ बस्तीको गन्धे झोडामा पूलको निर्माण कार्य	३१,२००.००
३३.	श्रीमती लमू काजिनी र	नामची-फोङ रोड २ कि० मी० को रक्षात्मक कार्य	१,९०,०००.००
३४.	श्री आर० बी९ गुरूङ, श्रीमती अन्ती भोटिया, श्री लीलाराम पौड्याल श्री बानियाँ र एन० बी० राई	टेण्डोङ (फरेस्ट) मा वृक्ष रोपण र फेन्सिङ्ग कार्य	५,००,०००.००
३५.	श्री पी० बी० गुरूङ, दामथाङ	जलापूर्ति विभागको चौथो श्रेणी क्वार्टरको जलापूर्ति कार्य दामथाङ	२०,०००.००
३६.	श्री पासाङ भोटिया, दामथाङ	बर्मेली जलापूर्ति योजना गुम्बा-घुर्बिसेमा आउट-	

		लेट र ड्रेनेजको निर्माण, कार्य	१,२८,०००.००
३७.	श्री बी० बी० गुरुङ, दामथाङ	गुम्बा-घुर्बिसेमा जलापूर्ति झट्टै मरमती कार्य	४५,०००.००
३८.	श्री आर० बी० गुरुङ, दामथाङ	बर्मेली जलापूर्ति योजना अन्तर्गत पाक्चेमा रक्षात्मक कार्य	९८,०००.००
३९.	श्री रिञ्जिङ शेर्पा	बर्मेली जलापूर्ति योजना अन्तर्गत जौबारीमा रक्षात्मक कार्य	१,०५,०००.००
४०.	श्री यसबहादुर राई र अरू सातजना	बर्मेली जलापूर्ति योजना अन्तर्गत तिङरीथाङमा रक्षात्मक कार्य	७८,०००.००
४१.	श्री सोनाम लामा शेर्पा, दामथाङ (साइन्टिस)	बर्मेली जलापूर्ति योजना अन्तर्गत गुम्बा-घुर्बिसेमा	१,१६,००८.००
४२.	श्री होमनाथ राई, बुमटार	बर्मेली जलापूर्ति योजना अन्तर्गत गुम्बा-घुर्बिसेमा संरक्षण साथै ड्रेनेज कार्य	२८,०००.००
४३.	श्री रिन्छेन भोटिया, नामची	नामची फूड गोदाममा जनकार्य विभागबाट फेन्सिङ्ग कार्य	१,३०,०००.००
४४.	श्री विनोद प्रधान, नामची	गुम्बा-घुर्बिसेको सर्किट हाउसमा फेन्सिङ्गको कार्य	१,१०,०००.००
४५.	श्री प्रेमसिंह राई, नामची	स्वशासन तथा आवास विभागबाट	

		नामची काजीटार फूटपाथको निर्माण	१,११,०००.००
४६.	श्री ग्याछो भोटिया, दामथाड	दामथाडमा झोडा ट्रेनिङ्ग कार्य	३,८५,०००.००
४७.	श्रीमती रणमाया तामाड, सिंगीथाड	स्वशासन तथा आवास विभागबाट काजीटार नामचीमा हाट घरको निर्माण कार्य	४९,०००.००
४८.	श्री देवीप्रसाद थापा, रोड	रोड जुनियर हाई स्कूलमा २ कोठे शौचालय कार्य	६,०००.००
४९.	श्री खडक बहादुर गजमेर	सल्लेबुङ प्राइमरी स्कूलमा फर्निचर सप्लाई	५,४७०.००
५०.	श्री बी० छिरिङ भोटिया, नामची	नामची-दामथाड बाटोको १ र २ कि० मी०मा बक्स नाली र रक्षात्मक कार्य	१,७३,०००.००
५१.	श्री अम्बर राई, नामची	नामची-दामथाड रोडको कजवेको मरमती कार्य	६८,६६४.००
५२.	श्रीमती तेञ्जिङ लमु राई, नामची	मानपुर-नामची १९ कि० मी०	५८,६८०.००
५३.	श्री पेमा ग्याल्यो भोटिया, नामची	नामची-मानपुर २० कि० मी० मा वर्षे क्षतिको मरमती कार्य	९७,६००.००
५४.	श्री रूपचन्द्र छेत्री, तिडरीथाड	अप्पर तिडरीथाडमा २ कोठे लोवर प्राइमरी स्कूल भवनको निर्माण कार्य	१,२८,०००.००
५५.	श्रीमती तेञ्जिङ लमु राई,	नामचीको सिनियर	

		सेकेण्डरी स्कूलमा ४ कोठे स्कूल भवनको निर्माण कार्य	८,००,०००.००
५६.	श्रीमती जानुका प्रधान,	नामचीमा गर्ल्स सेकेण्डरी स्कूल भवनको निर्माण कार्य	२,५६,०००.००
५७.	श्री जयदीप सुब्बा, नामची	नामची, काजीटारमा आवास भवनको निर्माण	४,९९,०००.००
५८.	श्री सान्द्रु राई, नामची	नामची, काजीटारमा आवास भवनको निर्माण	४,९९,०००.००
५९.	श्री बद्री ठटाल, नामची	नामची, काजीटारमा आवास भवनको निर्माण	४,९९,०००.००
६०.	श्री पी० आर० शर्मा	नामची, काजीटारमा आवास भवनको निर्माण	४,९९,०००.००
६१.	श्री गुमानसिंह राई, पावोड	पावोड जुनियर हाई स्कूलको निर्माण कार्य	१,४३,०००.००
६२.	श्री गंगा प्रसाद छेत्री, मामले बस्ती	मामलेमा पी० एच० एस० सी० भवनको निर्माण कार्य	१,८२,९३२.००
६३.	श्री लाक्पा छिरिङ तामाङ, मामले	मामले पी० एच० एच० एस० सी० मा तेस्रो श्रेणी क्वार्टर निर्माण	३,५१,७१७.००
६४.	श्री जसबहादुर राई, मामले	मामले पी० एच० एस० सी० मा चौथो श्रेणीको क्वार्टर निर्माण	१,२९,३८८.००
६५.	श्री जसबहादुर मंगर, मामले	मामलेमा स्कूल भवनको निर्माण कार्य	१,२८,०००.००
६६.	श्री बुद्धकुमार सुब्बा, नामची	सिंगीथाङको कुलो पुनः नविनीकरण कार्य	२,००,०००.००
६७.	श्री बसन्त योज्जन, नामची	नामची-फोड रोड १ कि० मी० मा संरक्षण र देवल आदिको निर्माण कार्य (१)	५७,१४०.००
६८.	श्री गोदेन छिरिङ भोटिया, अकलमान तामाङ र	नामची-मणिरामको घुम्ती सुधार र संरक्षण	

	कमल कुमार तामाङ, नामची	कार्य (२)	३,३६,७००.००
६९.	श्री विनोद प्रधान, नामची	चामची-फोड रोडको २ कि०मी० (१) को संरक्षण र बक्से नालीको कार्य	१,६७,५७०.००
७०.	श्री रबिन प्रधान, नामची	नामची सिनियर सेकेण्डरी स्कूल भवनमा जाने बाटो	२,००,०००.००
७१.	श्रीमती कञ्चनमाया राई र अरू, कामराङ		१,००,०००.००
	श्री भीमबहादुर राई (माकपाली) र अरू कामराङ		१,००,०००.००
	श्री पासाङ लेप्चा र अरू कामराङ		१,००,०००.००
७२.	श्री कविरधन राई र गुम्बा-घुर्बिसे र अरू	नामची-फोड रोड (२) मा संरक्षण कार्य साथै सुधार कार्य	१,४०,०००.००
७३.	श्री चित्तमान राई	सिंगीथाङ झोडा ट्रेनिङ्ग र संरक्षण कार्य	४०,०००.००
	श्री भीमबहादुर राई		४०,०००.००
	श्री चन्द्रबहादुर बस्नेत		१,१०,०००.००
	श्री दिलुसिंह राई		४०,०००.००
	श्री छविलाल राई		४०,०००.००
	श्री मानवीर तामाङ		४०,०००.००
	श्रीमती धनकुमारी छेत्री र श्रीमती नरहरि छेत्री		४०,०००.००
			जम्मा ४,००,०००.००
७४.	श्री प्रतापसिंह तामाङ, मणिराम	मणिराम जुनियर हाई स्कूल को मरमती कार्य	८,२२५.००
७५.	श्री धनबहादुर मगर, कामराङ	मामले जुनियर हाई स्कूल को मरमती	३,७२५.००
७६.	श्रीमती एस० राई, पावङ	पावङ जुनियर हाई स्कूल मरमती कार्य	५,९२५.००
७७.	श्री चन्द्रमान तामाङ, मणिराम	भञ्ज्याङ प्राइमरी स्कूल भवनको मरमती कार्य	११,८००.००

७८.	श्रीमती एस० एम० राई, तिज्जीर	तिज्जीर प्राइमरी स्कूल भवनको मरमती कार्य	९,८००.००
७९.	श्री कविराज मगर, मामले	मामले जुनियर हाई स्कूलमा फर्निचर सप्लाई	५,०९०.००
८०.	श्री टिकाराम मगर, मणिराम	मणिराम जुनियर हाई स्कूलमा फर्निचर सप्लाई	४,८९०.००
८१.	श्री कुमार तामाङ, फालीडाँडा	फालीडाँडा जुनियर हाई स्कूलमा फर्निचर सप्लाई	२,९१०.००
८२.	श्री गोवरधन राई, चेमचे	चेमचे प्राइमरी स्कूलमा फर्निचर सप्लाई	२,९१०.००
८३.	श्री जगबहादुर राई, सल्लेबुङ	सल्लेबुङ प्राइमरी स्कूलको फर्निचर सप्लाई	२,९३०.००
८४.	श्री टिकाराम मगर, मणिराम	आलेडाँडा प्राइमरी स्कूलमा फर्निचर सप्लाई	२,९३०.००
८५.	श्री अगमसिंह राई, बुल	पूल प्राइमरी स्कूलको फर्निचर सप्लाई	२,२९०.००
८६.	श्री टिकाराम मगर, मणिराम	भञ्ज्याङ प्राइमरी स्कूलको फर्निचर सप्लाई	२,९८०.००
८७.	श्री कृष्णबहादुर लिम्बू, कामराङ	डुमरा-कामराङ जलापूर्ति परियोजना	२,७६,०००.००
८८.	श्री दानियल राई, छोरा बुद्धराज, रोङ	रोङ-सिंगताममा जलापूर्ति परियोजना	५,३८,०००.००
८९.	श्री गुमानसिंह राई, रंगुथाङ,	पावोङ जलापूर्ति परियोजना	२,०९,०००.००
९०.	श्री टिकाराम छेत्री, बाबु गंगाप्रसाद छेत्री (पञ्चायत उप-सभापति)	मामले जलापूर्ति परियोजना	७,५४,०००.००
९१.	श्री दानियल राई, छोरा बुद्धराज राई	पालुङ जलापूर्ति परियोजना	६,१५,०००.००
९२.	श्री नन्दबहादुर राई, तिंग्रीथाङ	डाँडागाउँ, तिंग्रीथाङ जलापूर्ति परियोजना	६,८७,०००.००
९३.	श्री डान्डी शेर्पा, दामथाङ	नामची-दामथाङ रोङ १२ कि० मी० मा रक्षात्मक कार्य	१,७७,०००.००
९४.	श्री कान्दुमान राई र	नामची-रिज्जीरको पैहो	

१५.	साथीहरू श्री छिरिङ शेर्पा, नामची	सफाई र संरक्षण कार्य रक्षात्मक कार्य भूमि संरक्षण विभाग	१,८८,०००.०० ४५,०००.००
१६.	श्रीमती लछुमाया छेत्री, श्री युद्धवीर छेत्री, श्री धनबहादुर तामाङ, फालीडाँडा	डम्बुडाँडा तिञ्जीर फालीडाँडामा भूमिगत जलापूर्ति परियोजना कार्य (R.D.D.)	१३,५००.०० १३,५००.०० १०,९९,७०८.०
१७.	श्री चन्द्रमान छेत्री, तिंग्रीथाङ	तिंग्रीथाङमा जलापूर्ति परियोजना कार्य	३०,४९०.००
१८.	श्री सोनाम नामग्याल भोटिया, सिंगीथाङ	सिंगीथाङ-कोप्चेमा जलापूर्ति कार्य	९५,३४०.००
१९.	श्री गोवर्धन राई, चिमचे	पाक्चेमा जलापूर्ति योजना	५८,६२०.००
१००.	श्री पूर्णसिंह राई, पाक्जर	पाक्जरमा जलापूर्ति योजना	२५,३४०.००
१०१.	श्री सोमबहादुर राई, पावङ	एस० एफ० बी० रिञ्जी खोला मामले पावङ-बीचको मरमती कार्य	१०,०००.००
१०२.	श्री टाँसी दोर्जी तामाङ, सल्लेबुङ	चुन-भट्टी सल्लेबुङको गाउँले बाटो (३ कि० मी०)	३६,०००.००
१०३.	श्री दयालसिंह राई, पावङ	पावोङ पी० एच० एस० सी० देखि चेमचेसम्मको गाउँले बाटो (५ कि० मी०)	६०,०००.००
१०४.	श्री पी० एस० शर्मा, जौबारी	चेमचे मन्दिरदेखि जौबारीसम्मको गाउँले बाटो	६०,०००.००
१०५.	श्री पूर्वसिंह राई, पाकजर	गाउँले बाटो सिकिप पूलदेखि नामची भाया कामराङ (८ की० मी०)	९६,०००.००
१०६.	श्रीमती कंचनमाया राई, कामराङ	गाउँले बाटो किचु-डुमरा एल० पी० एस० देखि नामची भाया बखिम गाउँ (५ कि० मी०)	६०,०००.००
१०७.	श्री मनबहादुर मगर,	गाउँले बाटो सल्लेबुङदेखि	

	पुडडाँडा	फालीडाँडा	३६,०००.००
१०८.	श्री उज्जवल गुरुड, नामची	१ देखि ५ कि० मी० नामची बुमटार सडकमा १.२० मी० लामो आर० सी० सी० कल्भर्टको निर्माण	९७,०००.००
१०९.	श्री राजु पाखरिन, बुमटार	नामची-काजीटार दोकान मुनि गाडी पार्कको निर्माण कार्य	३,५४,०००.००
११०.	श्री पासाङ रिञ्जिङ शेर्पा, जौबारी	नामची-काजीटारमा हाट घर र गाडीको पार्कको निर्माण कार्य	४,९५,५५०.००
१११.	श्री बसन्त राई, नामची	नामचीमा शिशु-उद्यान र हाट घरको निर्माण कार्य	३,५७,८००.००
११२.	नारी सेवा, समाज, नामची	टिफिन डाँडा-तिग्रीथाङ गौचरण (१३५ हेक्टर) मा वृक्षरोपण कार्य	५१,२४६.००
११३.	श्री चन्द्रप्रकाश राजालिम, नामची	नामची-फोड ३ कि० मी० मा रक्षात्मक कार्य	१,५०,०००.००
११४.	श्री बसन्त प्रधान, नामची	नामची-दामथाङ रोड १ कि० मी० मा रक्षात्मक कार्य	२,००,०००.००
११५.	श्रीमती हुयाम भोटिया नामची	नामची-दामथाङ (५ कि० मी०) मा रक्षात्मक कार्य	१,५०.०००.९९
११६.	श्री पदम बहादुर राई, पावड	एस० एफ० बी० रिञ्जी खोला, मामले अनि पावड पुलको मरमती कार्य	९०,०००.००

विधायकको आफ्नो तर्फबाट च्यादर वितरण

१.	श्री दोर्जी छिरिङ भोटिया, बुमटार	५० पत्रा
२.	आई० सी० डी० एस० सेन्टर कामराङ	१६ पत्रा
३.	क्लब घर, तल्लो कामराङ	१६ पत्रा
४.	खोलाघारी मन्दिर	१२ पत्रा
५.	मामले साधु मन्दिर	१५ पत्रा

६.	चेमचे मन्दिर	२० पन्ना
७.	रोड मन्दिर	८ पन्ना
८.	सिंगीथाड देवीथान	२० पन्ना
९.	घुर्बिसे आई० सी० डी० एस०	२० पन्ना
१०.	नादाक मानेलाखाड	१४ पन्ना
११.	माथिल्लो कामराड आई० सी० डी० एस०	१७ पन्ना
१२.	नादाक सानो गोम्पा	८५ पन्ना

(सबै च्यादर ८ फूटे)

घर छान्ने च्यादर र अरू वितरण

१.	अनुसूचि जातिलाई	७० (सतरी) घरजतिलाई
२.	परिगणित जाति	७० (सतरी) घरजतिलाई
३.	अरू जनजातिलाई	६०० (छ सय) घरजतिलाई
४.	शौचालय	३०० (तीन सय) घरजतिलाई
५.	कानला हाल्ने योजना	८०० (आठ सय) घरजतिलाई
६.	वृक्ष रोपण योजना	२०० (दुइ सय) घरजतिलाई
७.	कुकुर वितरण	२०० (दुइ सय) घरजतिलाई
८.	घर निर्माणको लागि 'हाउसिङ्ग' लोन	१०० (एक सय) घरजतिलाई
९.	दुइ पोइन्ट बिजुली	२०० (दुइ सय) घरजतिलाई
१०.	मलखाडी, मल एवं पानीको ट्याङ्की पनि कति ले पाएका छन्	
११.	लुगा सिलाई मेशिन, डकर्मी-सिकमीका औजारहरू साथै लोहार काम गर्ने औजारहरूको वितरण पनि भएको छ।	
१२.	हावा-पानी, भूचाल एवं अरू भवितव्य भएको समयमा पनि सहयोगार्थ रकम र	

समानहरू वितरण भएको छ।

१३.	वृद्धकालीन भत्ता.
१४.	जमीन वितरण। (विधायकको तर्फबाट)
१५.	स्कूललाई जमीन दान। (विधायकको तर्फबाट)
१६.	विमारीहरूलाई उपचारका लागि सहयोग।
१७.	प्रत्येक गाउँमा क्लब एवं सामाजिक संस्थानहरूको स्थापना एवं पञ्जीकरण गरिएको छ।
१८.	गोम्पा, मन्दिर, चर्च र धार्मिक स्थलहरूको निर्माण र नवीकरण गर्ने काम भएको छ।

१९. स्कूल र संस्थानहरूलाई प्रतियोगितात्मक खेलहरूको आयोजना गराउनको लागि शिल्ड र कपहरूको बन्दोबस्त गरिएको छ
२०. बजार साइट वितरण गरियो।
२१. 'ट्याक्सी' किन्ने लोन उपलब्ध गराइयो।
२२. 'होटल' निर्माण गर्ने लोन प्रदान भयो।
२३. खादीबाट इलिमीहरूलाई लोन प्राप्त भयो।
२४. सिडिकोबाट गाउँले इलिमीहरूलाई विभिन्न इलिम शुरू गर्नका लागि लोन उपलब्ध गराइयो।
२५. मन्दिर गोम्पा विजुलीकरण गरियो।

पवन चामलिङ – १९८५ देखि

१. मार्च ६, १९८५ देखि विधायक।
२. मार्च १९८५ मा सिक्किम डिस्ट्रिक्टलेरिजका अध्यक्ष नियुक्त अनि १९८९ सम्म सो पदमा रहेका।
३. सिक्किम श्रमिक परिषद्का अध्यक्ष - १९८५ देखि
४. सिक्किम विधान सभाको एसुरेन्स कमिटीका सदस्य - १९८५ र १९८८
५. सिक्किम विधान सभाको 'हाउस कमिटी' का सदस्य - १९८६ र ८९
६. सिक्किम विधान सभा रूल्स कमिटी - का सदस्य - १९८८
७. सिक्किम विधान सभाको 'लोकब्री' कमिटिका सदस्य। १९८९
८. सी० पी० ए० का आजीवन सदस्य।
९. सिक्किम राज्यको प्रतिनिधिको रूपमा पोस्ट एण्ड टेलिग्राफ राज्य समितिका सदस्य। - १९८५-८९
१०. सिक्किम संग्राम परिषद्का महासचिव। - १९८५-९०
११. सिक्किम विधान सभा चुनाव १९८९ मा ९६ प्रतिशत भोट लिएर दोस्रो पल्ट विजय भएका।
१२. सिक्किम सरकारमा केबिनेट मन्त्र, सूचना तथा जनसम्पर्क मुद्रण अनि उद्योग विभाग १-१२-८९ देखि १६-६-९२ सम्म।
१३. सम्पादक: निर्माण साहित्यिक पत्रिका।
१४. कृतिहरू: पाँच पुस्तकहरू प्रकाशित।

दामथाड क्षेत्रबाट को के (हिजो-आज)

१. कवि अगमसिंह तामाड 'अपतन'

'अपतन' साहित्य परिषद् – का एक जना संस्थापक, सिक्किमका आदि-
प्रतिनिधि कवि भन्नु सुहाउने। बुमटार निवासी हुन्।

२. श्री रत्न विजय राई, विधायक (१९७४-७९)

३. श्री प्रदीप योज्जन, विधायक (१९७९-८४)

४. श्री पवन चामलिङ, विधायक (१९८५ देखि आजसम्म)

५. श्री पवन चामलिङ (१९८९-९२ मंत्री पदमा रहेको)

६. श्री डी० पी० राजलिम, चेयरम्यान – सिक्किम चिया संस्थान (१९९२ देखि)
(श्री पवन चामलिङ मन्त्री पदबाट हटेपछि मनोनीत)

७. श्री दोर्जी छिरिङ भोटिया, चेयरम्यान (बुमटार निवासी) – सिक्किम माइनिङ
कर्पोरेशन (१९८५ देखि आजसम्म)।

**मलाई मन्त्रीमण्डलबाट हटाउनुभन्दा २ दिनअघि मेरो
निवासस्थानमा जनताद्वारा निर्णायक सभा**

आज ता० १४-६-९२ को दिन माननीय मन्त्री श्री चामलिङको निवासस्थानमा कैयौं ठाउँबाट बुद्धिजीवी, पञ्चायत कार्यकर्ता, युवावर्ग तथा सर्वसाधारण भेला भई एउटा निर्णायक सभाको आयोजना गरे। सभाको सभापतिको भार जौबारी ग्राम-पञ्चायतका सभापति श्री पासाङ रिञ्जिङ शेर्पाले लिएका थिए।

सभाले सिक्किमको वर्तमान राजनैतिक गतिविधिमाथि छलफल गर्दै र सिक्किम संग्राम परिषद्को सरकारले गरीब जनताको हितमा काम नगरेको, दिन-प्रतिदिन भ्रष्टचारले जरा गाडेको, मुख्य मन्त्री भण्डारीले आफ्नो प्रत्येक भाषणमा अति नीच र साम्प्रदायिक कुरा गरेर सिक्किममा साम्प्रदायिकताको बीज रोप्न थालेको आरोप लगाउँदै घोर विरोध गर्‍यो। साथै सभामा उपस्थित महानुभावहरूले अबोप्रान्त सिक्किम संग्राम परिषद् पार्टी साथै नरबहादुर भण्डारीको नेतृत्वमा नबस्ने अटोट गरौं। अन्तमा सभाध्यक्ष श्री पासाङ रिञ्जिङ शेर्पाले उपस्थित जनतालाई धन्यवाद ज्ञापन गरेपछि सभा बर्खास्त भयो। सभामा दामथाङ, तुरूक, मल्ली, रोङ, भञ्ज्याङ, मामले, फालीडाँडा, तिरीखोला, कामराङ, तिग्रीथाङ, सिंगाथाङ, बुमटार, वक, नन्दुगाउँ, सोम्बारीया, साङ, मार्ताम, मणिराम, आसाङथाङ, राभाङ, देन्ताम, तथा अरु अनेक ठाउँबाट मानिसहरू भेला भएका थिए।

मन्त्री पदबाट बर्खास्त भएपछि जनताद्वारा विभिन्न ठाउँमा विक्षोभ सभा र प्रस्ताव पारित

आज ता० १९-६-९२ को दिन विभिन्न ठाउँका गरीब जनता भेला भई श्री पवन चामलिङको निवास स्थानमा एउटा सभाको आयोजना गरे। पञ्चायत सदस्य श्री डी० बी० बस्नेतको अध्यक्षतामा सम्पन्न भएको उक्त सभामा पचासौं वक्ताहरूले संग्राम परिषद् सरकारको घोर विरोध गर्दै गरीब जनता तथा सिक्किमको हितमा काम नगरेको आरोप लगाए। वक्ताहरूले वर्तमान सरकारले किन जन-हित विरुद्ध काम गरिरहेको छ यसको छानवीन हुनुपर्छ भन्दै अबदेखि सरकारका यस्ता जनविरोधी नीति र कार्यक्रम विरुद्ध गाउँ-गाउँ र शहर-शहर विद्रोहको शंखघोष गर्नुपर्छ भनी उपस्थित जनतालाई अवगत गराए। सभामा भविष्यमा कस्तो बाटो अपनाउनु पर्ने हो र कस्ती नीति र कार्यक्रम अपनाउँदा निम्न वर्गको हित हुन्छ भन्ने विषयमा विशेष छलफल भएपछि सभा समाप्त भयो।

आज ता० २३-६-९२ को दिन नामचीस्थित घुर्बिसे बस्तीमा एउटा सभा सम्पन्न भयो। सभाको अध्यक्ष श्री महानन्द ढकालले गर्नुभएको थियो। सभाको उद्देश्य सिक्किममा कुन प्रकारको राजनीति चलिरहेको छ, यस प्रकारको राजनीतिमा सिक्किमको भविष्य कस्तो छ भन्ने विषयहरूमाथि विस्तृत छलफल गरी एउटा निर्णायक घडीमा पुग्न थियो। सभामा विभिन्न वक्ताहरूले सिक्किम संग्राम परिषद् सरकार पूर्णरूपले अप्रजातान्त्रिक, एकतन्त्रीय अधिनायकवादी, गरीबमारा, र निरंकुश भएको कुरा आफ्नो मन्तव्यमा जाहेर गर्दै निम्नलिखित प्रस्तावहरू गरे –

प्रस्ताव नं० १ – सिक्किम संग्राम परिषद् सरकारमा प्रजातन्त्र नभएको, विषय रूपले जनताको काम नगरेको र गरीब-विरोधी नीति अपनाएको संग्राम परिषद् पार्टीलाई अबउसो हामी सबैले त्याग्यौं।

प्रस्ताव नं० २ - सर्वहाराका नेता श्री पवन चामलिङलाई मात्र मन्त्रीपदबाट हटाइएकोमा मुख्य मन्त्रीको यो कदमलाई अति घृणित र कायर कदम हो भन्दै हामी यहाँ उपस्थित साहा पञ्चायत सभापति, संग्रामका कार्यकर्ता, बुद्धिजीवी र सर्वसाधारणले मुख्य मन्त्रीको घोर विरोध गर्दछौं।

प्रस्ताव नं० ३ – गरीबको आवाज बुलन्द गर्ने, आशा-आकांक्षा पूरा गर्न एकमात्र नेता श्री पवन चामलिङलाई बर्खास्त गरिए तापनि हाम्रो आस्था र अडान उहाँमाथि नै भएकोले अबउसो उहाँकै साथमा रहने निर्णय लियौं।

प्रस्ताव नं० ४ - श्री पवन चामलिङलाई मुख्य मन्त्रीले जातिवादको रंग लगाए तापनि जनताले लगाएका छैनन्। उहाँ जातिवाददेखि धेरै उच्च हुनुहुन्छ भनेर सबैलाई विश्वास दिलाउँछौं।

प्रस्ताव नं० ५ - संग्राम परिषद् सरकारले अदुवा, सुन्तलामा लगाएको ट्याक्स झट्टै वापस गर्न लगाउने।

प्रस्ताव नं० - ६ - सिक्किम प्रजातान्त्रिक राज्य हो भने जनता प्रजातान्त्रिक अधिका- पोष्टर टाँस्नु, पर्चा बाँड्नु पाउनुपर्छ भन्दै यी अधिकारहरूको प्राप्तिको लागि प्रजातान्त्रिक अभ्यास शुरू गर्ने।

प्रस्ताव नं० ७ - हाल बाँडिएका नागरि प्रमाण-पत्र विवादपूर्ण भएकोले यसप्रति फेरि छलफल गर्न सरकारलाई वाध्य गराउने।

प्रस्ताव नं० ८ सिक्किम संग्राम परिषद्का अध्यक्ष तथा मुख्य मन्त्री जातिवादी भावनाले ग्रस्त भएको, यस पार्टीमा सिक्किमे जनताको सुरक्षा नभएको, नारीहरूको ईज्जत र सुरक्षा नभएकोले अबोप्रान्त सिक्किम संग्राम परिषद् पार्टीलाई सधैंको लागि त्यागेर श्री पवन चामलिङलाई साथ दिने दृढ संकल्प गर्थौं।

दामथाङ निर्वाचन क्षेत्र लगायत अरु विभिन्न निर्वाचन क्षेत्रबाट भेला भएका पाँच हजारभन्दाधेरै जनताले यस प्रस्तावमा हस्ताक्षर गरे।

आज ता० २८-६-९२ आइतबारको दिन स्थानीय मामले ब्लकमा (छामगाउँ, मामले, नाङदाङ) निवासी गाउँले जनता भेला भई एक सभाको आयोजना गरे। नाङदाङ निवासी श्री खम्बासिंह तामाङले सभापतित्वमा आजोजना गरिएको यस सभामा सर्व सम्मतिद्वारा निम्नलिखित प्रस्ताव पारित गरियो -

१. मामले ब्लक (नाङदाङ, मामले र छामगाउँ) निवासी सारा जनताले श्री पवन चामलिङप्रति समर्थन जनाउँदछौं।
२. श्री पवन चामलिङलाई मन्त्री पदबाट बर्खास्त गरेकोमा घोर विरोध साथै प्रतिवाद जनाउँदछौं।
३. आफ्नो ब्लकमा साम्प्रदायिक एकता कायम राख्ने प्रयास गरिने छ।
४. माननीय विधायक श्री पवन चामलिङलाई साम्प्रदायिकताको आरोप लगाइएकोमा सारा मामलेका जनता विरोध जनाउँदछौं।
५. प्रजातन्त्रको वहालीको निम्ति भण्डारीको एकतन्त्री शासनको घोर विरोध गर्दछौं।
६. गरीब जनताप्रति संग्राम सरकारले कुनै दृष्टि नदिएको साथै गरीब जनताको आर्थिक सुधारको कार्यक्रम नभएको कारण संग्राम सरकारप्रति आस्था र विश्वास नभएको जनाउँदछौं।
७. अब उसो हामी गरीब गाउँले जनताले भण्डारीको फोटो नराख्ने र देवता मानी नपुज्ने साथै संग्राम पार्टीको रातो र सेतो रंगको झण्डा कसैको घरमा नराख्ने निर्णय लियो।
८. अब उसो भण्डारीलाई हाम्रो नेता नमान्ने र उसको बदला श्री पवन चामलिङलाई नेता मान्ने छौं।
९. प्रस्तावमा सभामा उपस्थित सबै जनताले हस्ताक्षर गरे।

आज ता० १-७-९२ बुधवारको दिन स्थानीय पकजर ब्लकमा श्री डुप छिरिड लेप्चाको सभापतित्वमा एक विक्षोभ सभाको आयोजना गरियो। यस सभमा निम्नलिखित प्रस्तावहरू सर्वसम्मतिद्वारा पारित गरियो।

प्रस्ताव १ - हाम्रा नेता तथा माननीय विधायक श्री पवन चामलिङको नेतृत्वलाई सारा पकजर ब्लकका जनताले पूर्ण समर्थन दिने।

प्रस्ताव २ - पकजर ब्लकको युवा समिति गठन गर्ने र श्री पवन चामलिङलाई साथ दिने।

प्रस्ताव ३ - एन० बी० भण्डारीको एकतन्त्री शासनको घोर विरोध गर्दै अब साँचो प्रजातन्त्रको निम्ति कम्बर करने।

प्रस्ताव ४ - हाम्रा जनप्रिय साथै गरीबका नेता श्री पवन चामलिङलाई मन्त्री पदबाट खसालेकोमा हामी सारा दामथाङ क्षेत्रका जनतालाई खसालेको र बेइज्ज गरेको सम्झी हामी पकजरका जनताले घोर भर्त्सना गर्दछौं।

प्रस्ताव ५ - अब उसो भण्डारीको नेतृत्वलाई त्यागेर श्री पवन चामलिङको नेतृत्वलाई अँगाल्ने र श्री भण्डारी एक जातिवादी नेता भनी उसको घोर विरोध गर्ने।।

प्रस्ताव ६ - अब उसो भण्डारीको नेतृत्वलाई त्याग्दै श्री भण्डारीको नक्सा (फोटो) अनि संग्रामको रातो र सेतो झण्डा कसैले घरमा नराख्ने।

निरंकुश भण्डारीको विरोध गर्न यसै सभावे युवाहरूको एउटा कमिटी पनि गठन गर्‍यो। अन्तमा उपस्थित जनताले प्रस्तावमा हस्ताक्षर गरेपछि सभा भंग भयो।

गत १ जुलाई, १९९१ को दिन सल्लेबुङ, मणिराम र फालीडाँडाका समस्त गरीब जनता, युवावर्ग तथा पञ्चायत सदस्यहरूको एक जरूरी सभा भयो। धेरै वक्ताहरूले वक्तव्य दिएको उक्त सभामा क्षी उदयमान राईले सभापतिको आसन ग्रहण गरेका थिए। सभाले-निम्नलिखित प्रस्ताव पास गर्‍यो।

प्रस्ताव १ - गत ता० १६ जूनको रात ९ बजे गरीब-दुःखीका साँचो सेवक तथा जनप्रिय नेता श्री पवन चामलिङलाई निरंकुश एकतन्त्री शासक भण्डारीले मन्त्रीमण्डलबाट निकालेकोमा हामी यस ग्राम पञ्चायत यूनिट नं० २१ का गरीब जनता असन्तोष व्यक्त गर्दै भण्डारी सरकारको विरोध गर्दछौं।

प्रस्ताव २ - सिक्किम संग्राम परिषद् सरकार जातिवादी, नातावादी, घुसखोर र कमिशनखोरहरूको अड्डा भएको र निरंकुश तानाशाही शासन भएकोले यो सरकारमा अब हाम्रो सुरक्षा रहेन। संग्राम पार्टी र भण्डारीबाट अलग रही हामी युनिट २१ ग्राम अब उसो उहाँप्रति नै समर्पित हुने निर्णय लियौं।

यस प्रस्तावमा सभामा उपस्थित सबै जनताले हस्ताक्षर गरेपछि सभा भंग भयो।

ता० २-७-९२ बिहीबारको दिन दामथाङ निर्वाचन क्षेत्र अन्तर्गत रोङ ब्लकमा स्थानीय जनता जम्मा भई एक विरोध सभाको आयोजना गरे। श्री पवन चामलिङलाई

मन्त्रीमण्डलबाट हटाइएको विरोधमा उक्त सभाको आयोजना गर्नु परेको कुरा सभाका उद्घोषकले उपस्थित महानुभावहरूलाई बताए। यस जमघटमा सभाका वक्ताहरूले मात्र नभएर सर्वसाधारण जनताले पनि श्री चामलिङको बर्खास्तगीलाई दुःखपूर्ण बताए भने कतिले नौलो बिहानीको सूत्रपात भएको बताए।

वक्ताहरूले सन् १९८९ मा सिक्किम यागो छोक्पा खोलिंदा पनि नरबहादुर भण्डारीले जाति-पातिको आरोप लगाएको कुरा याद दिलाउँदै जसले गरीब जनताको पक्षमा आवाज उठाउँछ उसलाई जाति-पातिको झूठो आरोप लगाइन्छ हाम्रा नेता श्री पवन चामलिङ भण्डारीको जातिवादीको शिकार भएका छन् भनी क्षोभ व्यक्त गरे।

अबोप्रान्त श्री चामलिङको नेतृत्वमा गोलबन्द हुने र जातिवादी र भ्रष्टचारी सरकारको विरोध गर्दै ज्यानको बाजी लगाएर श्री चामलिङलाई सघाउने र निर्णय पनि सो सभाले लियो। सभाका सभापति श्री कर्णबहादुर गुरुङ थिए।

यसै सभाले श्री चामलिङलाई सहयोग गर्न एक १६ सदस्यीय कमिटीको गठन पनि गर्‍यो जो हाल सक्रिय रूपमा काम गर्दैछ।